ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

ՍՐԲՈՅ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ

ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ՓՈԽԱԴՐԵԱԼ ԵՒ ՆԵՐԴԱՇՆԱԿԵԱԼ ՅԵՐԻՍ ԵՒ Ի ՉՈՐԻՍ ՁԱՅՆՍ

Ի ՁԵՌՆ Մ. ԵԿՄԱԼԵԱՆ

ՏՊԱԳՐԵԱԼ ԱՐԴԵԱՄԲՔ Պ. ԳՐ. ՄԵՂՈՒԻՆԵԱՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԾՆՈՂԱՑ ԻՒՐՈՑ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԵՒ ԲԱՐԲԱՐԷԻ

ԼԷՅՊՑԻԳ — ԲՐԷՅՏԿՈՊՖ ԵՒ ՀԷՐՏԵԼ

ՎԻԵՆՆԱ — ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1896.

ՊՈՍՏՕՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ԱԶԳ»Ի

1919

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ· Տ· ՄԿՐՏՉԻ Ա·

ՎԵՀԱՓԱՌ ԵՒ ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

†

Ի ՅԱԻԵՐԺԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿ

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳԱՅ Գ.

ՀՈԳԵԼՈՅՍ ԱՋԳԱՍԷՐ ԿԱԹՈՂԻԿԱՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Վ Կ Ա Յ Ա Գ Ի Ր Ք

Ա.

Երաժշտական Ճեմարանին (Կոնսերվատորիայն) որ ի Ս. Պետերբուրգ վըկայագրով յ 19 ն յունվարի 1893 ամի Թ. 61 յայտնէ, եթէ Գեղարուեստական Խորհրդոյ Ճեմարանին ճնշեալ վերահասու եղև, զի ներդաշնակութիւնս երգեցողութեանց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կանոնաւորք են և հաղորդակից, պատշաճաւորք ոճոյ եկեղեցական երաժշտութեան և դրուատեաց արժանաւորք:

Բ.

Երաժշտանոցն Պալատան (Կապելլայն) վկայագրով յ 13 ն յունվարի 1893 ամի Թ. 12 յայտնէ, եթէ եկեղեցական երգեցողութիւնս Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, ներդաշնակելք յերիս և ի չորիս ձայնս՝ ըստ ճնշութեան եկեղեցական–երաժշտական գրաճնշութեան երաժշտանոցին՝ կանոնաւորք են ըստ ոճոյ ներդաշնակութեանն և վայելուչք ի պատել յեկեղեցւոջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հասցե՝ Ջավախյան փող. 3, Գյումրի, 3126
Հեռ.՝ (+374 312) 2-22-22, 2-22-33, Ֆաքս՝ (+374 312) 2-22-44
Էլ. փոստ՝ info@minfin.am, Կայք՝ www.minfin.am

ՀՀ ֆինանսների նախարարի
2023 թվականի հունվարի 12-ի
N 33-Ա հրամանի
ՀԱՎԵԼՎԱԾ N 1

Հարկային մարմնի տարածքային ստորաբաժանումների անվանումները, հասցեները և հեռախոսահամարները

N	Հարկային մարմնի տարածքային ստորաբաժանման անվանումը	Հասցեն	Հեռախոսահամարը
1	Արարատի մարզային հարկային տեսչություն	ք. Արտաշատ, Գ. Նժդեհի 1	(+374 37) 2-22-22
2	Արագածոտնի մարզային հարկային տեսչություն	ք. Աշտարակ, Ա. Ամրոյան 2	(+374 232) 2-22-22
3	Արմավիրի մարզային հարկային տեսչություն	ք. Արմավիր, Ա. Խանջյան 1	(+374 237) 2-22-22
4	Գեղարքունիքի մարզային հարկային տեսչություն	ք. Գավառ, Ս. Սարյան 1	(+374 264) 2-22-22
5	Լոռու մարզային հարկային տեսչություն	ք. Վանաձոր, Տիգրան Մեծի 2	(+374 322) 2-22-22
6	Կոտայքի մարզային հարկային տեսչություն	ք. Հրազդան, Ա. Մանուկյան 1	(+374 223) 2-22-22
7	Շիրակի մարզային հարկային տեսչություն	ք. Գյումրի, Վարդանանց 3	(+374 312) 2-22-22
8	Սյունիքի մարզային հարկային տեսչություն	ք. Կապան, Ա. Ղազարյան 1	(+374 285) 2-22-22
9	Վայոց ձորի մարզային հարկային տեսչություն	ք. Եղեգնաձոր, Ա. Ամրոյան 1	(+374 281) 2-22-22
10	Տավուշի մարզային հարկային տեսչություն	ք. Իջևան, Ա. Ամրոյան 1	(+374 263) 2-22-22
11	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Կոմիտաս պող. 49/2	(+374 10) 52-00-00
12	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 2	ք. Երևան, Արշակունյաց պող. 6	(+374 10) 52-00-02
13	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 3	ք. Երևան, Ազատության պող. 19	(+374 10) 52-00-03
14	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 4	ք. Երևան, Տիգրան Մեծի պող. 7	(+374 10) 52-00-04
15	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 5	ք. Երևան, Նորք Մարաշ 12-րդ փող. 2	(+374 10) 52-00-05
16	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 6	ք. Երևան, Արաբկիր 1-ին զանգված 4	(+374 10) 52-00-06
17	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 7	ք. Երևան, Էրեբունի 3-րդ զանգված 1	(+374 10) 52-00-07
18	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 8	ք. Երևան, Ավան 1-ին զանգված 5	(+374 10) 52-00-08
19	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 9	ք. Երևան, Նոր Նորք 2-րդ զանգված 3	(+374 10) 52-00-09
20	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 10	ք. Երևան, Կենտրոն 1-ին փող. 4	(+374 10) 52-00-10
21	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 11	ք. Երևան, Դավթաշեն 3-րդ զանգված 6	(+374 10) 52-00-11
22	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 12	ք. Երևան, Նուբարաշեն 1-ին փող. 8	(+374 10) 52-00-12
23	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 13	ք. Երևան, Աջափնյակ 2-րդ զանգված 9	(+374 10) 52-00-13
24	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 14	ք. Երևան, Մալաթիա-Սեբաստիա 1-ին փող. 2	(+374 10) 52-00-14
25	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 15	ք. Երևան, Շենգավիթ 4-րդ զանգված 10	(+374 10) 52-00-15
26	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 16	ք. Երևան, Կանաչ զանգված 1	(+374 10) 52-00-16
27	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 17	ք. Երևան, Արինա զանգված 2	(+374 10) 52-00-17
28	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 18	ք. Երևան, Ֆերմերական 1-ին նրբ. 3	(+374 10) 52-00-18
29	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 19	ք. Երևան, Ավան 2-րդ զանգված 4	(+374 10) 52-00-19
30	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 20	ք. Երևան, Նորք Մարաշ 1-ին զանգված 7	(+374 10) 52-00-20
31	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 21	ք. Երևան, Արաբկիր 2-րդ զանգված 5	(+374 10) 52-00-21
32	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 22	ք. Երևան, Էրեբունի 1-ին զանգված 8	(+374 10) 52-00-22
33	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 23	ք. Երևան, Դավթաշեն 1-ին զանգված 11	(+374 10) 52-00-23
34	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 24	ք. Երևան, Նուբարաշեն 2-րդ փող. 12	(+374 10) 52-00-24
35	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 25	ք. Երևան, Աջափնյակ 1-ին զանգված 13	(+374 10) 52-00-25
36	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 26	ք. Երևան, Մալաթիա-Սեբաստիա 2-րդ փող. 14	(+374 10) 52-00-26
37	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 27	ք. Երևան, Շենգավիթ 1-ին զանգված 15	(+374 10) 52-00-27
38	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 28	ք. Երևան, Կանաչ զանգված 2	(+374 10) 52-00-28
39	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 29	ք. Երևան, Արինա զանգված 3	(+374 10) 52-00-29
40	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 30	ք. Երևան, Ֆերմերական 2-րդ նրբ. 16	(+374 10) 52-00-30
41	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 31	ք. Երևան, Ավան 3-րդ զանգված 17	(+374 10) 52-00-31
42	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 32	ք. Երևան, Նորք Մարաշ 2-րդ զանգված 18	(+374 10) 52-00-32
43	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 33	ք. Երևան, Արաբկիր 3-րդ զանգված 19	(+374 10) 52-00-33
44	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 34	ք. Երևան, Էրեբունի 2-րդ զանգված 20	(+374 10) 52-00-34
45	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 35	ք. Երևան, Դավթաշեն 2-րդ զանգված 21	(+374 10) 52-00-35
46	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 36	ք. Երևան, Նուբարաշեն 3-րդ փող. 22	(+374 10) 52-00-36
47	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 37	ք. Երևան, Աջափնյակ 3-րդ զանգված 23	(+374 10) 52-00-37
48	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 38	ք. Երևան, Մալաթիա-Սեբաստիա 3-րդ փող. 24	(+374 10) 52-00-38
49	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 39	ք. Երևան, Շենգավիթ 2-րդ զանգված 25	(+374 10) 52-00-39
50	Երևան քաղաքի հարկային տեսչություն N 40	ք. Երևան, Կանաչ զանգված 3	(+374 10) 52-00-40

Ֆինանսների նախարարի տեղակալ՝ Ա. Մանուկյան

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Վաղ ուրեմն ծանեան մարդիկ զհրաշալի ազդումն երաժշտութեան, որ յեղանակաւորութեամբ ձայնի բազմադիմի ներգործութիւնս թողու ի սիրտս ունկնդրաց. երբեմն ոգի և եռանդն ազդէ լքելոց և պարտասելոց, երբեմն թովեալ մեղմէ զտարապայման աւիւն խիզախելոցն. մերթ ի խինդ և ի կայթիւ հրաւիրէ զլսողսն, և մերթ փղձկեցուցեալ զսիրտս նոցա՝ արտասուս զմայլման և գթոյ յաչաց նոցա ի վայր հոսեցուցանէ: Վասն այսորիկ ի վաղնջուց հետէ սովորեցան մարդիկ երաժշտութեամբ վարել յամենայն դէպս կենցաղականս, եթէ՛ ի պատերազմի և եթէ՛ ի խաղաղութեան, ի հարսանեաց խրախճանութիւնս, և ի սուգ սիրելեաց, և մանաւանդ ի տօնախմբութիւնս հանդիսից աստուածպաշտութեան, որպէս և տեսանեմք իսկ ոչ միայն յազգս քրիստոնէից, այլ և առ հեթանոսս իսկ, ի նախնեաց ժամանակաց հետէ մինչև ցայսօր:

Ըստ այսմ և երանելի թարգմանիչքն մեր անդէն յետ գիւտի գրոց, յորժամ ձեռնարկին ի յօրինել և ի կարգաւորել զպաշտամունս աղօթից Հայաստանեայցս սուրբ եկեղեցւոյ՝ փոյթ յանձին կալան սահմանել և զերգեցմունս հոգեւորս, է՛ ինչ՝ զոր յանձանց յօրինելով, և բազում այն է՝ որպէս հաւանեալս եմք, զոր ի դրացի ազգաց և ի հնագոյն մեհենական երգոց առեալ՝ կանոնեցին զութեսին ձայնսն հոգեւոր երաժշտութեան եկեղեցւոյ մերոյ: Իսկ զկնի ժամանակաց երաժշտասէր նախնիք մեր մուծին ի կիրառութիւն և զխազսն երաժշտականս, որ տարածեալն էին ընդ Փոքրն Ասիա, զի նոքօք դիւրագոյնս ընծայեցուսցեն զուսումն յեղանակաց և զերծ պահեսցեն զայնոսիկ ի խանգարմանց և յամենեւին ի կորուստն մատնելոյ:

Այսպէս վարեցան նախնիք մեր յընթացս բազում դարուց, նախ զառաջինն՝ կրսերացն յաւագաց և ի քաջահմուտ երաժշտաց զյեղանակսն ուսանելով, և ապա՛ երաժշտական խազիցն նպաստաւորութեամբ, որք չէին արդարեւ բաւական, ըստ արդի նշանագրացն Եւրոպացւոց, զհամօրէն ելևէջս յեղանակացն և զմիոյ միոյ ձայնի տեւողութիւն ճշգրտութեամբ ցուցանել, այլ զգեղգեղս և զխազս ինչ և զկարեւոր տեւողութիւնս և եթ նշանակեալ՝ յիշեցուցիչք էին մանաւանդ յեղանակացն, քան ստոյգ ցուցակք նոցա: Այլ քանզի զամ քան զզամ ի մոռացումն եկին նշանակութիւնք խազիցն, նա զի և բազմօրինակութիւնք նոցա դժուարագոյնս զուսումն նոցա գործէին՝ վասն այսորիկ ի վերջին ժամանակս դարձեալ ըստ առաջնումն յիշողութեամբ լսելեաց սկսան աւանդիլ յեղանակքն ի սերնդոց ի սերունդս, ապա ուրեմն և չէր

հնար անվթար և անփոփոխ մնալ նոցա, այլ ըստ բերման ժամանակաց և ըստ յառաջդիմել արուեստի երաժշտութեան՝ տակաւ փոփոխէին յեղանակին, նա՛եւ բազումք իսկ ի հնոց շարականաց ի մոռացումն մատնէին, և նորագոյնք յօրինէին ի ձեռն հմուտ երաժշտաց:

Զայս օրինակ տեւեալ ձգեցաւ երգեցողութիւնք եկեղեցւոյ մերոյ մինչեւ ի ժամանակս հոգելոյս կաթողիկոսին Տ. Գէորգայ Դ., որ ըստ երաժշտական բնատուր ախորժակի իւրում և նախանձաւորութեան բարեզարդութեան կարգաց աստուածապաշտութեան խորհուրդ բարի ի միտս իւր յղացաւ՝ ի տիպ դրոշմել գիամօրէն երգեցողութիւնս, որովք վարի եկեղեցի մեր, իմա գշարակնոցին, գժամագրոցն և զարբոյ պատարագին, նորահնար խազիւք, անուանեալն հայկական ձայնագրութեամբ, որ այն ինչ յարմարեալն էր ի Կ. Պոլիս բաղաքի ի ձեռն հայ երաժշտաց ի վերայ հիմանց արուեստի ձայնագրութեան Եւրոպացւոց, բայց միայն առ ի ցուցանել զառաքինութիւնս ձայնից՝ առանձինն նշանախեցիւք վարելով, զորս յերիւրեցին ի վաղեմի խազից շարակնոցին: Այսու ձեռնարկութեամբ երաժշտասէր հայրապետին կանոնաւորեցաւ ըստ կարի երգեցմունք հոգեւորք յեկեղեցիս Հայոց Ռուսաստանի, այլ մանաւանդ զերծաւ նոքա յայնմ հետէ և առ յապա ի նորանոր աղաւաղութեանց և ի վտանգէ կորստեան:

Սոյն այս նախանձաւորութիւն հոգելոյս կաթողիկոսին ի կարգաւորել զերգեցմունս եկեղեցւոյ մերոյ՝ օրինակ բարի և յորդոր եղեւ մեզ յայս ձեռնարկութիւն մեր, որ ի մանկութենէ անտի վարժեալ ի հրահանգս երաժշտութեան ի վանս Ս. Էջմիածնի առ կենդանութեամբ նորա՝ այլ և բարւոյ մասին դիպեցաք՝ ընդ ձեռամբ և դեկավարութեամբ նորին վաստակել մերովսանս ի ձայնագրութեան շարականաց, երգեցողութեանց արբոյ պատարագին և բովանդակ ժամագրոցն, որք նորին հրամանաւ ի լոյս ընծայեցան ի Ս. Էջմիածին: Բայց թէպէտ և գիտեաք, եթէ ներդաշնակեալն բազմաձայն երաժշտութիւն չէ ինչ անդէպ և հակառակ ոգւոյ եկեղեցւոյ մերոյ, զի կատարելութիւն և լրութիւն իմն է երաժշտութեան, յորմէ ոչ խորշեցին և նախնիքն մեր՝ ի կատարեալն և ի գեղեցկագոյնս յօրինելոյ զհոգևոր երգեցմունս եկեղեցւոյ մերոյ ըստ իւրաքանչիւր դարու և ըստ զարգացման արուեստի երաժշտութեան, —բայց ի ձեռնարկելն մեր յայս գործ ներդաշնակութեան արբոյ պատարագի կարի զգուշութեամբ և երկիւղածութեամբ վարեցաք. բանզի հարկ անհուշտ ի վերայ կայր անապատական փոխադրել զմայր յեղանակսն ի չափս և ի խազս եւրոպականս՝ ըստ այնմ զիարդ տպագրեալն էին ի Ս. Էջմիածին, և զներդաշնակութիւնն այնպէս իմն յօրինել, զի վայելուչ իցէ ոճոյ եկեղեցական երաժշտութեան և պատշաճ լինիցի ոգւոյ եկեղեցական երգեցողութեանց մերոց: վասն այսորիկ խորհեցաք ընդհանրապէս ի կիսաձայնից արտաքոյ հնէջին **(chromatism)** և ի գարտուղութենէ յեղանակին **(modulation)**, այլ ջանացաք մնալ յեղնէջս նորին իսկ յեղանակին **(diatonisme)** և ըստ կարի պարզ յօրինել զներդաշնակութիւնն, զի այսպէս պահանջէ ոգի պարսիկ–արաբացի երաժշտութեան, յորում սակի է և մերս:

Այսպիսի զգուշաւորութեամբ ամս ոչ սակաւս դեգերեցաք յայս գործ, յերիւրելով և բարեքելով գրեաթէ զմէն մի նշանախեց բազմապատիկ խորհրդածութեամբ: Յաւարտ հլանել գործոյս՝ կարեւոր համարեցաք տալ զսա ի քննութիւն գերագոյն դատաւորաց երաժշտութեան ի Ռուսաստան, Երաժշտական ճեմարանին, ասեմ, որ ի Ս. Պետերբուրգ, յորում գերաժշտական ուսմանն մերոյ վճարեալ էաք զիրահանգս, և Եկեղեցական Երաժշտանոցի Պալատան: Երկոցունց սոցա քննեալ զգործ մեր՝ առանձինն վկայագրովք, զորոց զքաղուածսն եդաք ի վերոյ՝ վկայեցին, եթէ կանոնաւոր է այս ներդաշնակութիւն ըստ օրինաց արուեստի երաժշտութեան, վայելուչ է ոճոյ եկեղեցական երաժշտութեան և պատկանաւոր ի պաշտել յեկեղեցւոջ: Ապա թոյլտուութեամբ Գեր. Առաջնորդի թեմին Հայոց Վրաստանի և Իմերեթի, Գէորգայ սրբազան Արքեպիսկոպոսի, ամս իբրև երկուս ի կիր արկաք զայս ներդաշնակութիւն յեկեղեցւոջ Վանից որ ի Տփղիս և ի փորձոյ ծանեաք, եթէ ժողովուրդն ոչ միայն չխորշի, այլ և հանութեամբ և ոգեզմայլութեամբ խնն ունկն դնէ բազմաձայն ներդաշնակութեան հոգեւոր երգոց: Յայնժամ համարձակեցաք հայցել ի ձեռն նորին Գեր. Առաջնորդի զօրհնութիւն և զբարձր հաճութիւն Վեհափառ Հայրապետի մերոյ Տ. Տ. Մկրտիչ Ա.՝ ի տիպ դրոշմել զայս վաստակ մեր, առ ի վարել սովաւ յեկեղեցիս Հայոց: Եւ Վեհափառ Հայրապետն լուսամիտ խորհրդով կատարեաց զհայցուած մեր և սրբատառ կոնդակաւ, որոյ պատճենիւ պսակեցաք զդրունս մատենիս օրհնեաց զվաստակ մեր և բարձր հրամանաւ օրինաւորեաց զկիրառութիւն սորա յեկեղեցիս մեր, յաղագս որոյ արժան է հիմնադիր կոչել զնա կանոնաւոր երգեցողութեան եկեղեցւոյ մերոյ:

Ի վախճան բանիս քաղցր է մեզ լինել զորդիական երախտագիտութեան մերոյ զպարտիս, արձանացուցանելով ի տիպ յանմահ յիշատակութիւն զանուանս բարերարաց գործոյս, որոց շնորհիւ գլխաւորեցաւ և ի լոյս ածաւ սա: Նախ զհոգելոյս Հայրապետն և զբարերարն մեր՝ զՏէր Գէորգ Դ., և զհիրողն և զնորոգիչ եկեղեցական երաժշտութեան մերոյ՝ որոյ պանծալի անուանն ձօնեցաք զայս երկասիրութիւն, զերախայրիս խնամոց նորա ի վերայ մեր: Ապա զարժանաւոր յաջորդ և զգահակալ նորին Աթոռոյ, զՎեհափառ Հայրապետն մեր զՏէր Մկրտիչ Ա. Հայրիկն ամենայն Հայոց, որ եհան զսա ի խաւարէ ի լոյս տարածեալ սփռել յեկեղեցիս Հայաստանեայց: Հուսկ ուրեմն արժան է խորին շնորհակալութեամբ յիշատակել եւ զՏէր Գէորգ սրբազան Արքեպիսկոպոսն, որ հայրենախնամ ջանիւ և երաժշտասէր ախորժակաւ բազում ինչ սատար եղեւ յաջող կատարածի ձեռնարկութեանս մերոյ, որոյ ջանիւք իսկ բարեպաշտօն պ. Գր. Մեղուինեանց, անսացեալ յորդորանաց կոնդակի Վեհափառ Հայրապետին՝ կամակար սիրով յանձին կալաւ մարթել զծախս տպագրութեան սորա ի յիշատակ ծնողաց իւրոց. ոյր վասն և անկեղծ շնորհակալիս ընկալցի ի մէնջ նա՛ թէ ի սիրողաց այսր երաժշտութեան, վասն յօժարամիտ նուիրաբերութեանն:

Մ. ԵԿՄԱԼԵԱՆ

Ի 10ն Մայիսի 1896 ամի, ի Տփղիս:

ԵՐԱԺՇՏԱՊԵՏ ՄԱԿԱՐ ԵԿՄԱԼԵԱՆ

Հայ հոգեւոր երաժշտութեան վերանորոգիչն ու բազմաձայն ներդաշնակեալ երգեցողութեան հիմնադիրը:

Ուղիղ տասը տարի սրանից առաջ, 1905 թւի Մարտ 5-ին Թիֆլիսի Հաւլաբար քաղաքամասի մի յետ ընկած փողոցում, մի աղքատիկ տան մէջ իր վերջին շունչը փչեց — Հայերիս մէջ բազմաձայն և ներդաշնակ երգեցողութեան հիմնադիր, հոգեւոր երաժշտութեան վերանորոգիչն ու նրա թագն ու պարծանքը — Մակար Եկմալեանը:

Կորովի և մեծ էր Եկմալեանի տաղանդը. այդ ճանաչած և գնահատած է յայտնի երաժշտագէտների կողմից:

Եկմալեան օտարների շրջանում գործելով, ժամանակի ընթացքում մի մեծութիւն կարող էր դառնալ, բայց նա իր ազգին ծառայելը գերադասեց ամեն օտար փառքից:

Նրա կրծքում Հայի սիրտ էր բաբախում, նա Մասիսի և Էջմիածնի հարազատ զաւակն էր և վերջապէս հոգելոյս Գէորգ Դ. ազգասէր Կաթողիկոսի որդեգիրն էր, ուստի և նախապատիւ և բարոյական պարտք համարեց իր ազգին ծառայել:

Գէորգ Դ.-ը Կ. Պոլսից Ս. Էջմիածին է հրաւիրում երաժշտապետ և քաջ ձայնագէտ Նիկողայոս Թաշճեանին և նրա է յանձնում զանազան քաղաքներից Էջմիածին կանչուած ուշիմ և քաջաձայն դպիրներին՝ ձայնագրութիւն սովորեցնելու համար: Այդ աշակերտների թւում լինում է և Վաղարշապատցի դպիր Մակար Եկմալեանը:

Շուտով Մակար Եկմալեանը այնպիսի հմտութիւն է ձեռք բերում, որ Նիկ. Թաչճեանը նրա և Պօղոս Վարժապետ Ճկպճեանի մասնակցութեամբ ձայնագրում է չարականը: Մօտ 1100 ձեռագիր երեսից բազկացած այդ աշխատին դիրքը ձայնագրութեան նախընծայ երկն էր, Գէորգ Դ.–ի ձեռագործութիւնը և էջմիածնի ու իր գործակիցների յոգնաւաժան աշխատութիւնը, որ լոյս տեսաւ 1875 թուականին նոտաշնաւ հայկական ձայնանիշերով — խազերով (նօտա): «Սոյն այս նախանձաւորութիւն հոգևոյս կաթողիկոսին ի կարգաւորել զերգեցողսն եկեղեցւոյ մերոյ, օրինակ բարի և յորդոր եղեւ ...):

«Որ ի մանկութենէ անտի վարժեալ ի հրաշանգս երաժշտութեան ի վանս Ս. էջմիածնի առ կենդանութեամբ նորա, այլ և բարւոյ մասին զիտցեալ զնոսա ձեռամբն և զնկատմութեամբ նորին վաստակել ձերոյսառն ի ձայնագրութեան չարականաց, երգեցողութենանց Սրբոց Պատարագին և բովանդակ ժամատրոցն, որք նորին հրամանաւ ի լոյս ընծայեցան ի Ս. էջմիածին»: (Յառաջաբան Եկմալեանի):

Հոգևոր երաժշտութեան բարենորոգման գործն արդէն սկսուած էր, բայց դա մի փորձ էր: Հոգևոյս Հայրապետը ձեռ գործի սերմը ձգեց, չարունակելու և այդ սերմից մի փառաւոր բերքառատ առնելու պատիւը վերապահուած էր նրա ամենաընդունակ և աշխատասէր աներին Մակար Եկմալեանի:

Քաջամարտ Եկմալեան իր արտասկարդ ընդունակութիւններով արժանացաւ Վեհափառի բարձր ուշադրութեան — նա ուղարկուեցաւ Պետրոգրադ· այնտեղի Կոնսերւատորիայում երաժշտական արուեստի մէջ կատարելագործելու համար:

Տասը տարուց աւելի ապրելով Պետրոգրադում և բազմակողմանի կերպով ուսումնասիրելով երաժշտական արուեստը իր բոլոր ճիւղերով համաչխարհային երաժշտապետներ Ռոսլէնչաէնի և Զայկովսկու ուսուցչութեան օրով, և իրրև Կովկասցի մի պետացի Հայ երիտասարդ, Ռուսաց Վեղին էլ գրկել անուանական նա ճանապամային զարմանք է առաջ բերում երաժշտապետների չքնաղ իր երաժշտական անվիճելի տաղանդով և առանձնապէս իր երաժշտական հոգեպիտ նուրբ յատկութեամբ:

1887 թուականին աւարտեց կոնսերւատորիան իրրև ամենայաջողակ չքնաղ նուագող և նկատ իր հայրենի երկիրը իր մայրենի եկեղեցուն ծառայելու մի կարճ ժամանակ սակայն վարելով Թիֆլիսի Կայսերական երաժշտական ուսումնարանի վերատեսչի պաշտօնը:

Իր բարերար Գէորգ Դ. Հայրապետը վախճանուած էր արդէն Հայկական եկեղեցական երգեցողութիւնը բարեկարգելու համար սկսած նրա ձեռ գործը պէտք էր չարունակել:

Երաժշտական լուրջ և բազմակողմանի կրթութիւն ստացած և ապրելով պաշար ձեռք բերած Մակար Եկմալեան իր ձեռ բարերարի օտտակար ծրագիրներն իրագործելը սեանում էր ներքաշնակ, բազմաձայն երգեցողութեան մէջ, որովհետև ձեր Հոգևոր ձիաձայն երգերն ինչքան էլ ախորժալուր լինէին չէին կարող ձեր օրերում ձեր ճաշակին բաւարարութիւն տալ: Ուստի 1891 թին հրաւիրեալ եկեղեցական երգեցողութեան դասատու Ներսիսեան Դպրանո-

ցում ձեռնամուխ եղաւ դեռ ևս Պետրոգրադում իր ներդաշնակած պատարագի արարողութեանց վերամշակման գործին: Եւ նա շատով դարձաւ մեր Հոգևոր երաժշտութեան թագն ու պարծանքը, XIX Դարի Հայոց «Ոսկեդարի» փայլուն գործիչներից մէկը, Հայ տաղանդների ընտանիքի մի պատուաւոր անդամը և այն՝ փայլուն, հմայիչ շրջանը փառապանծ ու բեղմնաւորիչ դարձնողներից մէկը:

Եկմալեանը ներդաշնակում է մեր ամբողջ պատարագը իր մանրամասնութիւններով մի հատ եռաձայն արական խմբի համար մի հատ քառաձայն դարձեալ արական, մի հատ էլ քառաձայն խառն խմբերի համար:

Այս երեք պատարագը իր յաւելւածներով պարունակւած է Պարտիտուրայի մէջ որը բաղկանում է 20 տասեակ 264 մեծադիր երեսներից: Աւարտելով իր այս գլուխ գործոցը՝ Եկմալեան կարևոր է համարում քննութեան տալ այն՝ Ռուսաստանի երաժշտական գերագոյն դատաւորներին, այն է՝ Պետրոգրադի Կոնսերւատորիայի, որտեղ աւարտել էր ինքը իր երաժշտական ուսումը և Կայսերական Պալատի եկեղեցական երաժշտանոցին (Կապելլային): Կոնսերւատորիայի գեղագիտական խորհուրդը և Կապելլայի եկեղեցական—երաժշտական գրաքննութիւնը քննելով նրա աշխատութիւնը գտնում են, որ այդ ներդաշնակութիւնները կանոնաւորեն և քաղցրալուրք և պատշաճաւոր լինելով եկեղեցու երաժշտական ոճին արժանի և վայելուչ են եկեղեցու մէջ գործադրութեան համար և գրւատեաց արժանաւոր: Ահա այսպիսի փայլուն վկայագիրներ է ստանում Եկմալեան յիշեալ հիմնարկութիւններից 1893 թւին Յունւարին:

Երկու տարի Թիֆլիսի Վանքի Մայր Եկեղեցում այդ պատարագը գործադրելով՝ նկատում է որ ժողովուրդը ոչ միայն չի խորշում այլ ընդհակառակն ոգեզմայլութեամբ և հաճութեամբ է լսում Հոգևոր երգերի բազմաձայն ներդաշնակութիւնը: Ուստի Եկմալեանը դիմում է Վեհափառ Խրիմեան Հայրիկին և թոյլտւութիւն խնդրում Հայոց եկեղեցիներում կիրառելու համար: Երջանկայիշատակ Խրիմեան Հայրիկը, որ ըստ Եկմալեանի պէտի կոչի մեր Եկեղեցու կանոնաւոր երգեցողութեան հիմնադիր 1895 թւի Յունիսի 7-ին սրբատառ կոնդակն է արձակում Պետրոգրադում Հայկական ձայնագրութեան ուսուցիչ երաժիշտ Մակար Եկմալեանի անունով:

Միաժամանակ յորդոր է կարդում ջերմեռանդ ու գեռնհաս ազգայիններին, որ օգնեն նրան տպագրութեամբ լոյս ընծայելու այդ աշխատութիւնը յօգուտ և ի պայծառութիւն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ:

Հետևեալ 1896 թւականին այդ աշխատութիւնը տպագրւում է արտասահմանում Գր. Միղւինեանի ծախքով Լէյպցիգի Բրէյտկոպֆ և Հէրտէլ և Վիէննայի Մխիթարեան տպարաններում, գրքին կցելով նաև իր յառաջաբանի և ամբողջ պատարագի Ֆրանսերէն թարգմանութիւնները (**Les Chants de la Leturgie Armenienne**): Երգերից իւրաքանչիւրը կրում է իր առանձին համարը, որպէս զի օտարազգի նւագողի համար դիւրին լինի գտնել անմիջապէս նրա թարգմանութիւնը:

Եկմալեան իր այդ աշխատութիւնը նուիրում է իր բարերար «Հոգելոյս Գէորգ Դ. Ազգասէր Կաթողիկոսին ի յաւերժական յիշատակ»:

Պարտիտուրի հետ միասին տպագրված են և չորս պարտիանների առանձին առանձին:

Բացի պատարագից Եկմալեան ներդաշնակել է և ուրիշ շատ հոգևոր երգեր և շարականներ՝ երկու, երեք և չորս ձայնով — «Հրաշափառ Աստուած», «Նորահրաշ Պահապանք», «Միօնի որդիք զարդիք», «Ո՛վ երանելիդ ամենայուն», «Այսօր վերստին նորոգեցաւ քահանայական զաւազան», «Աչխարհ ամէն», «Ուրախ լեր Ս. Եկեղեցի», և այլն, և այլն:

Եկմալեանի գործունէութիւնը միայն պատարագն ու վերոյիշեալ հոգևոր երգերը ներդաշնակելով չը սահմանափակուեց: Նա ունի շատ աշխարհիկ երգեր ևս ներդաշնակած: 1891 թուին Ներսիսեան Դպրոցում ձայնագրութեան դասերն առանձնելով՝ սկսեց ազգային երգեր ևս ներդաշնակել, դպրոցական և այլ հանդէսների ժամանակ երգելու համար: Նրանցից մեզ (իրրև նրա նախկին աշակերտի) յայտնի են «Մեր ազգ հալածուած», «Տէր կեցո զու զՀայս», «Ո՛վ Հայոց Աստուած», «Կեցցէ Զէյթուն», «Ազնիւ ընկեր մեռանում եմ», «Ողջոյն ընդ քեզ Հայաստան», «Ո՛վ դու բարեկամ», բոլոր այս երգերը (բացի առաջինից) երաժիշտը ներդաշնակել և սովորեցրել է դպրոցի իր խմբի երգիչներին:

Հանդուցեալը ժողովրդական երգեր ևս պիտի ունենայ ներդաշնակած, թէև նրան անծանօթ չէին կարող լինել Հայ ժողովրդական երգերը, որովհետև ինքը հէնց այդ Հայ ժողովրդի ծնունդն էր — Վաղարշապատացի, որտեղ նա անկացրաց պիտի լինէր իր կեանքի գոնէ առաջին 25 տարին, բայց մենք դեռ Ներսիսեան Դպրոցում ուսանելիս լսում էինք, որ նա դպրոցի պատատացի աշակերտներից չատերն տանում է իր տուն, երգել է տալիս նրանց ժողովրդական երգեր, ապա ներդաշնակում: Բայց այդ երգերը այսօր մէջտեղ չեն երեւում: Կ՝ըսեն ուսանողներ, թէ Եկմալեան հոգևկան նոր Հիւանդութիւն սուացած ժամանակ իր բոլոր անտիպ աշխատութիւնները այրել է կամ այրել է ուզեցել: Բայց մի մասը կարողացել են ազատել: Սակայն ո՞ւմ մօտ են նրանք մինչև օրս յայտնի չէ:

1902 թուի գարնանը Եկմալեանը հոգևկան սուր հիւանդութիւն էր սուացել: Ամբողջ երեք տարի տանջելով, 1905 թ. Մարտին վախճանուեց:

«ՏԱՐԱՋ»
Քսաներորդ տարի
Ապրիլ, 1915. Թիւ 4
Թիֆլիզ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Հայ Ազգային Եկեղեցին, որ իր ազատաշունչ վարդապետութեամբ ու անձնուէր Հայրենասիրութեամբ դարեր շարունակ Հսկայ Մասիսի նման անխըռով կանգնած կուրծք տուաւ չորս կողմէն իր վրայ խոյացող ամեհի ալիքներուն. Հայ Ազգային փառապանծ Եկեղեցին, որ փոթորկալից դարերու և արիւնալից տարիներու և անվերջ չարչարանքներու միջոցին Հրեշտակի նման հսկած է Հայութեան վրայ, և արիւնի ծովերու մէջէն երգած է միշտ «Ազգիս Հայոց Ազատութիւն»ը արժանի է ինչպէս ամէն Հայրենասէր Հայու անկեղծ ակնածանքին ու խորին պատկառանքին:

Ուստի Ս. Փրկիչ Եկեղեցւոյ Եկմալեան Դպրաց Խումբը իբր անդամ Ազգային այս Մեծ Տան, խորին վրդովմունքով կը դիտէ այն խառնիճաղանճ և օտարամուտ եղանակները որոնք այսօր կ'երգուին Ամերիկահայ եկեղեցիներէն ոմանց մէջ: Եւ որպէս զի միանգամ ընդ միշտ վերջ դրուի այս քաոսային վիճակին, Հարկադրուեցաւ Հրատարակութեան տալ Հայ Եկեղեցւոյ պաշտօնական Ս. Պատարագի նօթագրուած եղանակը և Անմահ Եկմալեանի կողմէ քառաձայնուած «Վասն քառաձայն երկսեռ խումբի» Պատարագը:

Մենք պարտք կը զգանք Հրապարակաւ շեշտել թէ այս մեծածախս գործը Հրատարակութեան տալով բնաւ ունեցած չենք շահաւէտական միտումներ. ինչպէս ըսինք մեր նպատակը բացարձակապէս եղած է Հնարաւորութիւն տալ Ամերիկահայութեան, որ ծանօթանալով այս աննման երաժշտութեան, ինքն իր ձեռքով վերջ դնէ այսօրուան խառնիճաղանճ եղանակներուն:

Ի Հարկէ այս գործը վերահրատարակելու իրաւունքը կը պատկանէր Ս. Էջմիածնի, սակայն չունենալով ոևէ Հնարաւորութիւն Հաղորդակցելու Ս. Էջմիածնի Հետ, մենք որոշեցինք միայն հազար հինգ հարիւր օրինակ տպագրել տալ որուն ամբողջ Հասոյթը ինչպէս նաև երեք Հարիւր տոլարէն աւելի արժող plate-ները զրկել Ս. Էջմիածին որպէս զի Եկմալեանի կարգ մը անտիպ գործերը տպագրուին:

Ահա այս քանի մը նկատումներով և շատ մը Եկեղեցասէր Ազգայիններու քաջալերութեամբ գործի ձեռնարկեցինք այն մեծ յոյսով թէ Հայոց Ծերունազարդ Հայրապետը Տ. Տ. Գէորգ Ե. իր Հայրական օրհնութիւններով պիտի պսակէ մեր այս ձեռնարկը:

Ս. ՓՐԿԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵԿՄԱԼԵԱՆ ԴՊՐԱՑ ԽՈՒՄԲ
Ուստր, Հոկտ. 15, 1919:

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆՔ
ՍՐԲՈՑ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

(ՎԱՍՆ ԵՒԱՋԱՑՆ ԱՐԱԿԱՆ ԽՄԲԻ)

Ի ՁԳԵՍՏԱՒՈՐԵԼՆ ՔԱՀԱՆԱՅԻ:

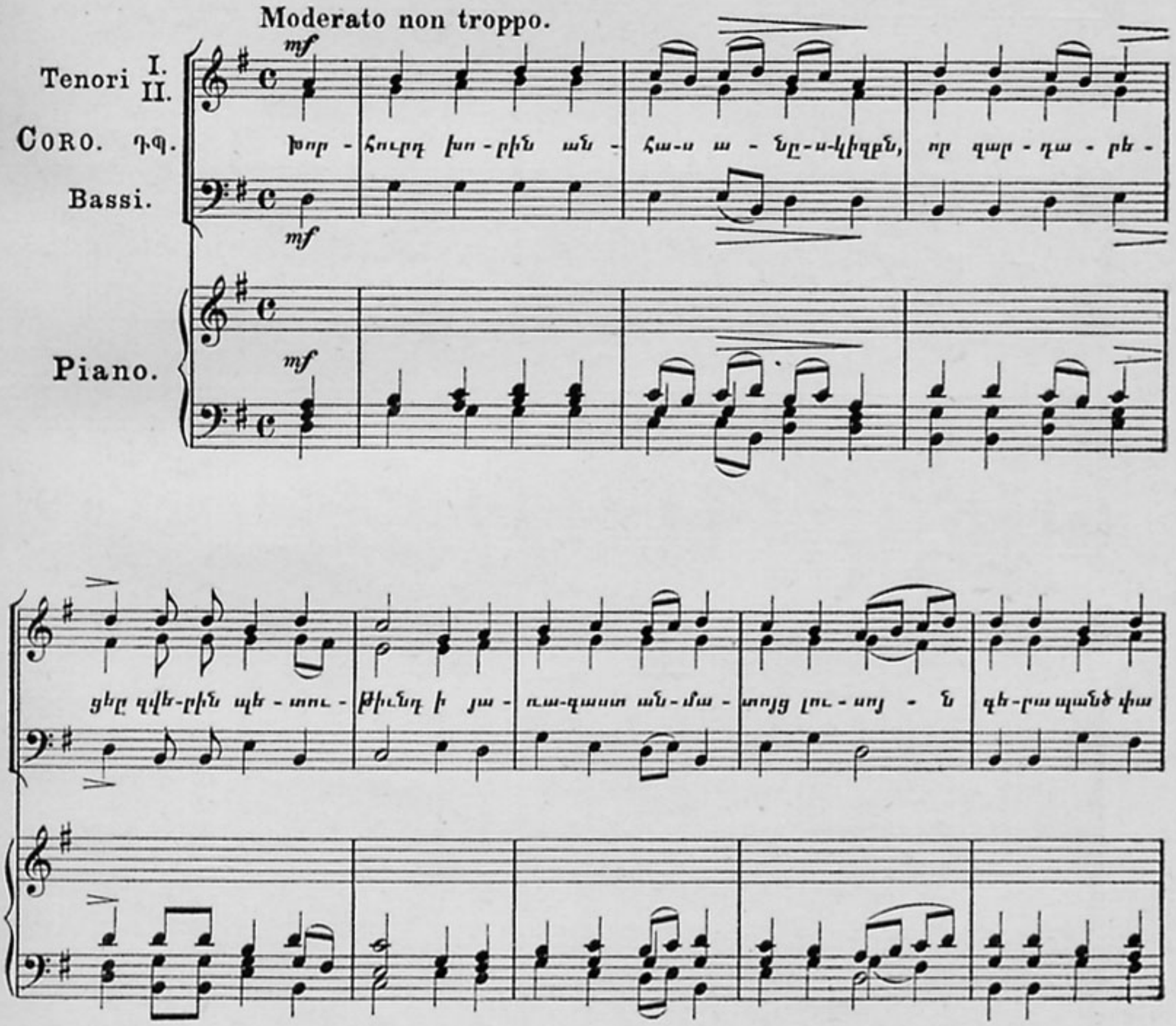

Վիմագրատուն եւ տպարան Բրէյտկոպֆ եւ Հէրտէլ:

ու - ք զնդա-սըս հրե-ղի-նաց։ Ան- - ճա-ռա- - հրաշ զօ - րու թեամբ ստեղ-ծե-ր զԱ-դամ

պատ-կե-ր տի-րա- կան և նա- զե-լի փա-ռօք զգես-տա-ւո-րե- ցե - ր ի դրախտն

Ա - դե - նի տե-ղի բեր-կրա - նաց։ Զար - չա - րա-նօք քո սուրբ մի - ա - ձնին

ջ - տատա - նի ժիտա համ - պո - ղի ի մեզ և նոր՝ նստեն - տե - ղի ժիտա ի տուրբ վեր - նա - փակ ու - րա - խու - թի - ւն ու ծի - ծաղ

տուր - դա - կան ի ծոյլ - ծոյլ ու - թի - ւն - ներ ա - ռանց ա - ռիթ ու - տե - լի - քի ու ծի - ծաղ - կան ի - մաստ - ներ ա - ռանց

- ւ - ցա - կա - ծո - ւ - թե - ան ի ծոյլ - ծոյլ ու - թի - ւն - ներ ա - ռանց ա - ռիթ ու - տե - լի - քի ու ծի - ծաղ - կան

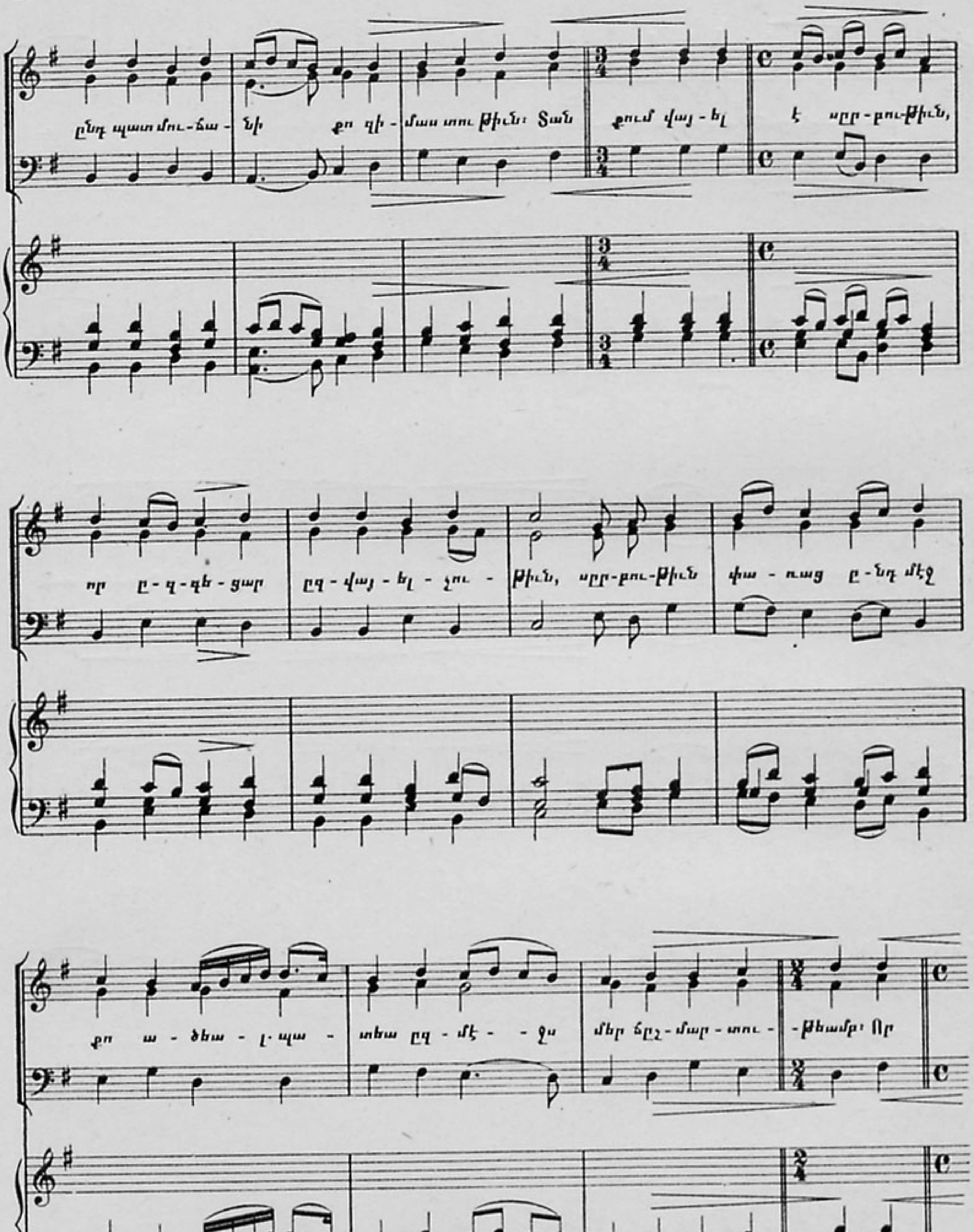
ընդ պատմու-ճա - նի քո գի - մաս տու թիւն: Տան քում վայ - ել է սրր-բու-թիւն,
որ ը - գ - գե - ցար ըզ - վայ - ել - չու - թիւն, սրր-բու-թիւն փա - ռաց ը - նդ մէջ
քո ա - ծեա - լ․պա - տեա ըզ - մէ - - ջս մեր ճըշ - մար - տու - - թեամբ: Որ

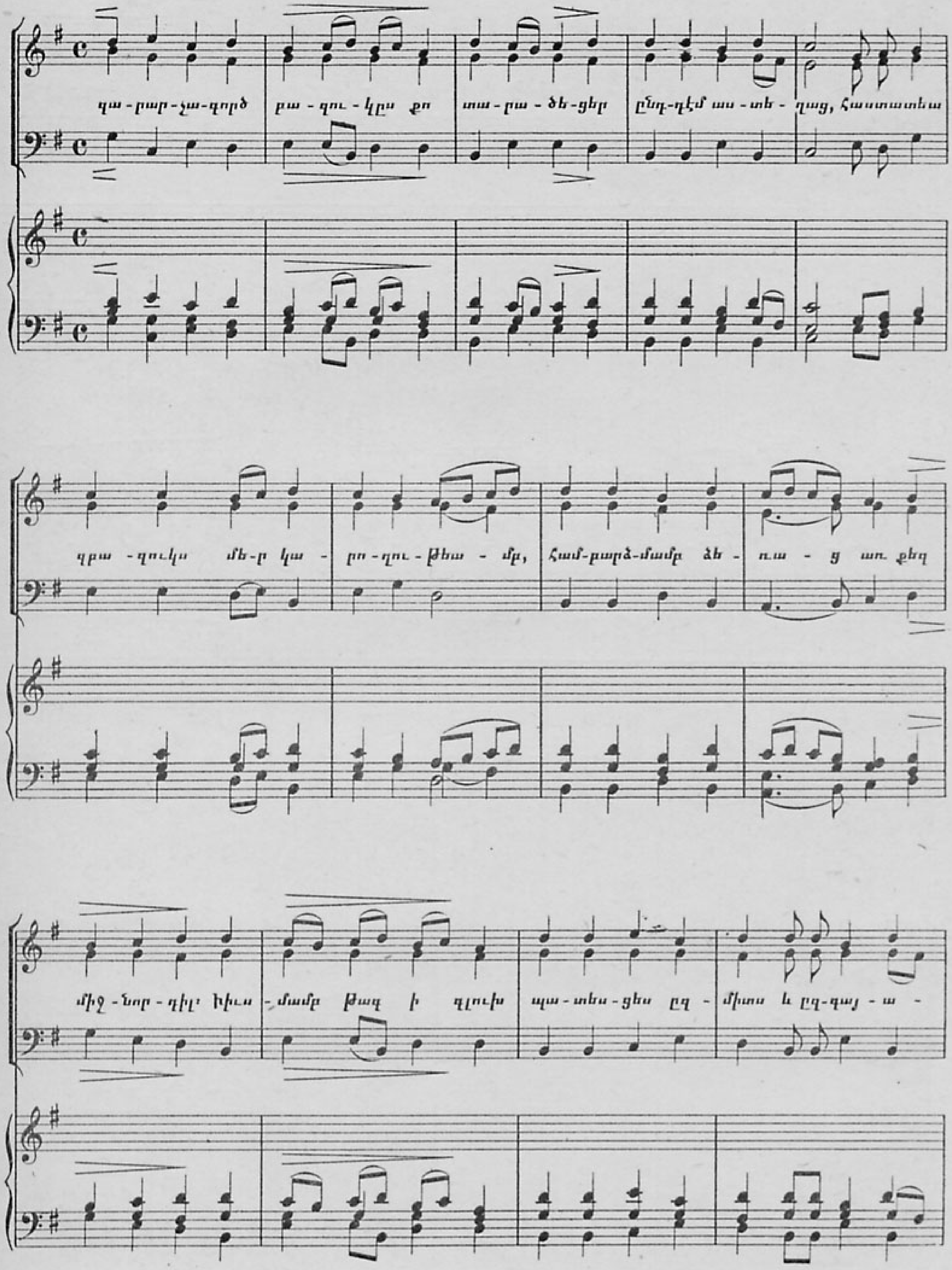
զա-րար-չա-գործ բա-զու-կըս քո տա-րա-ծե-ցեր ընդ-դէմ աս-տե-ղաց, Հաստատեա
զբա-զու-կս մե-ր կա-րո-ղու-թեա-մբ, Համ-բարձ-մամբ ձե-ռա-ց առ քեզ
միջ-նոր-դիլ իւս-մամբ թագ ի գլուխ պա-տես-ցես ըզ-միոս և ըզ-գայ-ա-

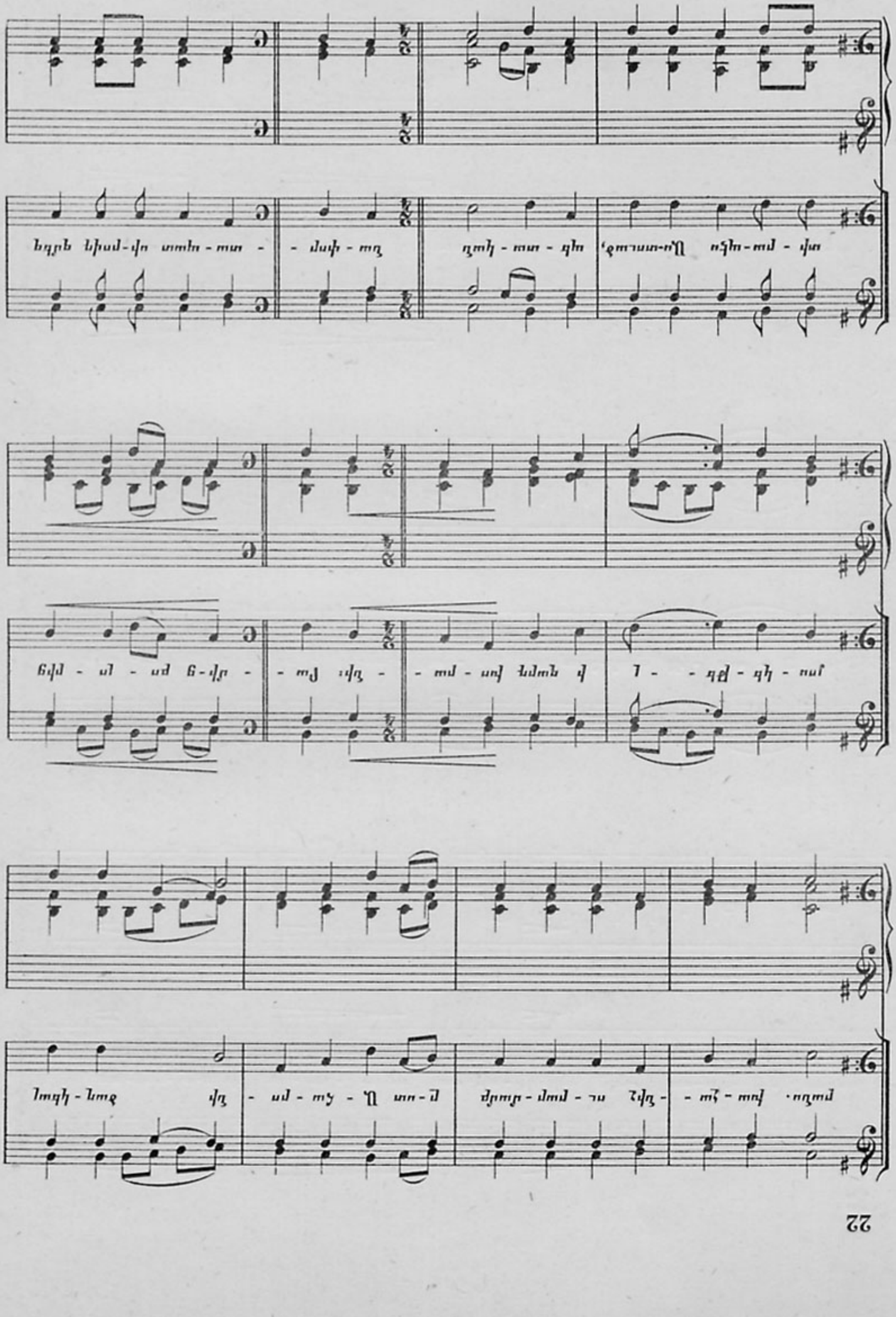
Ա-ստուած, ող - ջու - թիւն
ի քաղ - քե - նի - ս
ջեր - ով - ի - մեր
Ով - սան - նա
Ով - սան - նա
եր - կին - քի

զգես-տա-ւո-րե - ցե - ր քում սուրբ խոր-հըր-դոյ - դ լի-նել ապա - սա - ւոր: Թա-գա -

ւո-ր ե-ր-կնա-ւոր, զե-կե-ղե - ցի քո ան - շա - րժ պա - - -հեա և զե-ր -

կըր-պա-գում ա - -նուա նըդ քում պա - հեա ի խա-զա - ղու - թեա - - -ն:

rit.

rit.

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

ՍՐԲՈՅ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

(ՎԱՍՆ ՔԱՌԱՁԱՅՆ ԽԱՌՆ ԽՄԲԻ).

Ի ԶԳԵՍՏԱՒՈՐԵԼՆ ՔԱՀԱՆԱՅԻ։

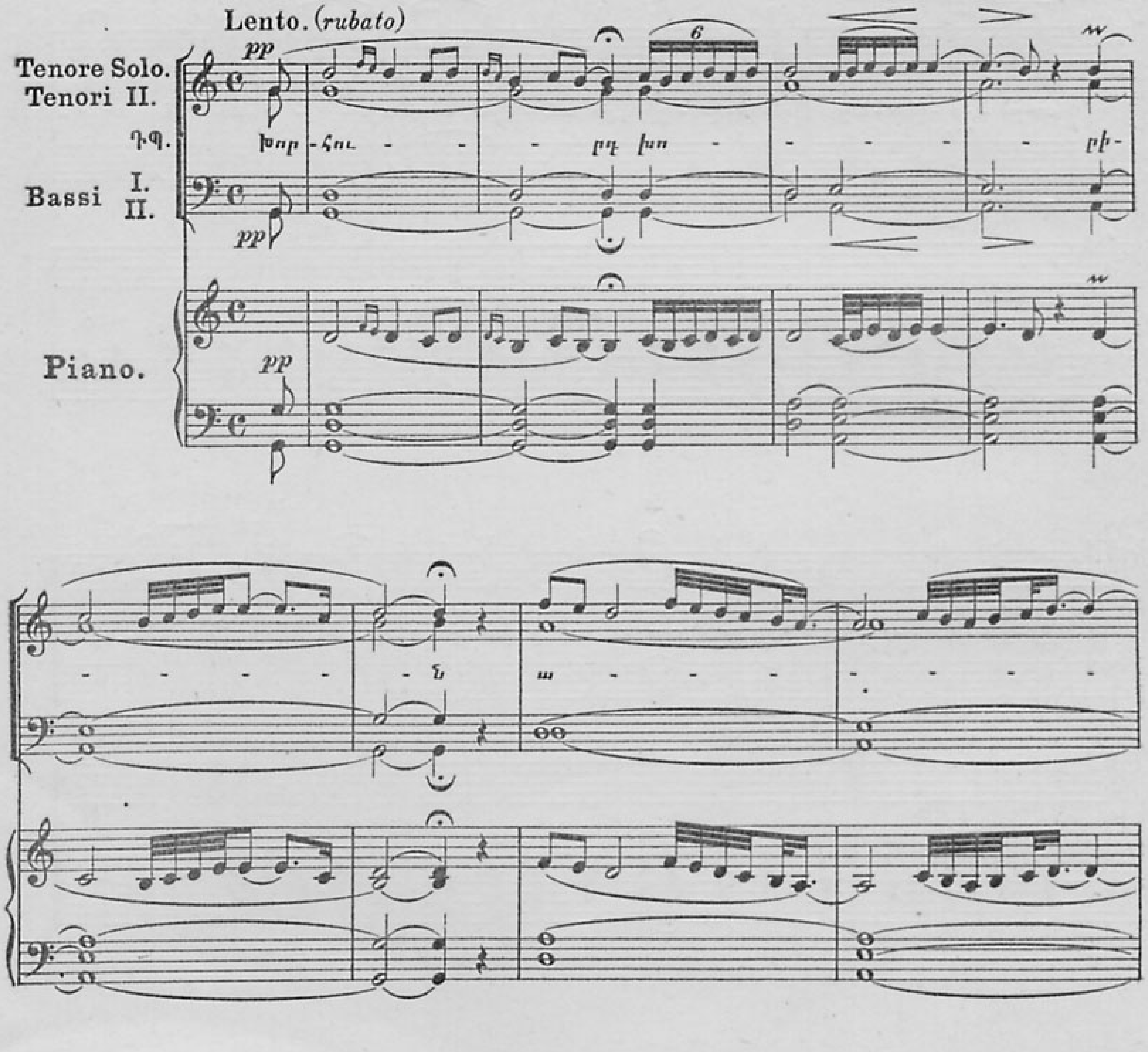

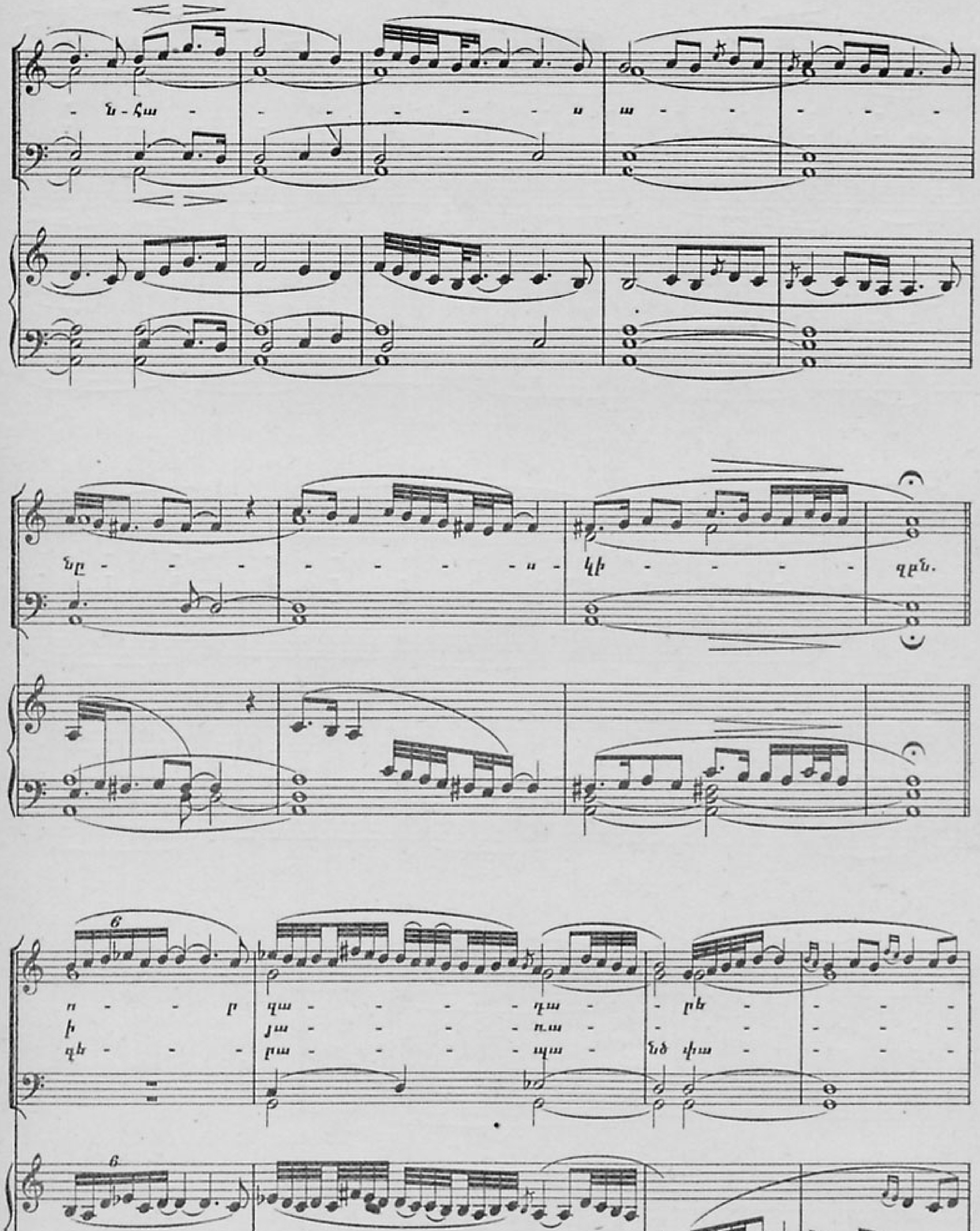
Ն-հա
ս
ա
նը
ս
կի
զըն.
ո
ր
ի
զե
գա
յա
րա
դա
ռա
պա
րե
նծ փա

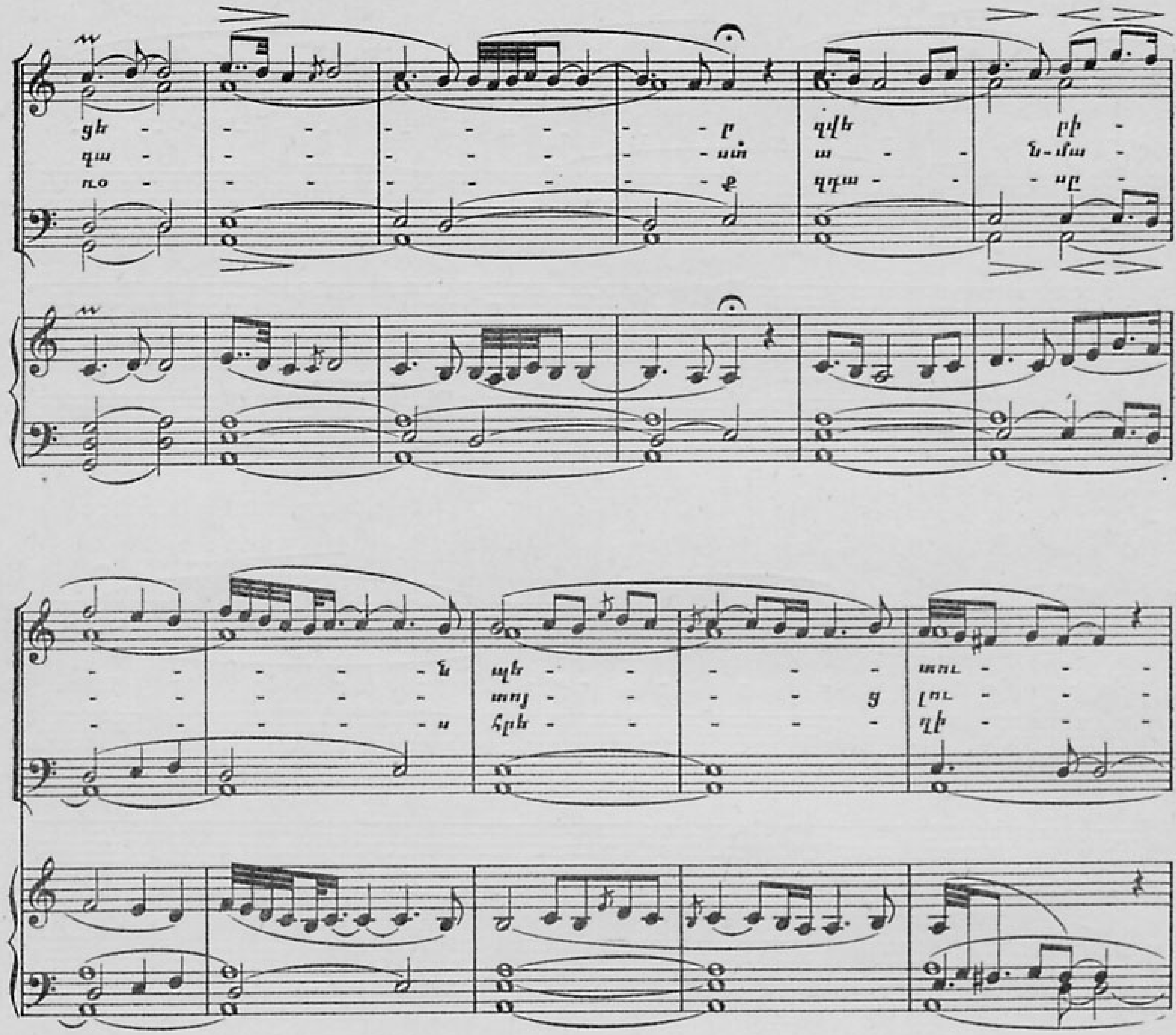

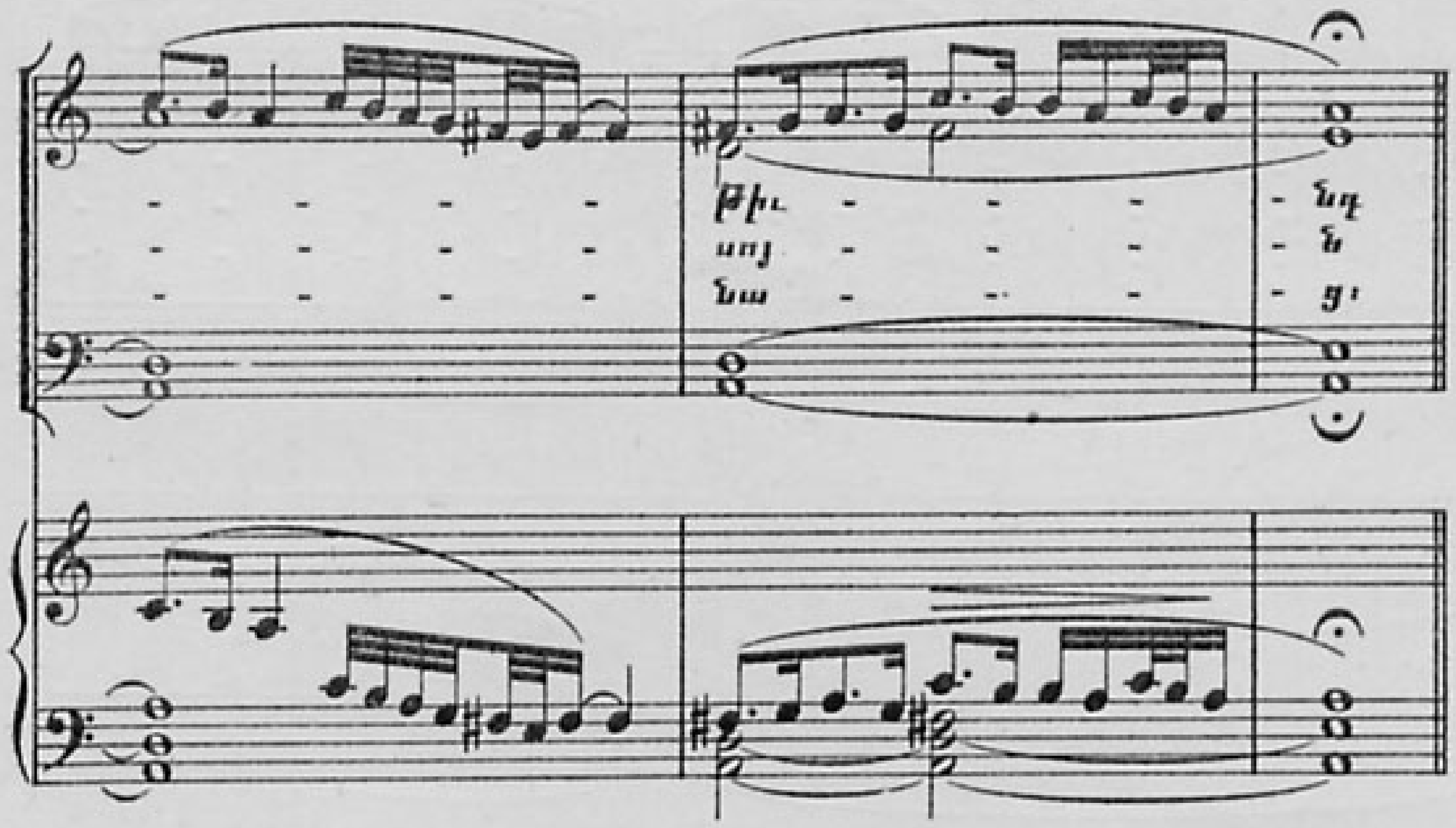

Անճառահրաշ են տես յեր. 2.

Զմեղեղիս տես յեր. 229.

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ:

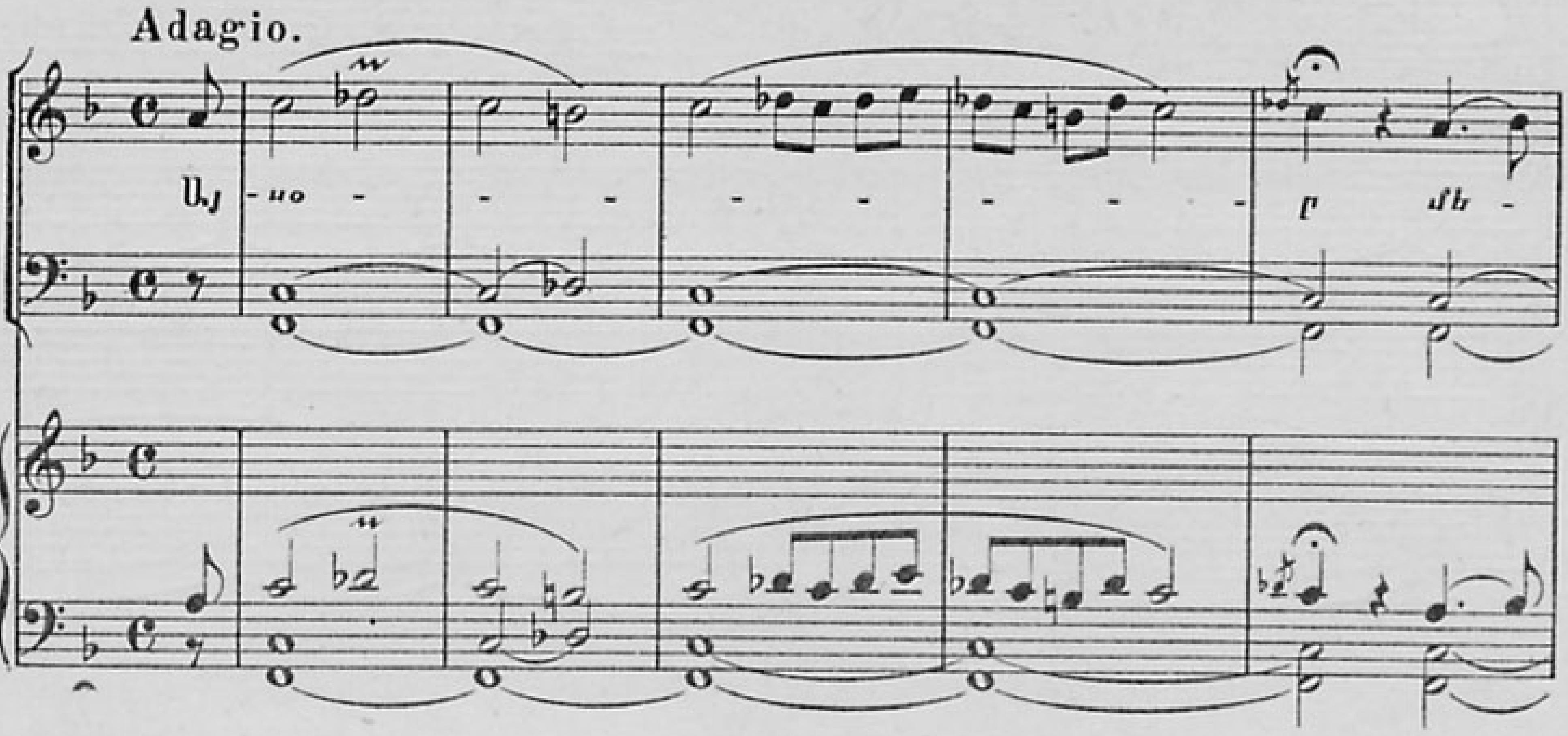

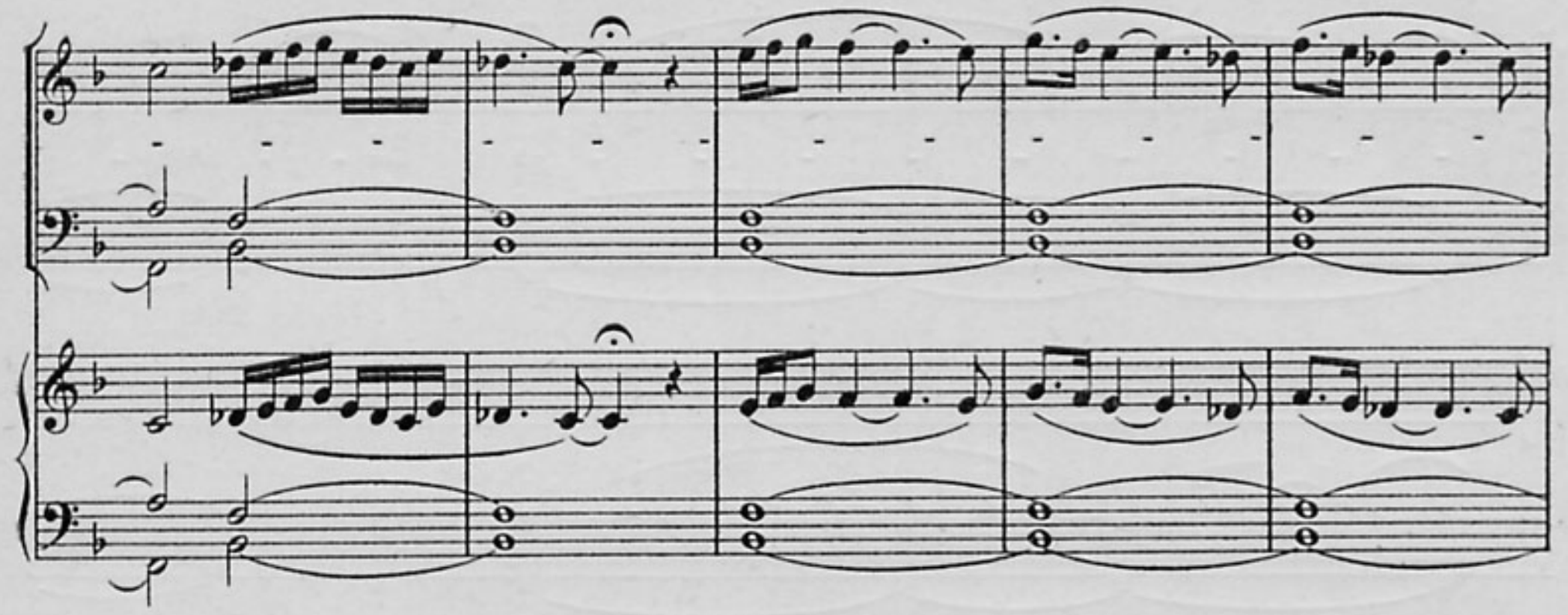

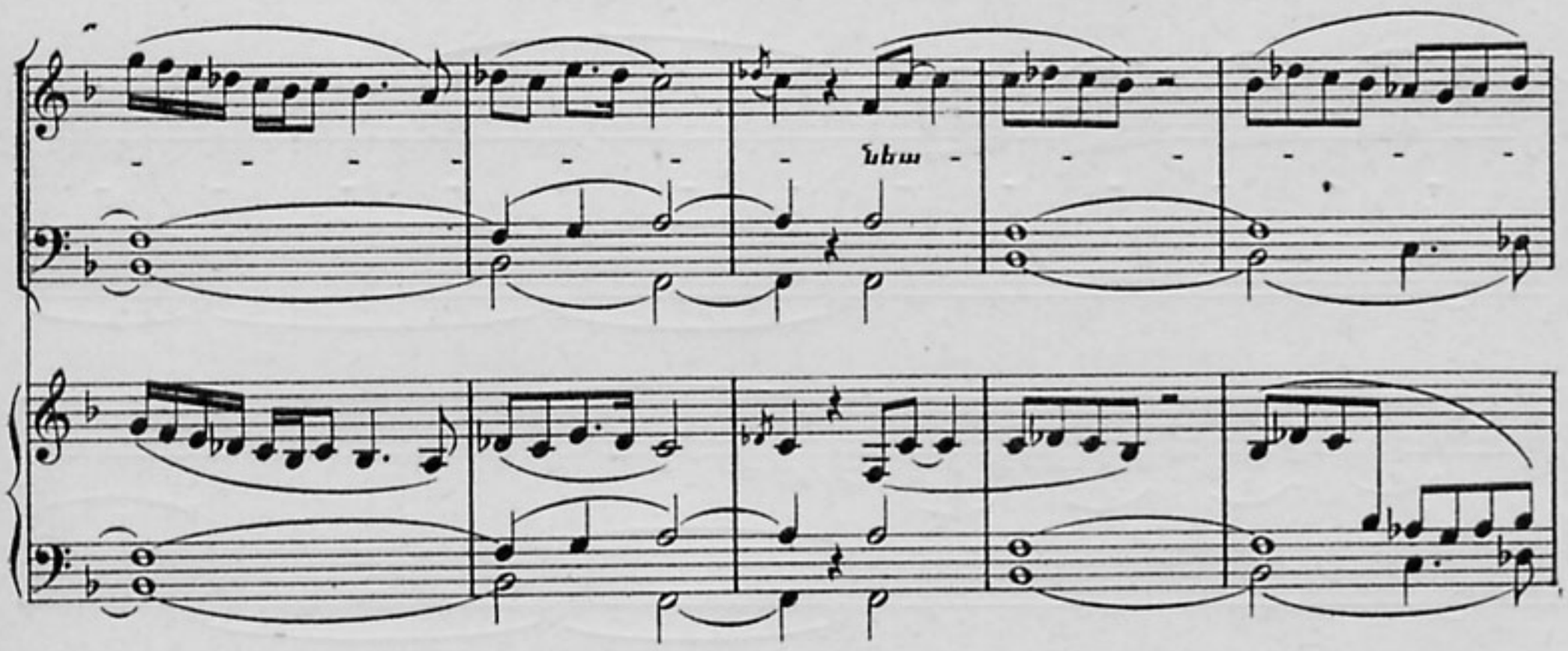
mayn

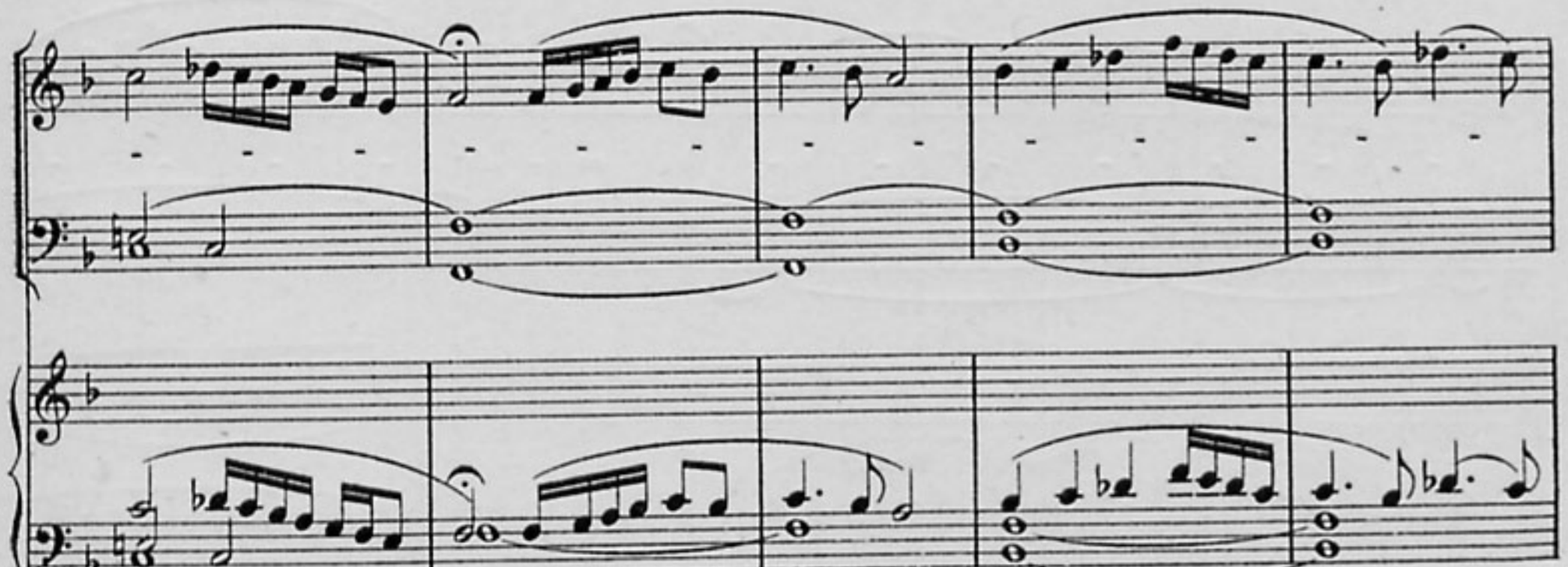

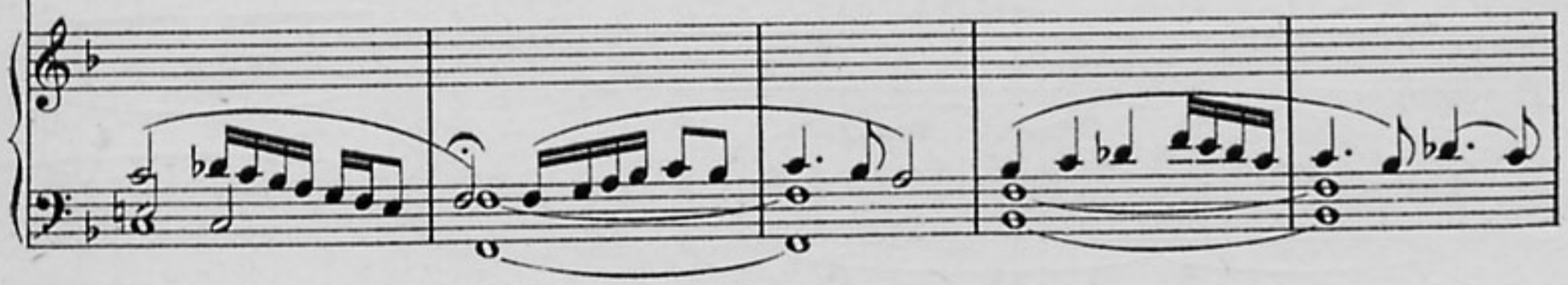

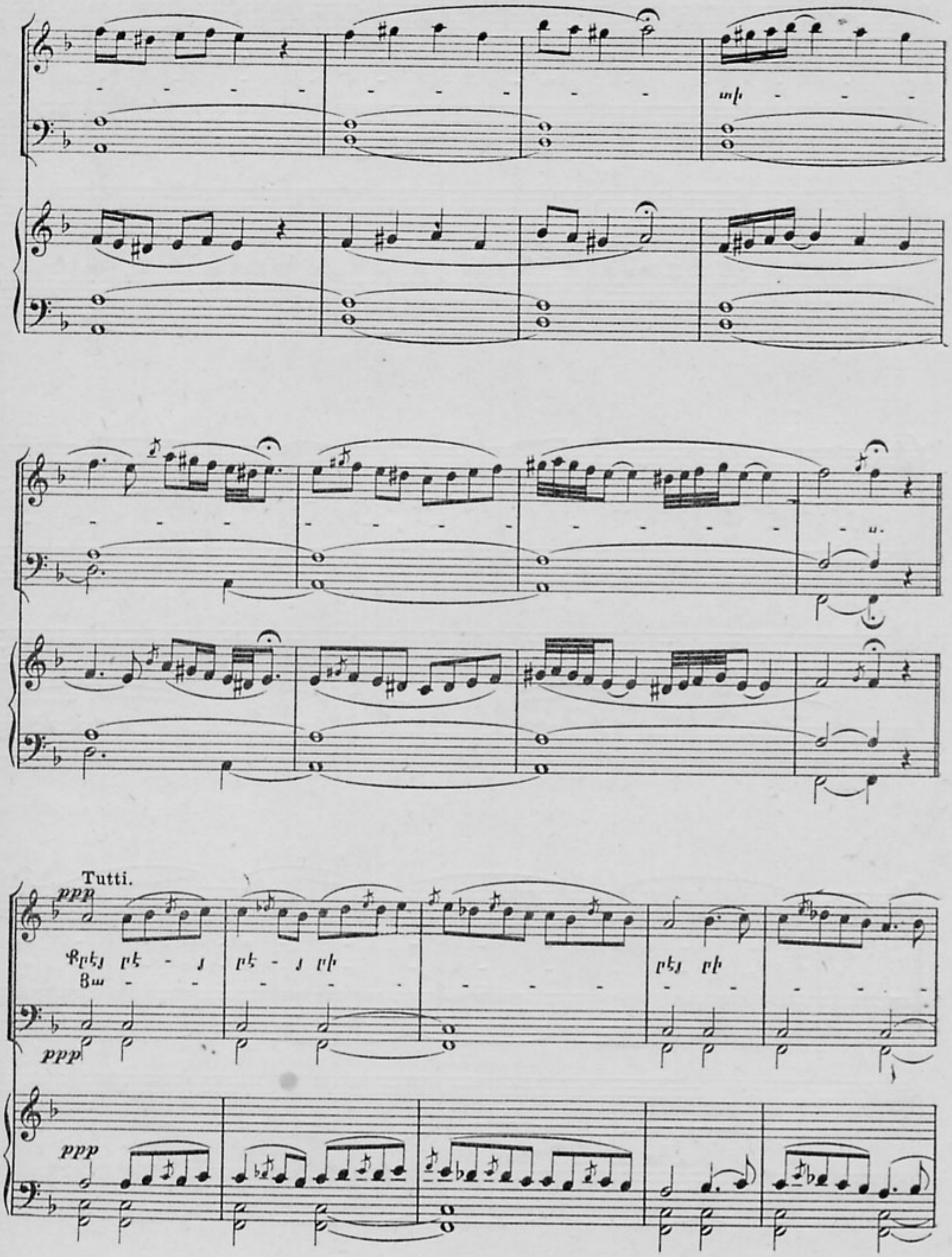
Tutti.
ppp
ppp
ppp

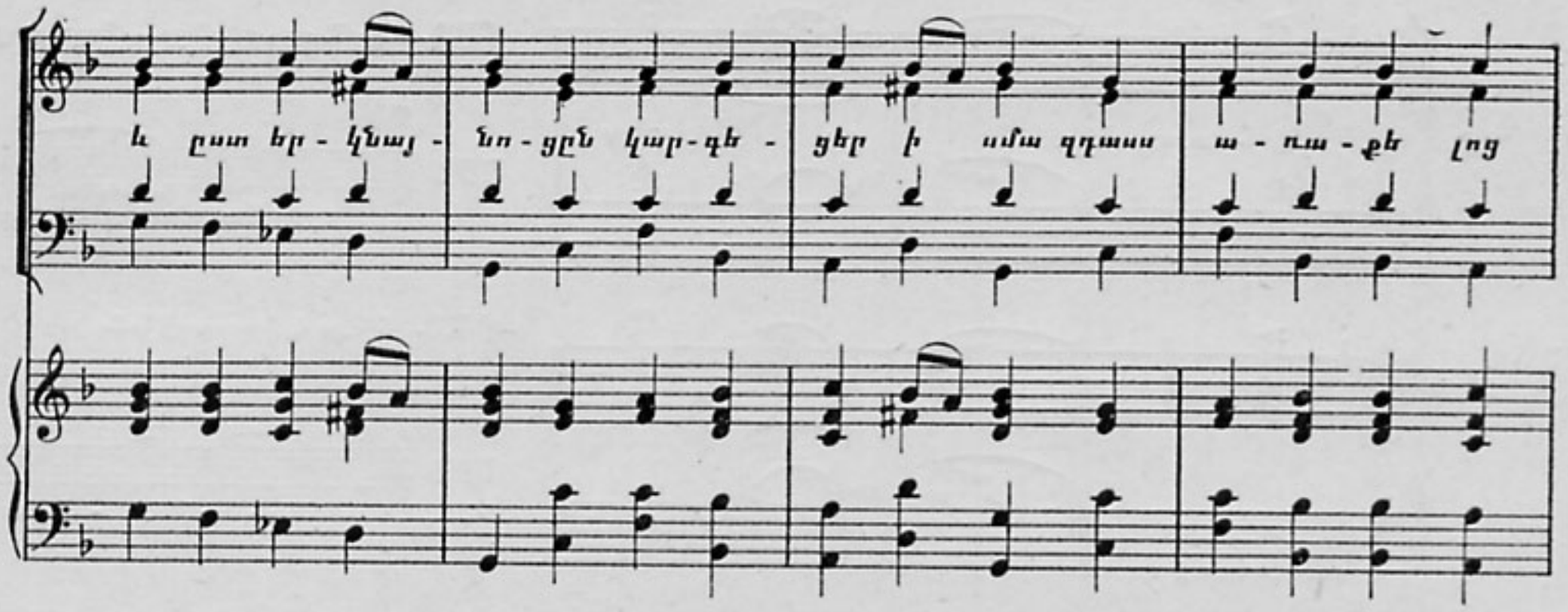

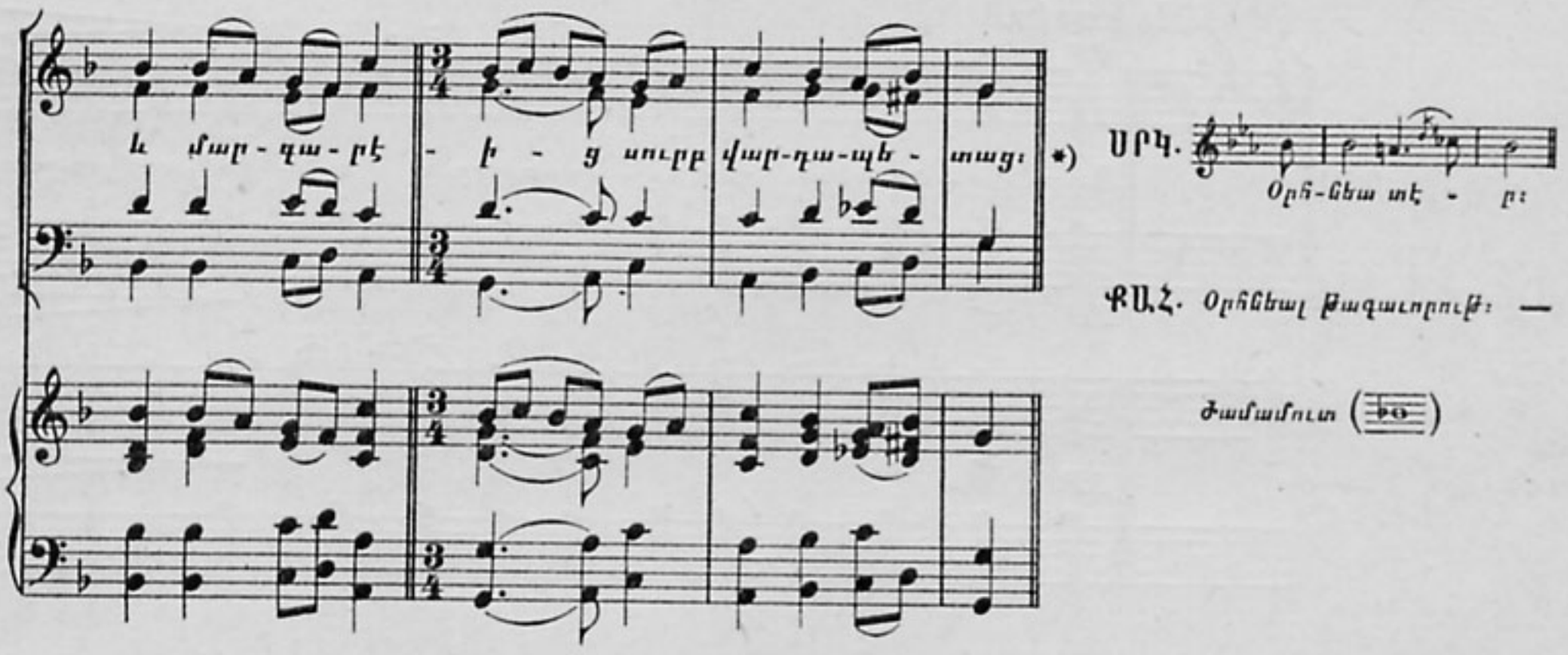

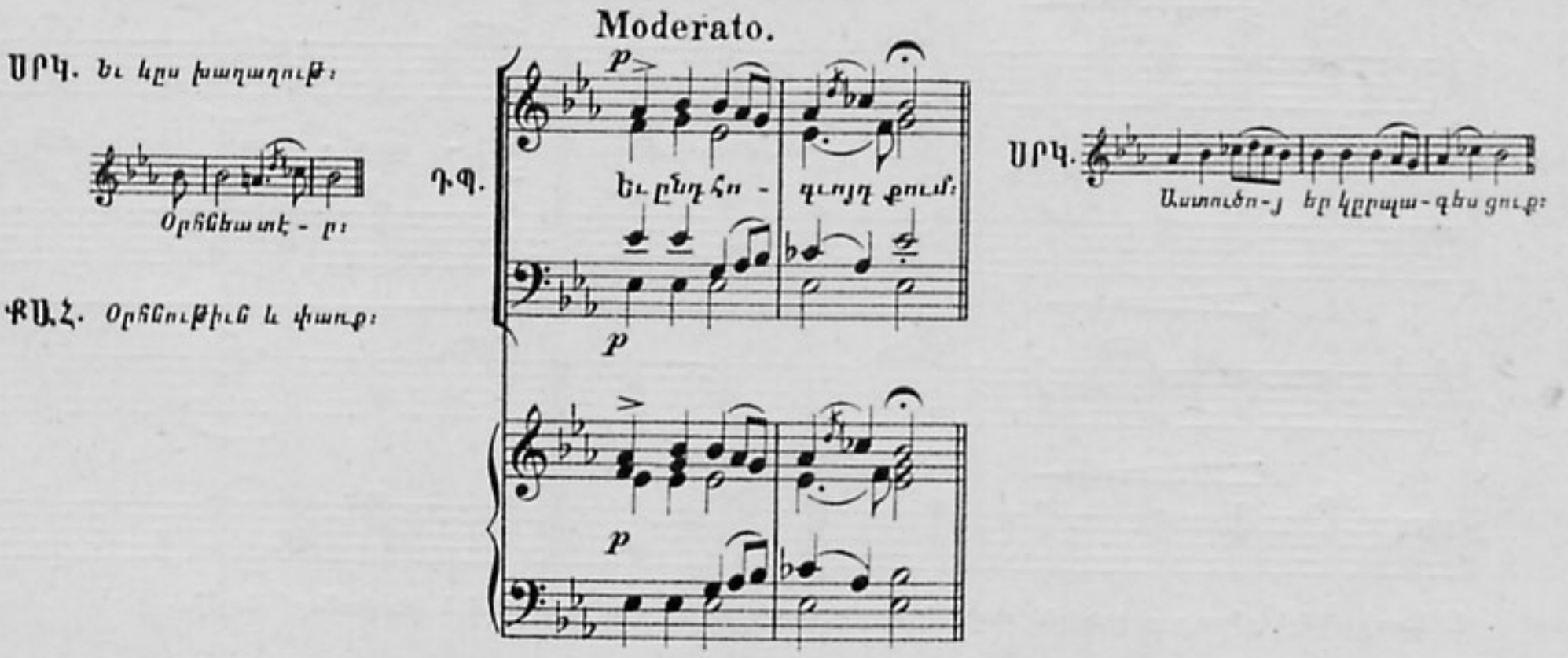

*) Այսօր ժողովեալ ևն տես յեր 183

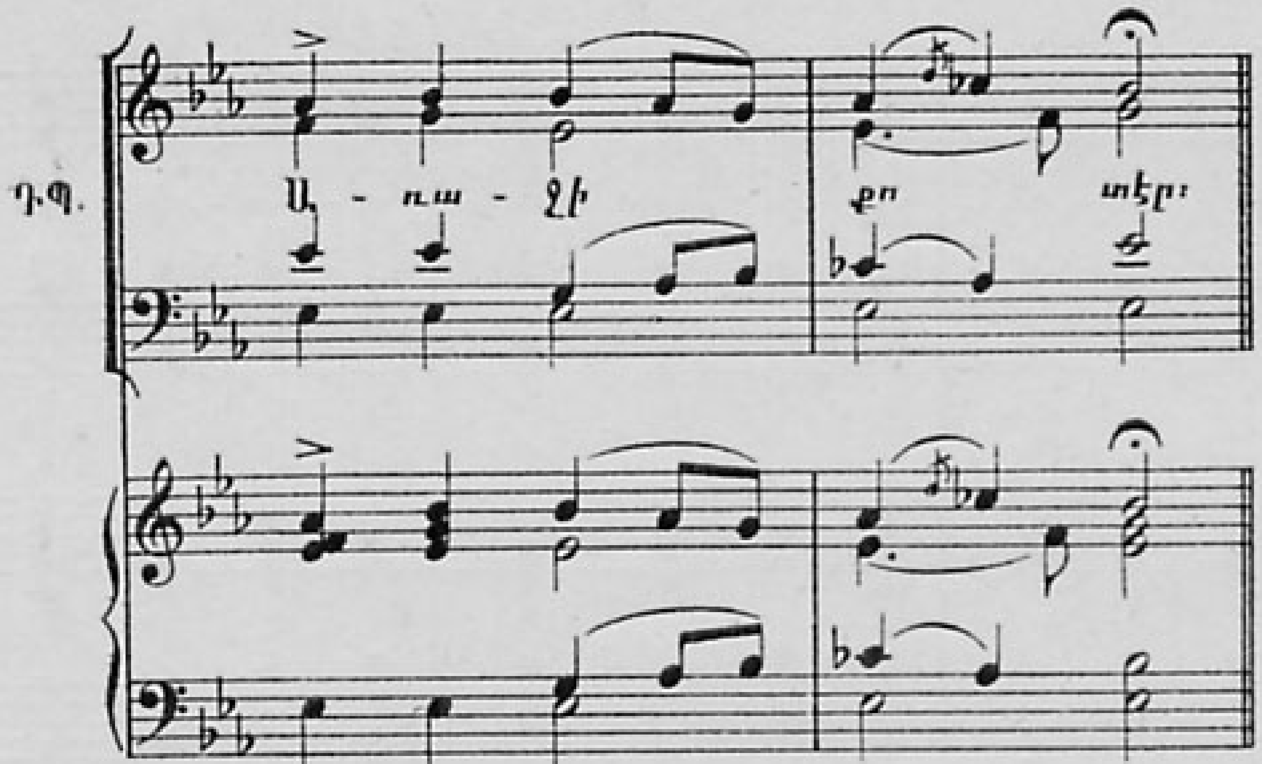

ՔԱՀ. Տէր Աստուած մեր։ — մաշու շարակ։

ՔԱՀ. Զի քո է կարողութիւն։

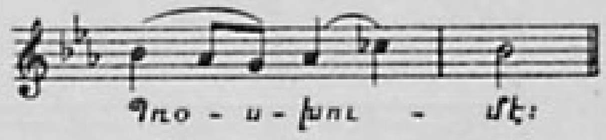

Moderato.

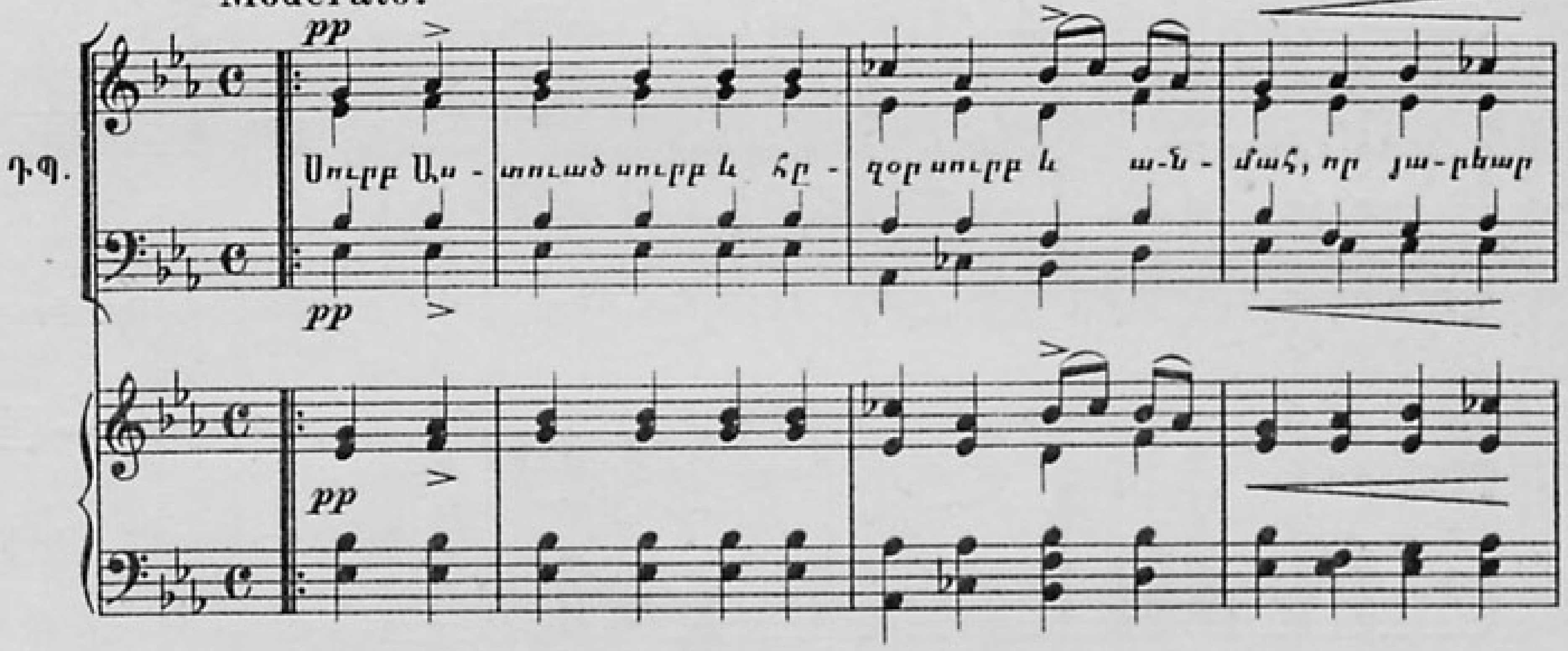

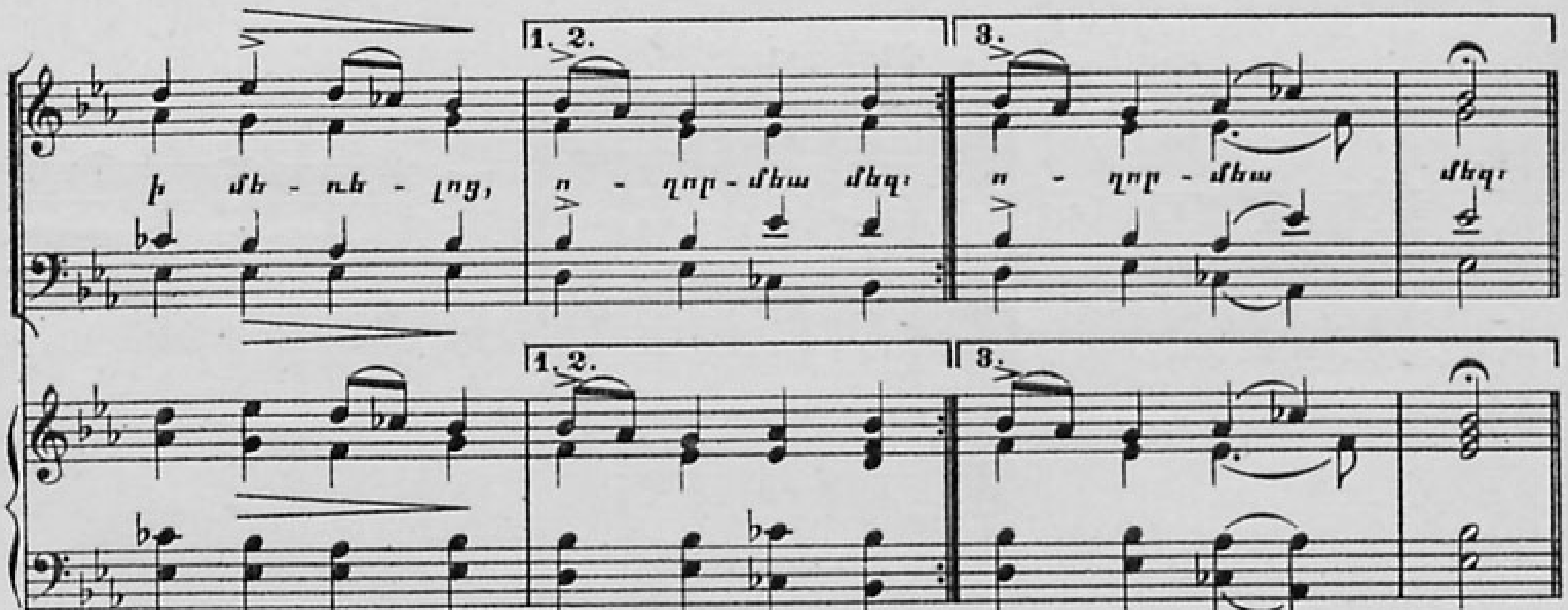

1) Աստի մինչև ցփառք քեզ տէր՚ն մարթ է երգել աստիճան մի կամ աստիճան և կէս խոնարհ ձայնիւ։

ՍՐԿ. Եւ ըրս խաղ։ — Վասն խաղաղ։ — Վասն ամեն։ — Վասն հայրապ։ — Վասն վարդապ։ — Վասն բարեպ։ —

Moderato.

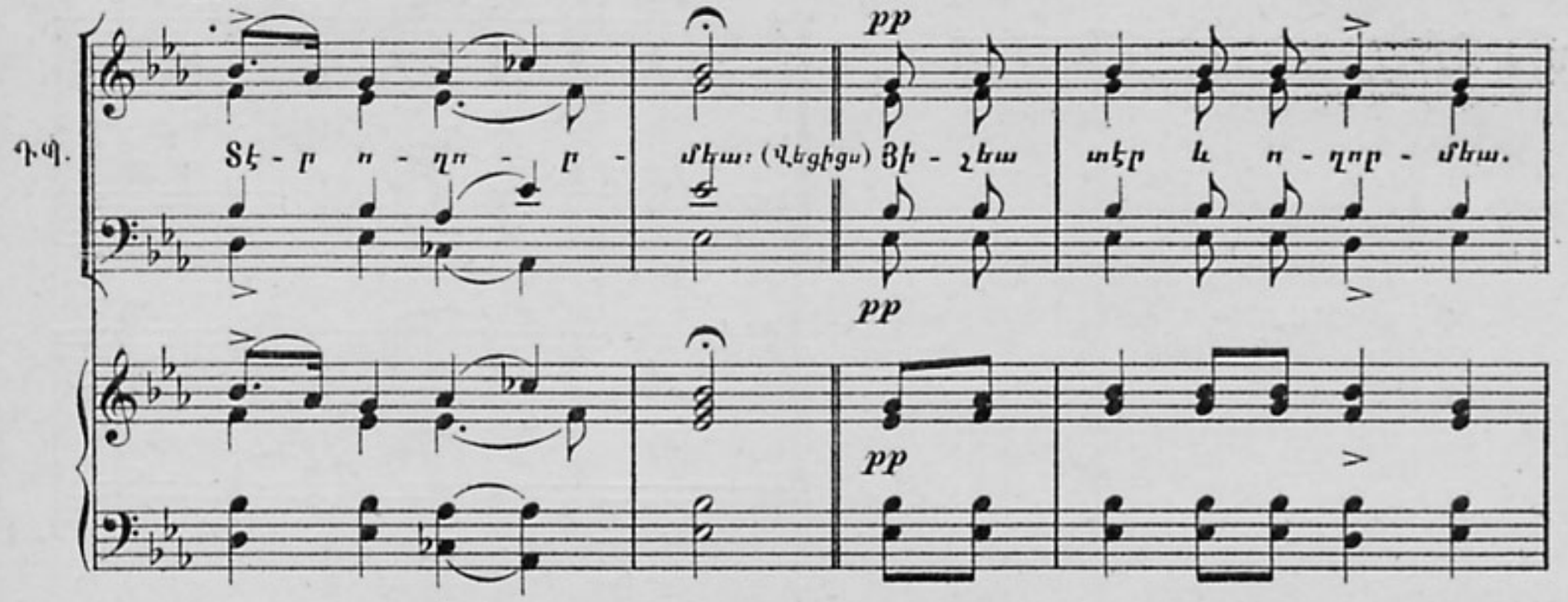

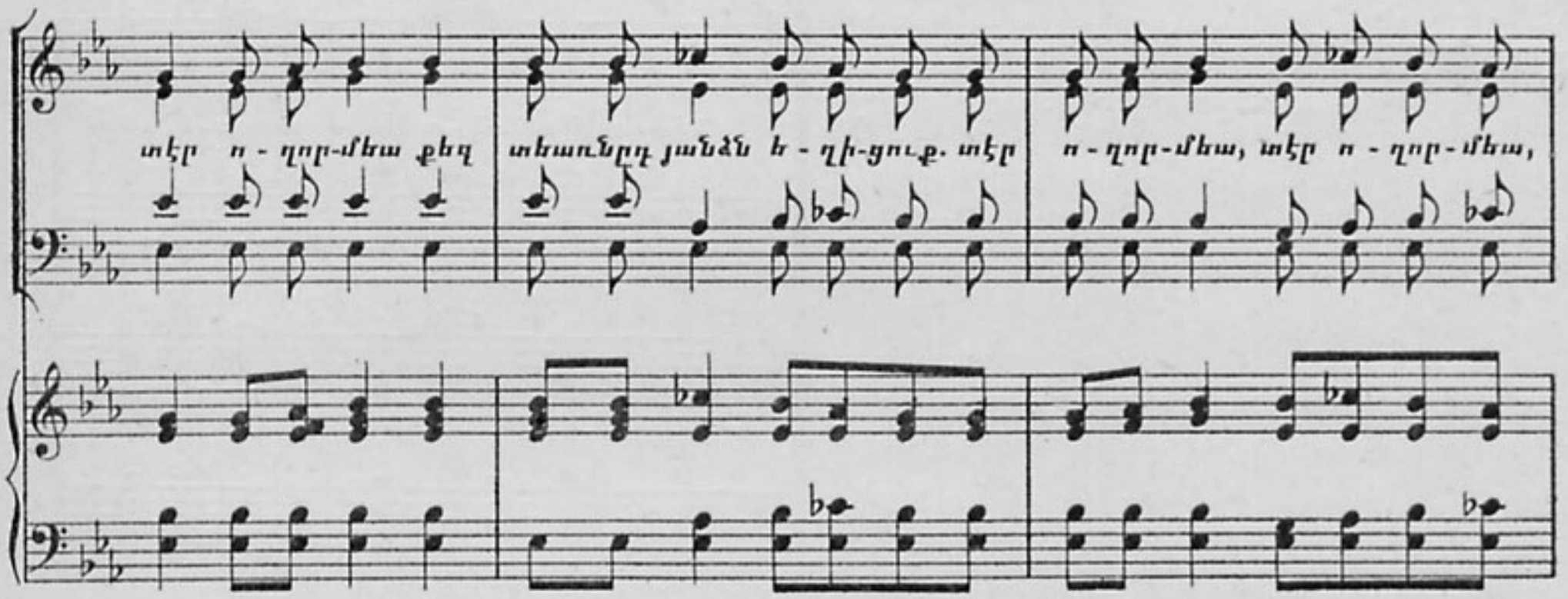

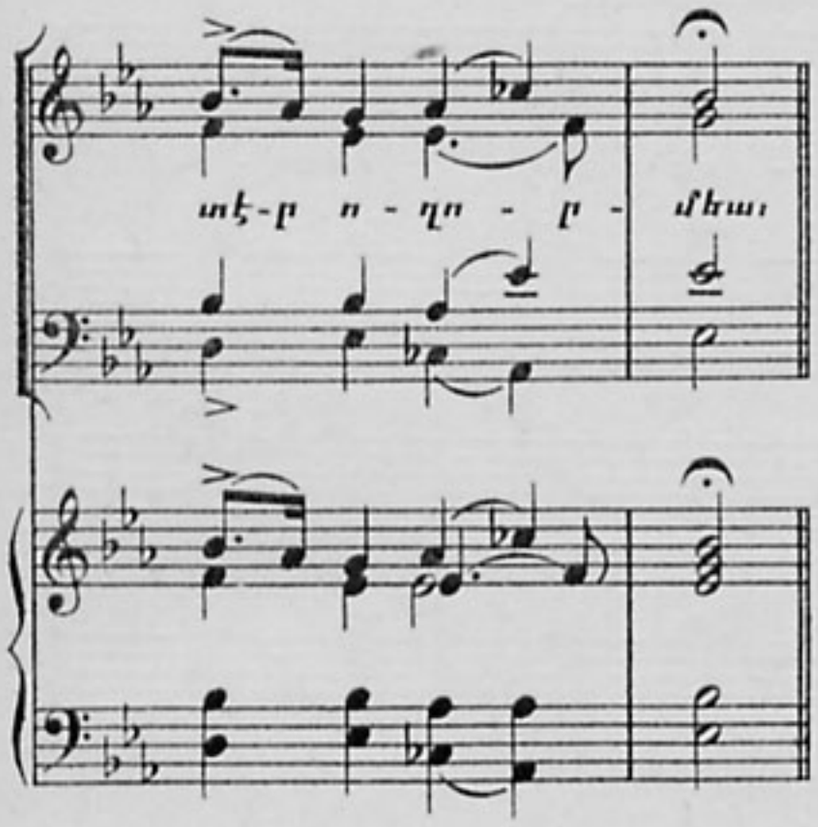

ՍՐԿ

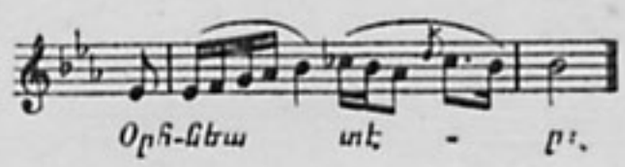

ԳԱՀ. Զի ողորմած և մարդասէր — ծաշու գիրք. և յաւարտել ալէլուիա, ասելով սաղմոս () ըստ պատշաճի աւուրց։

ՍՐԿ.

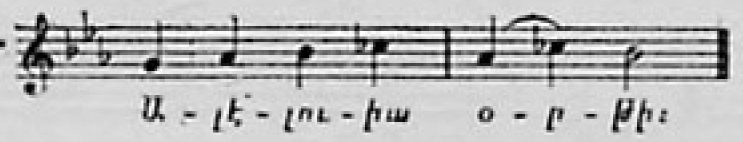

Դ.Պ.

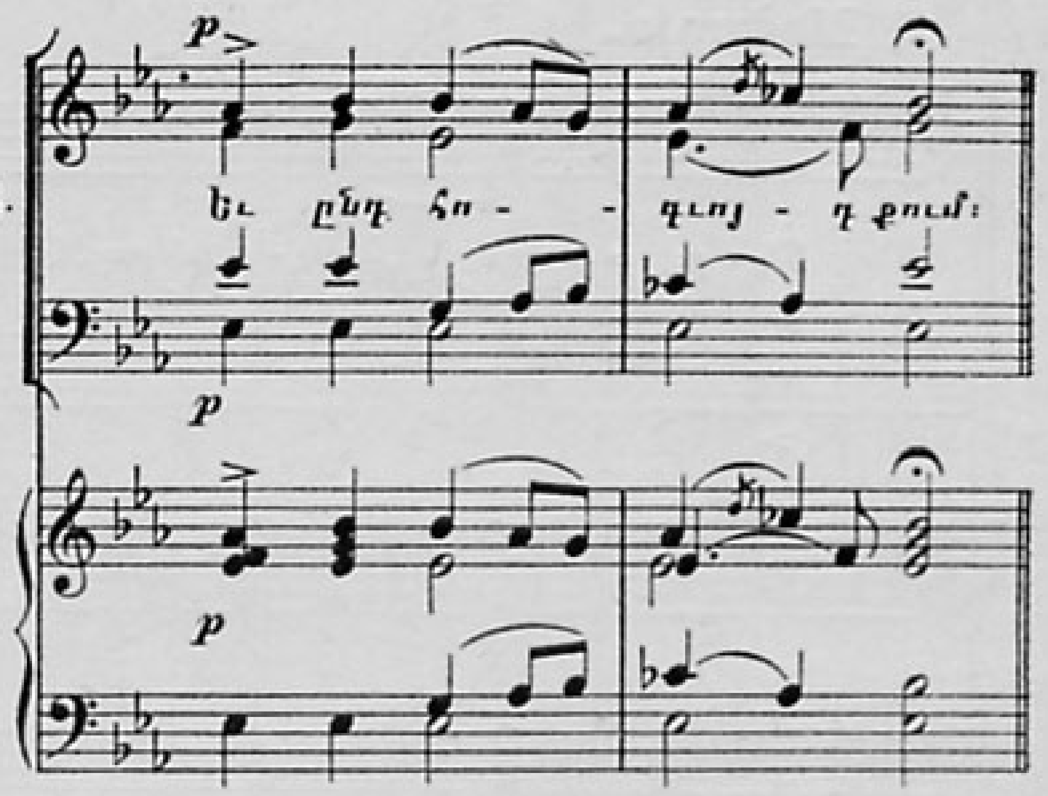

ՔԱՀ. Խաղաղութիւն:

ՍՐԿ.

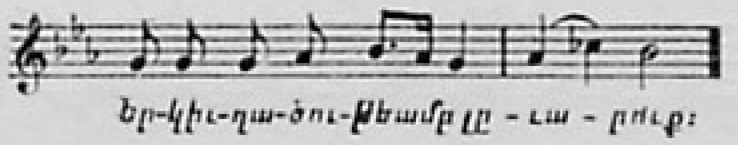

Դ.Պ.

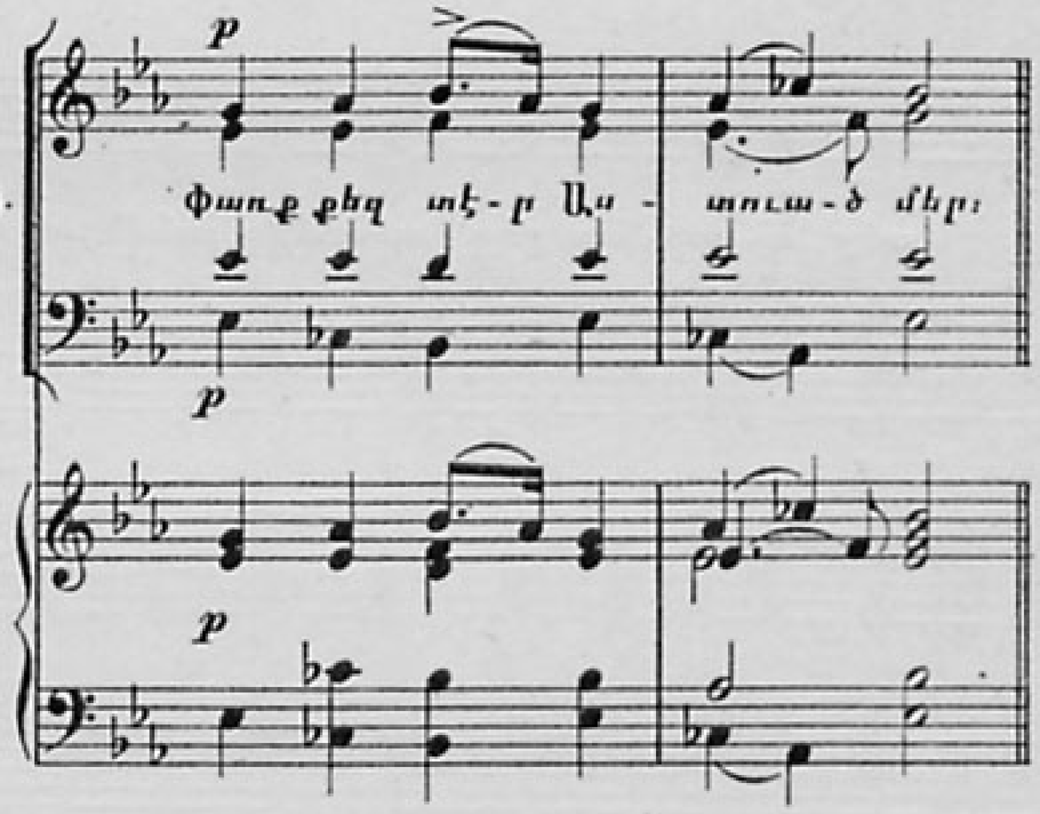

ՍՐԿ.

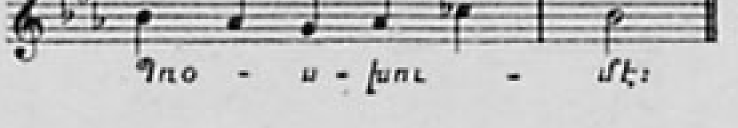

Դ.Պ.

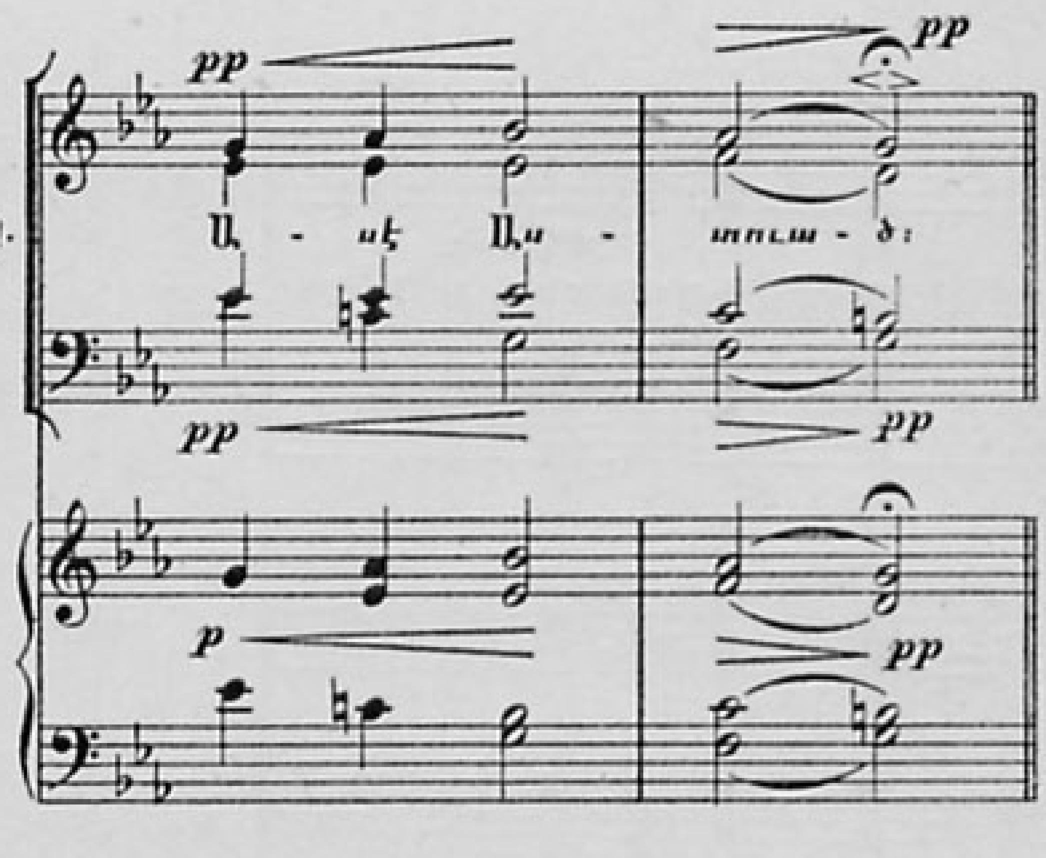

Ճաշու աւետարան (), և յաւարտելն —

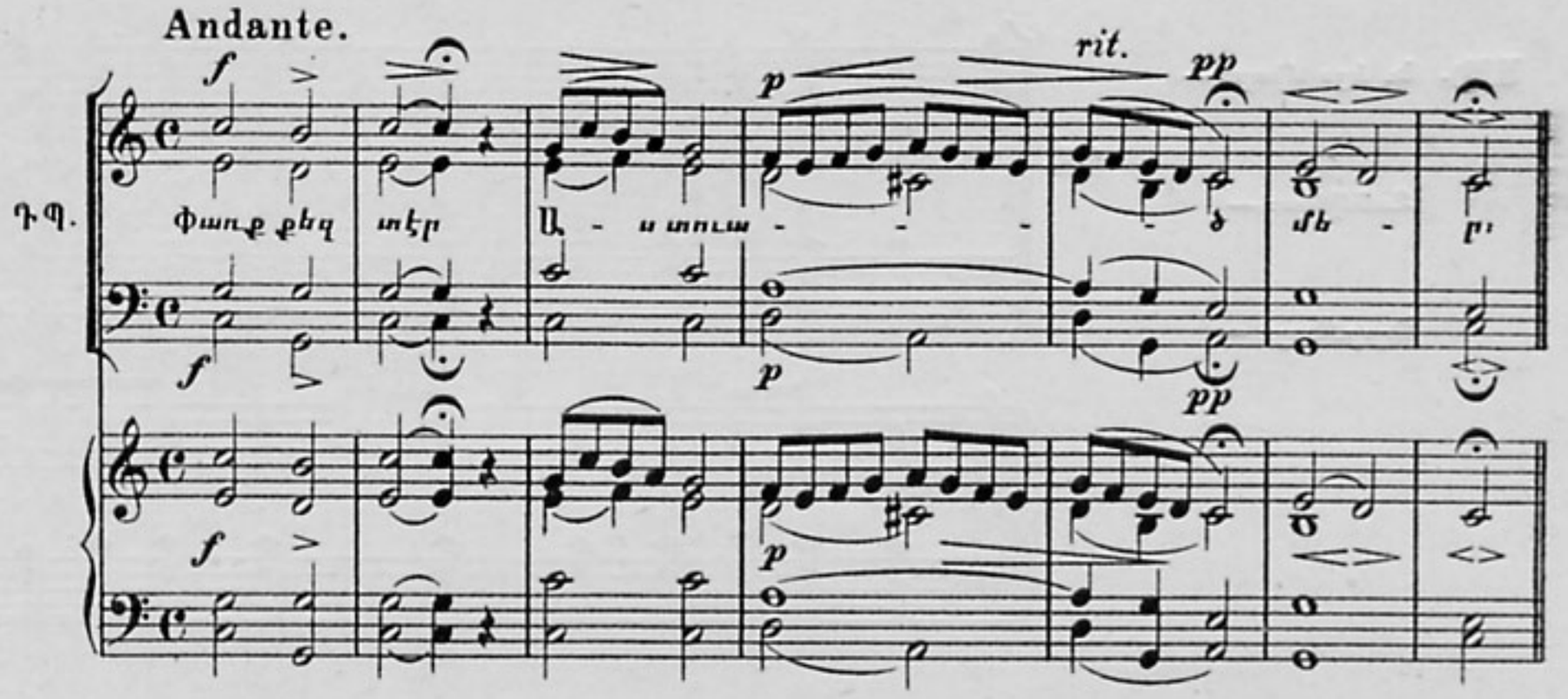

Հաւատամք: —

ՍՐԿ. Օրհնեա տէ - ր:

1)

ՔԱՀ. Իսկ մեք փառաւորեացուք:

ՍՐԿ. Եւ ևըս խաղաղութ:

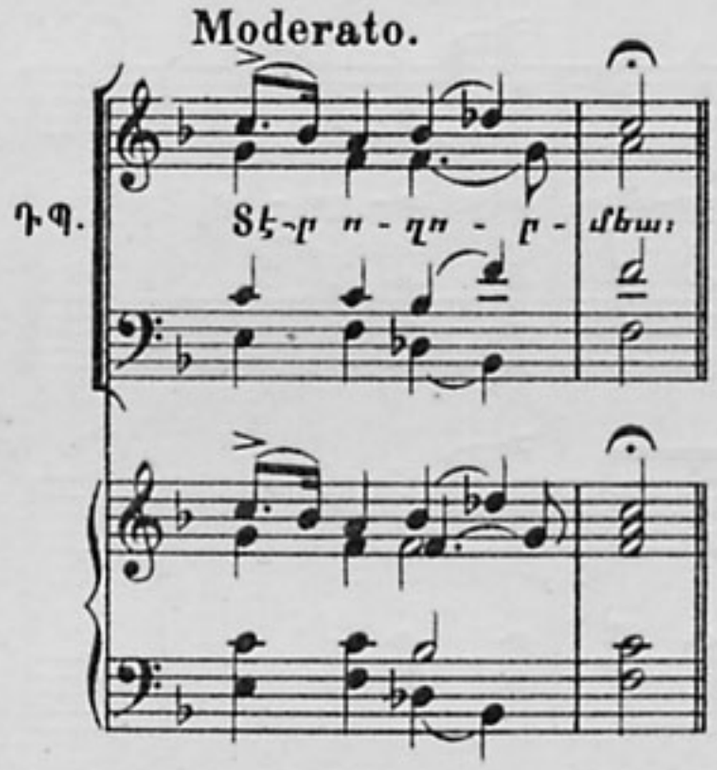

ՍՐԿ. Եւ ևըս հաւատով:

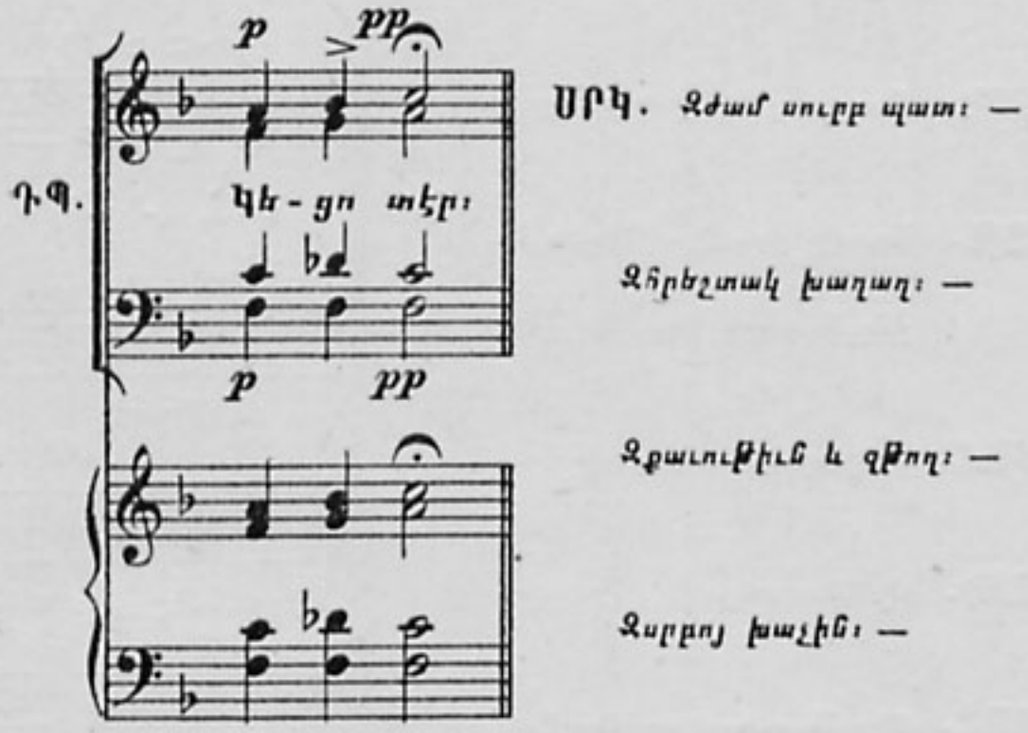

ՍՐԿ. Զժամ սուրբ պատ: —

Զհրեշտակ խաղաղ: —

Զքաւութիւն և զթող: —

Զսրբոյ խաչին: —

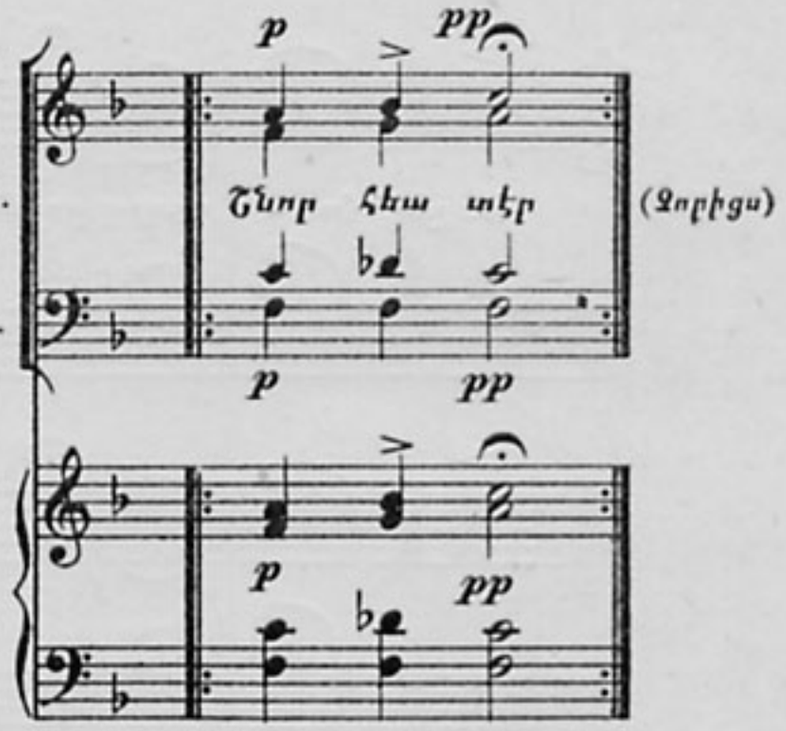

(Զորիցս)

1) Աստի մինչև ի վախճան ամենայն երգեցմունք սարկաւագին պաշտին ըստ օրինակին որ գրեալ է յեռաձայն ներդաշնակութեանն, եր. 25:

ՍՐԿ. Եւ ընդ միաք։ —

Զանձինըս։ —

Ողորմեաց։ —

Դ.Պ.

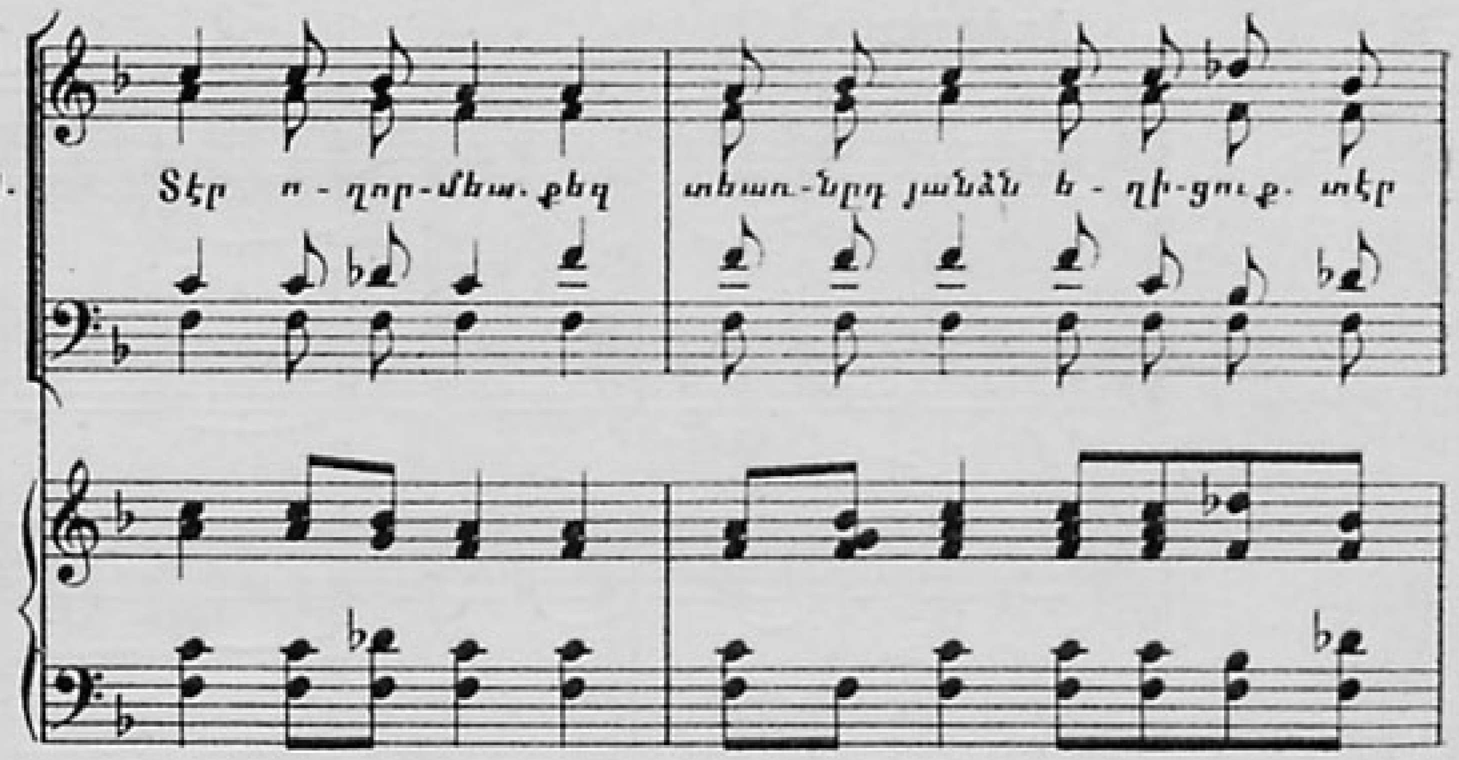

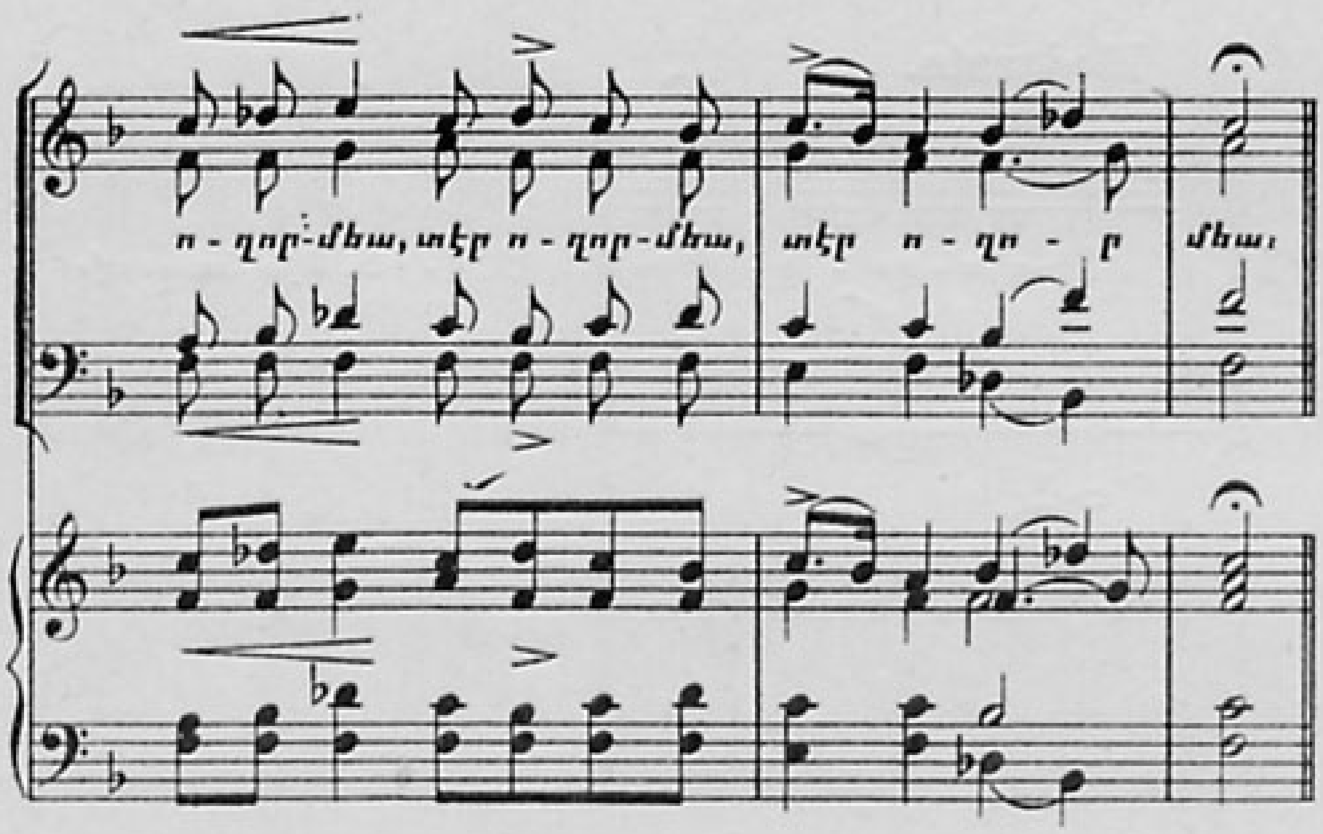

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր։

ՔԱՀ. Որպէս գի արժան։

Դ.Պ.

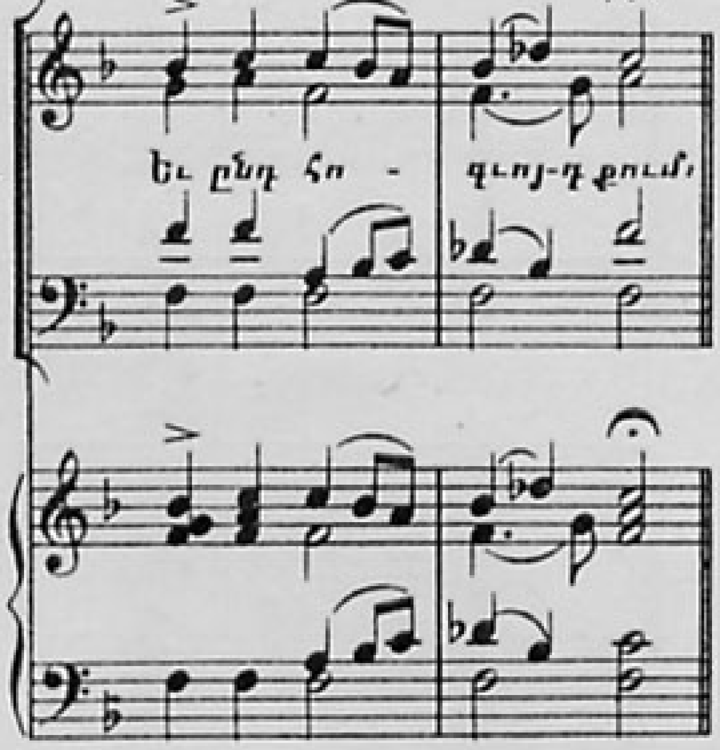

ՍՐԿ. Աստուծոյ երկըրպագեսցուք։

Դ.Պ. Առաջի քո տէր։ (Որպէս եւ ընդ հոգւոյդ քումՆ)։

ՔԱՀ. Խաղաղութեամբ քով։

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր։

ՔԱՀ. Տէր Աստուած օրհնեսցէ։

Դ.Պ.

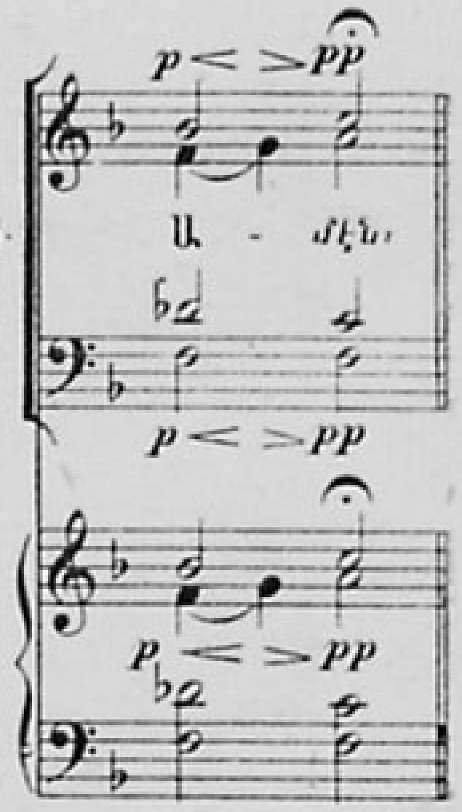

ՍՐԿ. Մի ոք յերախայից։

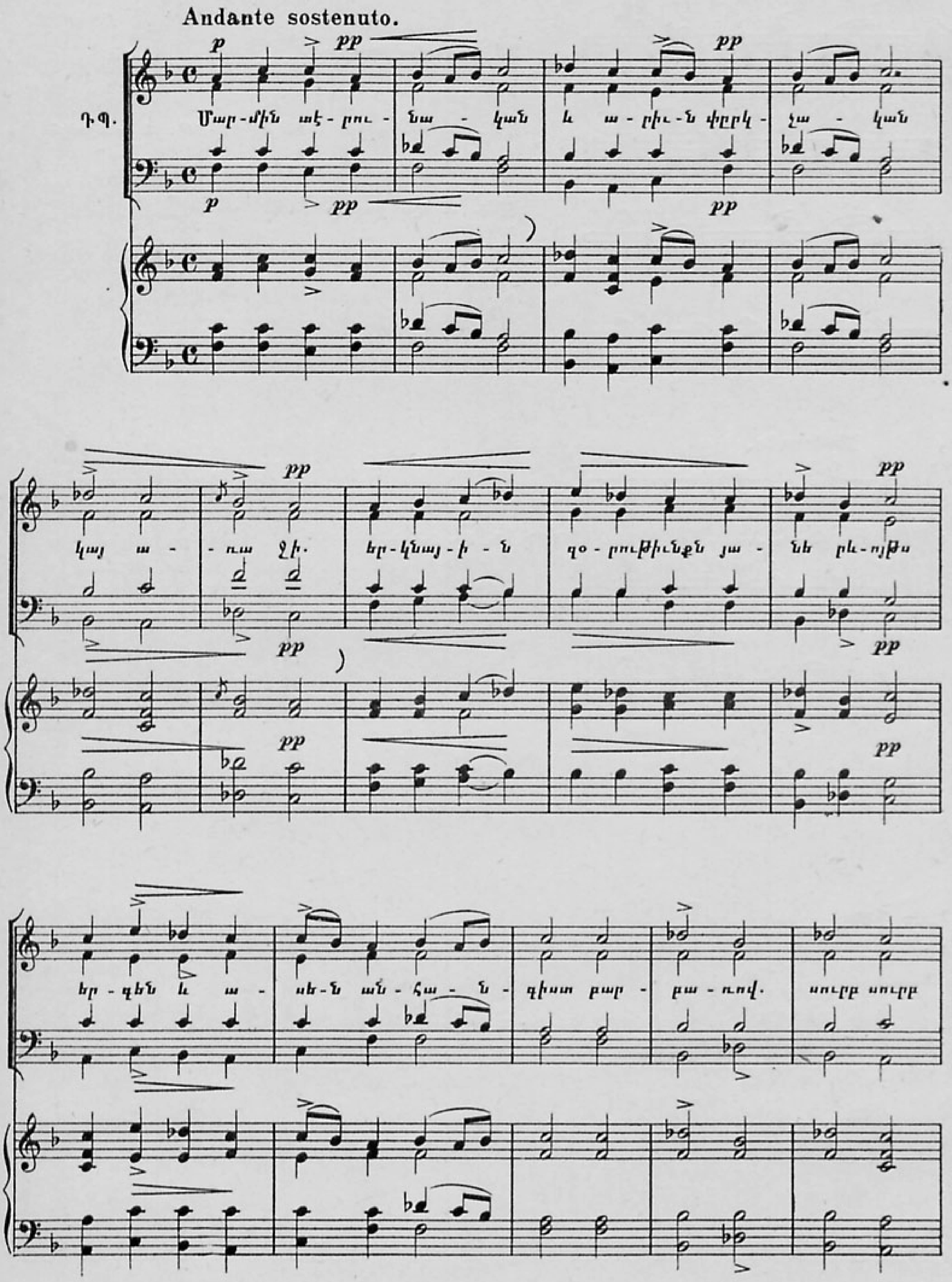
Andante sostenuto.
Դ. Գ.

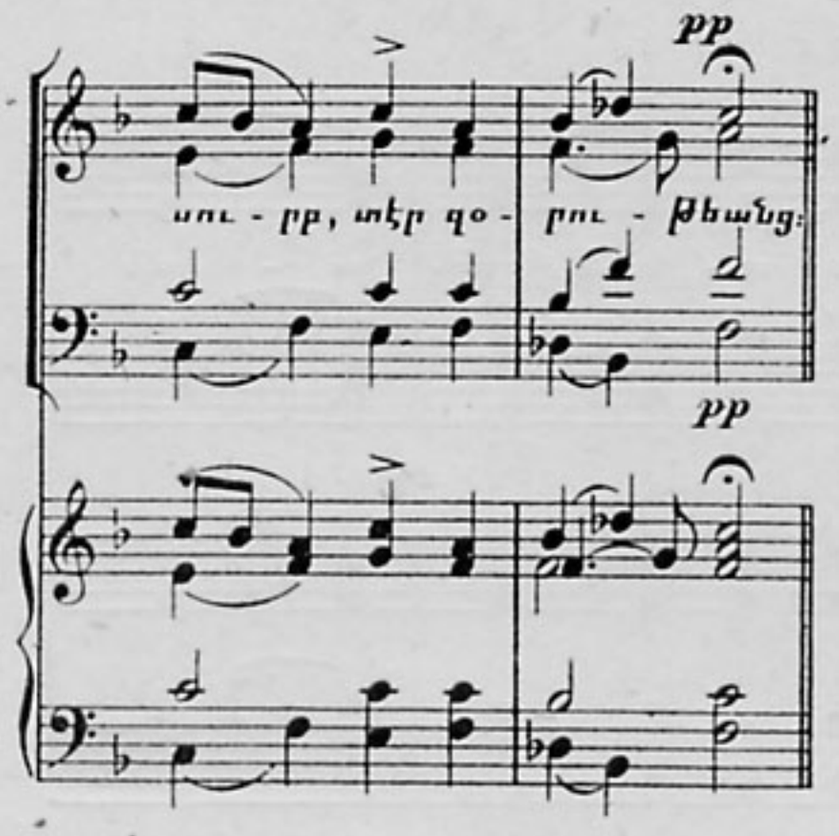

ՍՐԿ. *Սաղմոս ասացէք։*

ԴՊ. *Սրբասացութիւն (տես յեր 28 – 50). և յաւարտելն*

ՍՐԿ. *եւ ևրս խաղաղ։*

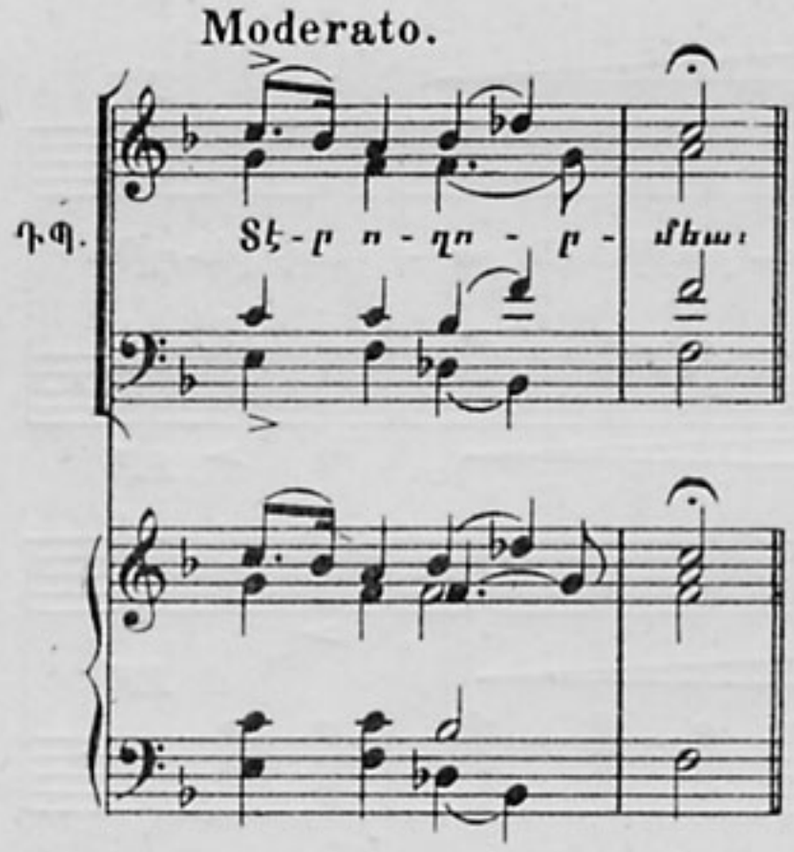

ՍՐԿ. *եւ ևրս հաւատով։*

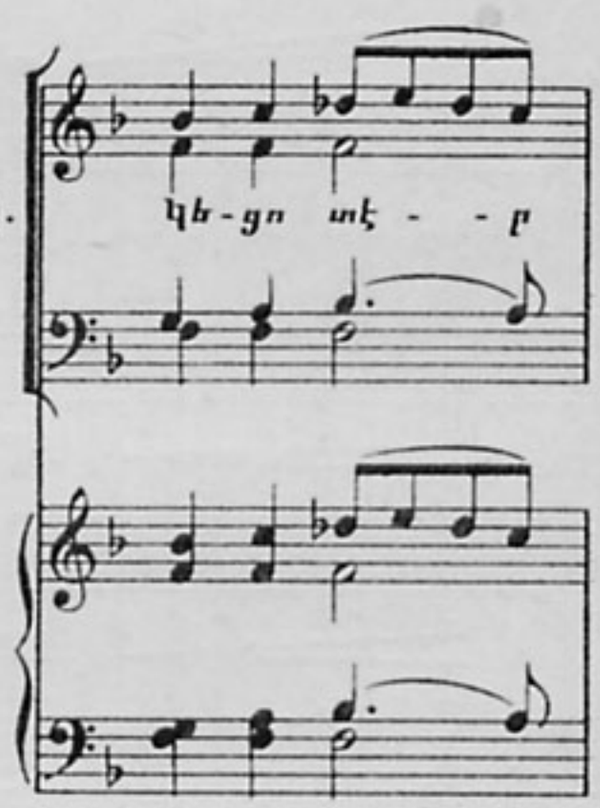

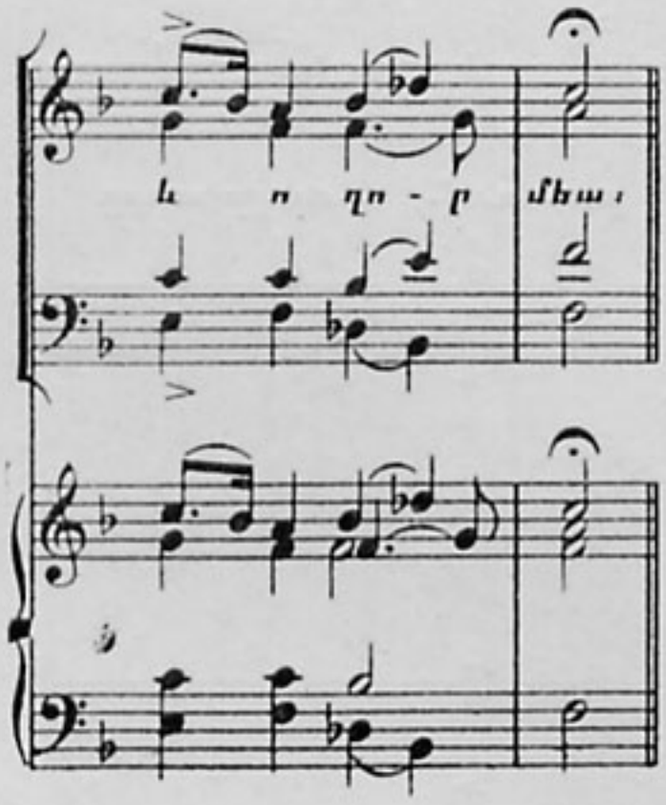

ՍՐԿ. *Օրհնեա տէր։*

ԿԱՀ. *Շնորհօք և մարդաս։*

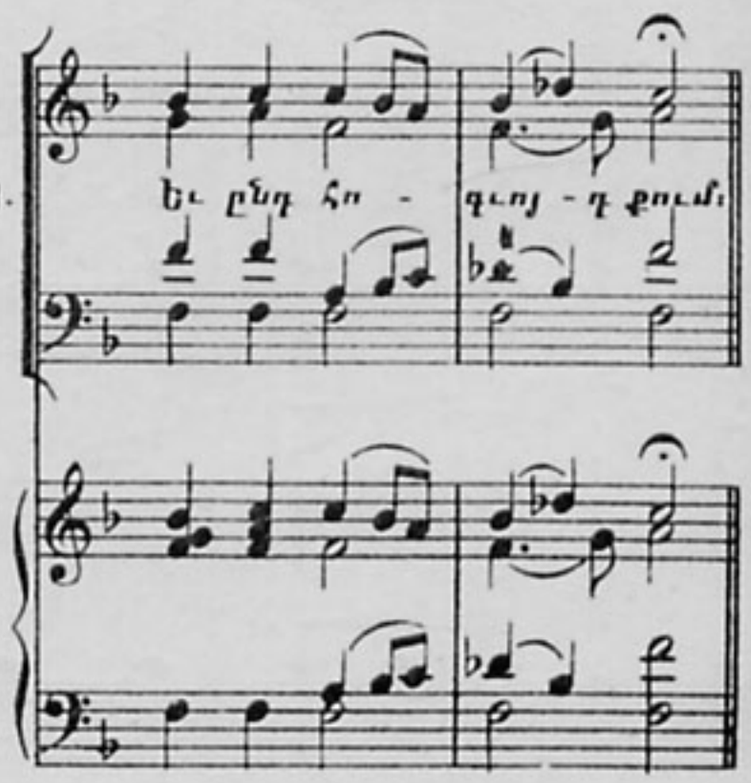

ՍՐԿ. Աստուծոյ երկըրպագ:

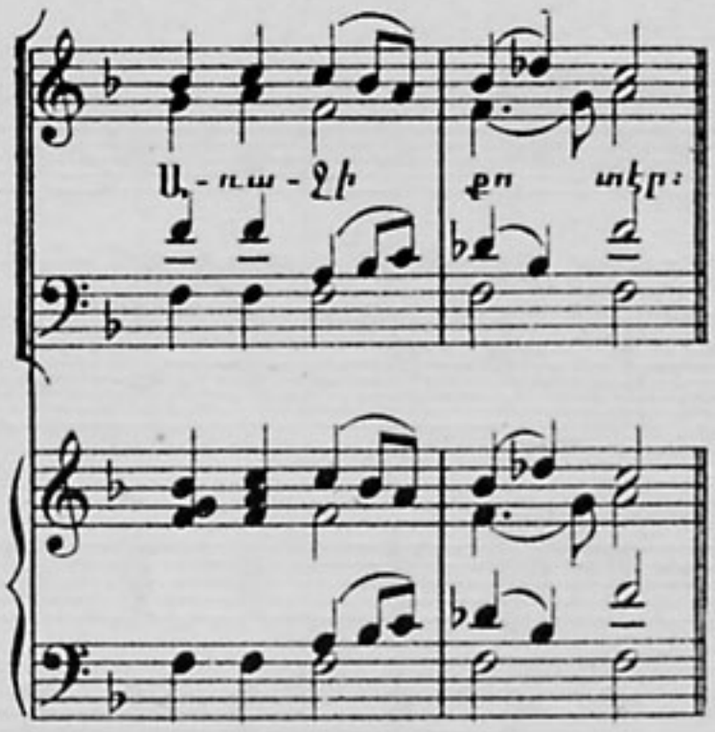

ՍՐԿ. Ողջոյն տուք միմեանց:

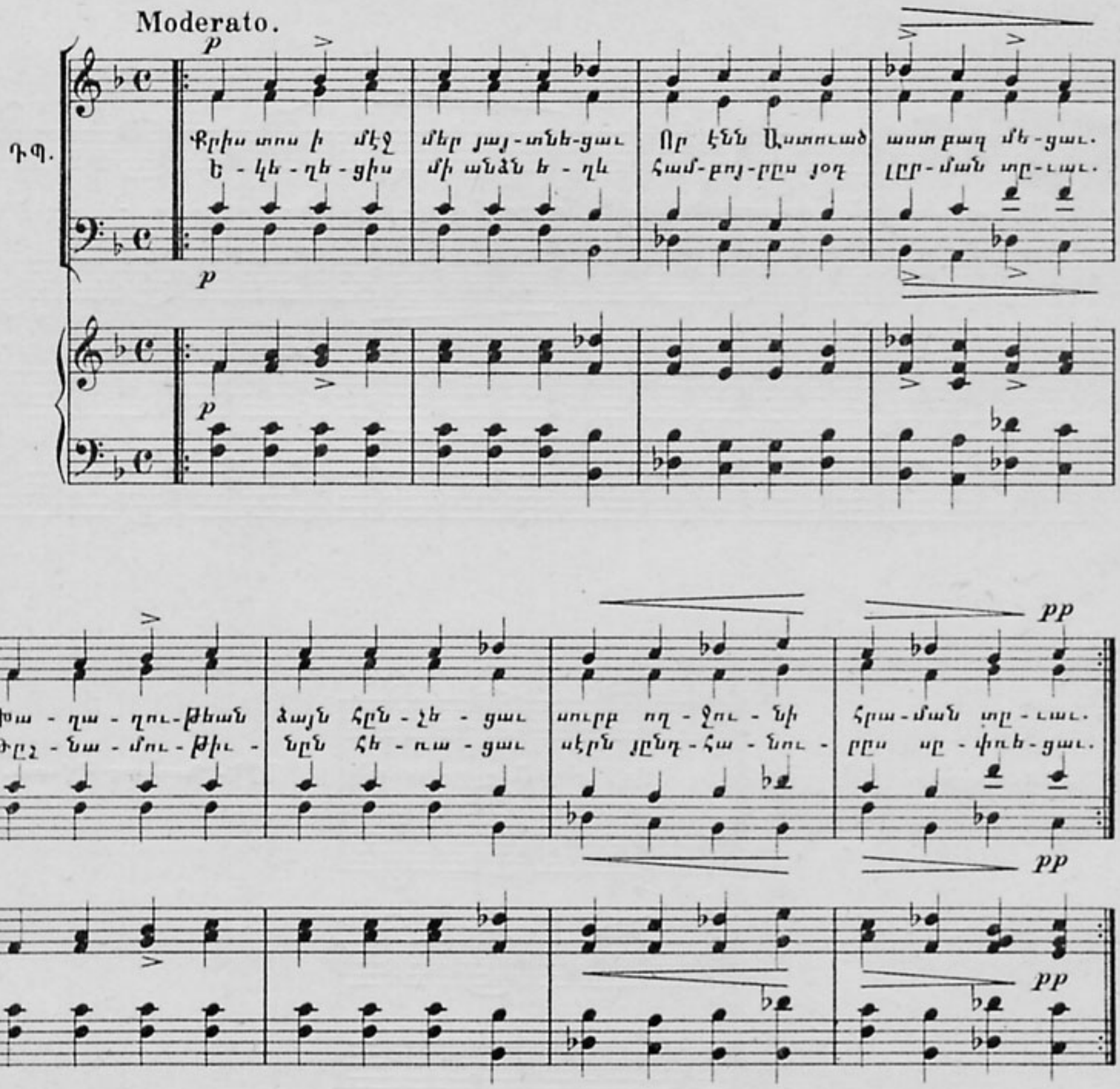

Ա՛րդ պաշ - տօ - նեայք բար - ձեալ ըզ - ձայն տուք օրհ - նու - թիւն ի մի բե - րան

Մի - ա - սնա - կան աս - տուա ծու - թեանն, ո - րում սրով - բէքն ե - ն սըր - բա - - բան։

ՍՐԿ. Ահիւ կացցուք:

ԴՊ. Ա՛ր քեզ Ա - ա - տուած։

ՍՐԿ. Պատարագ Քրիստոս։

Դպ. Ո - ղոր-մու - թիւն և խա - ղա - ղութիւն և պա - տա - րագ օ - րհ - նու - թեան:

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

Դպ. Ա - մէն և ընդ հո - գւոյ - - - դ քու - - - մ: (կամ)
Ten. Solo.

ՔԱՀ. Շնորհք, սէր:

Ա - մէն և ընդ հո - գւոյ - դ քումդ:

ՍՐԿ. Հզդըրուցս, զդըրուցս:

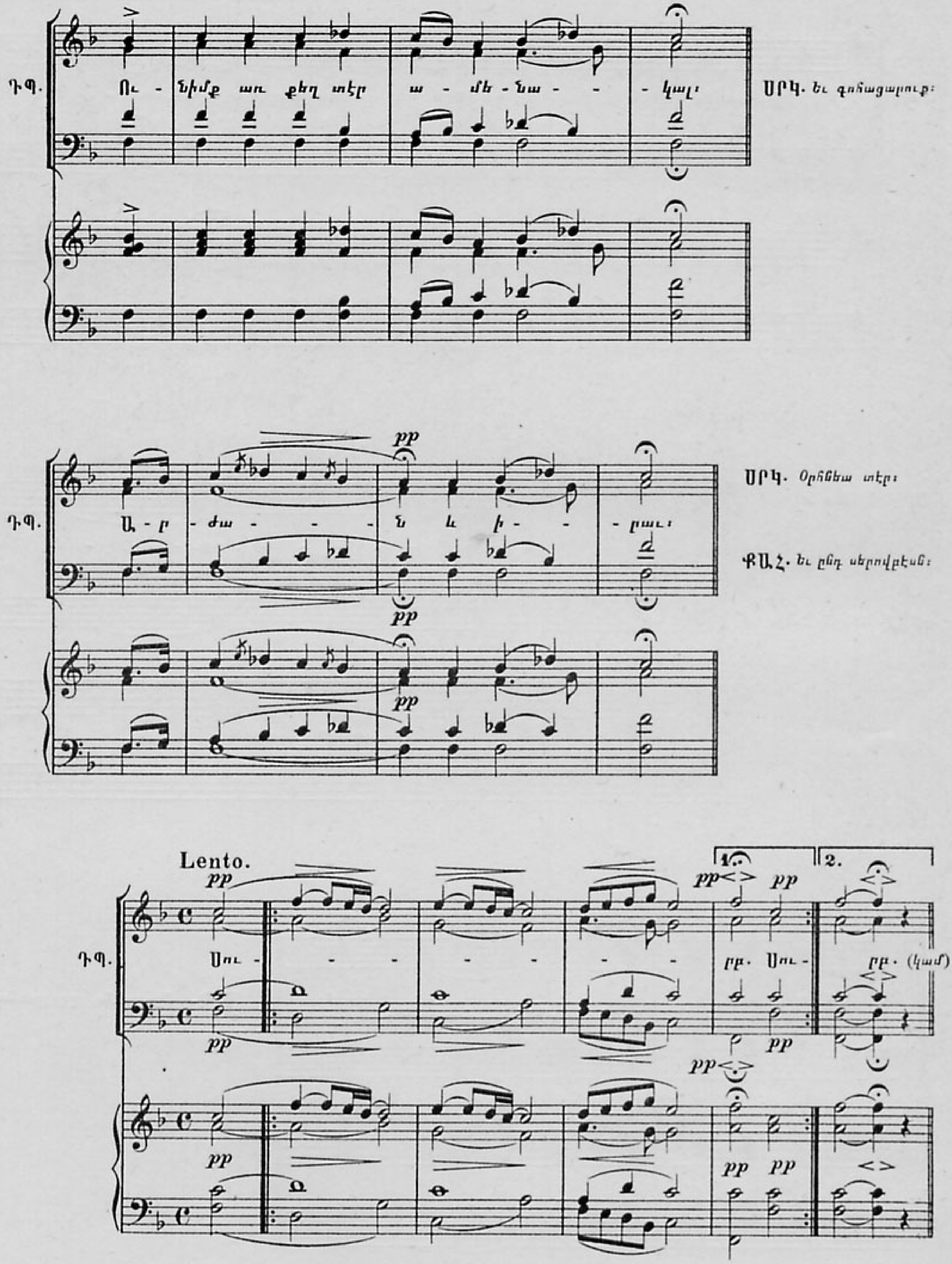
Դ.Պ.
Ու-նիմք առ քեզ տէր ա-մե-նա-կալ:
ՍՐԿ. Եւ գոհացարուք:
Դ.Պ.
pp
Ա-ր-ժա-ն և ի-րաւ:
ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:
ՔԱՀ. Եւ ընդ սերովբէսն:
Lento.
Դ.Պ.
pp
Սու- րբ. Սու- րբ. (կամ)
1. 2.

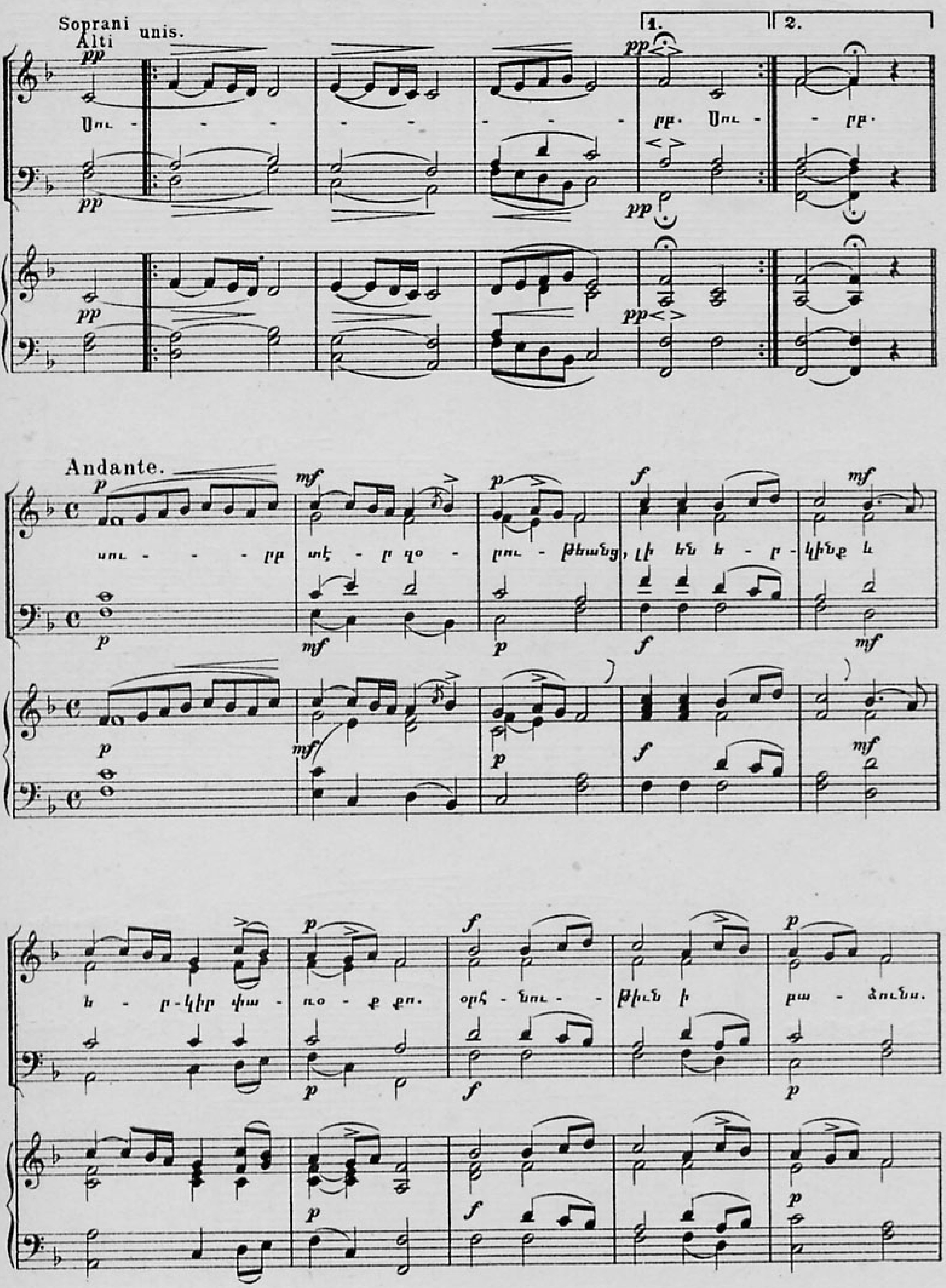
Soprani
Alti
unis.
1.
2.
Սու - - - - - - րբ. Սու - - րբ.
Andante.
սու - - - - րբ տէ - ր զօ - րու - թեանց, լի են ե - ր - կինք և
ե - ր-կիր փա - ռօ - ք քո. օրհ - նու - - թիւն ի բա - ձունս.

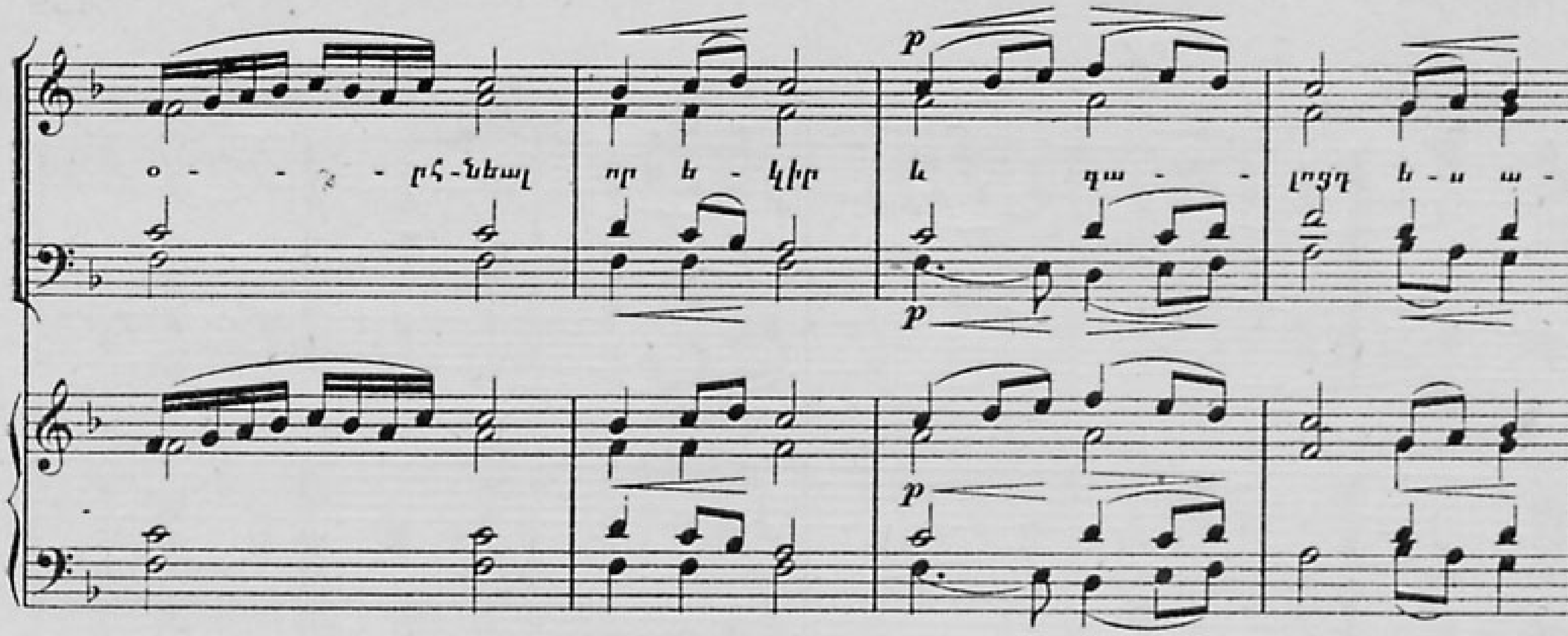

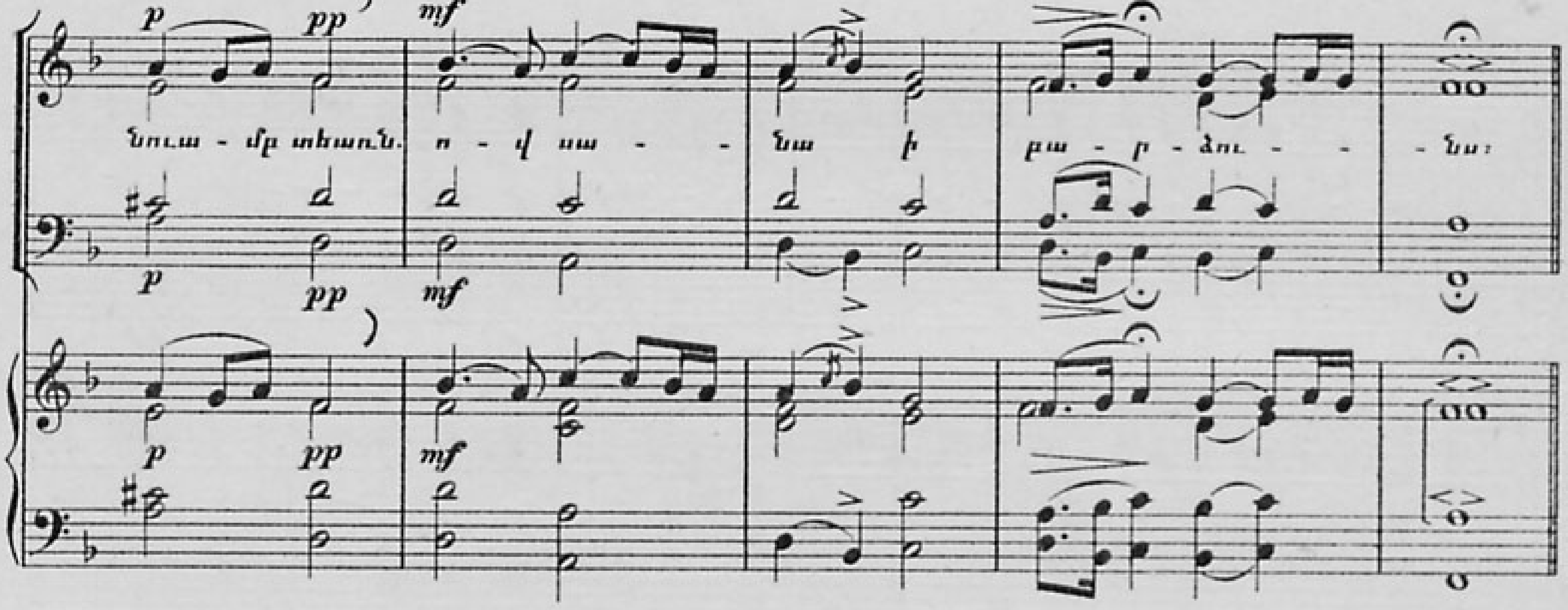

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

ՔԱՀ. Առէք կերէք:

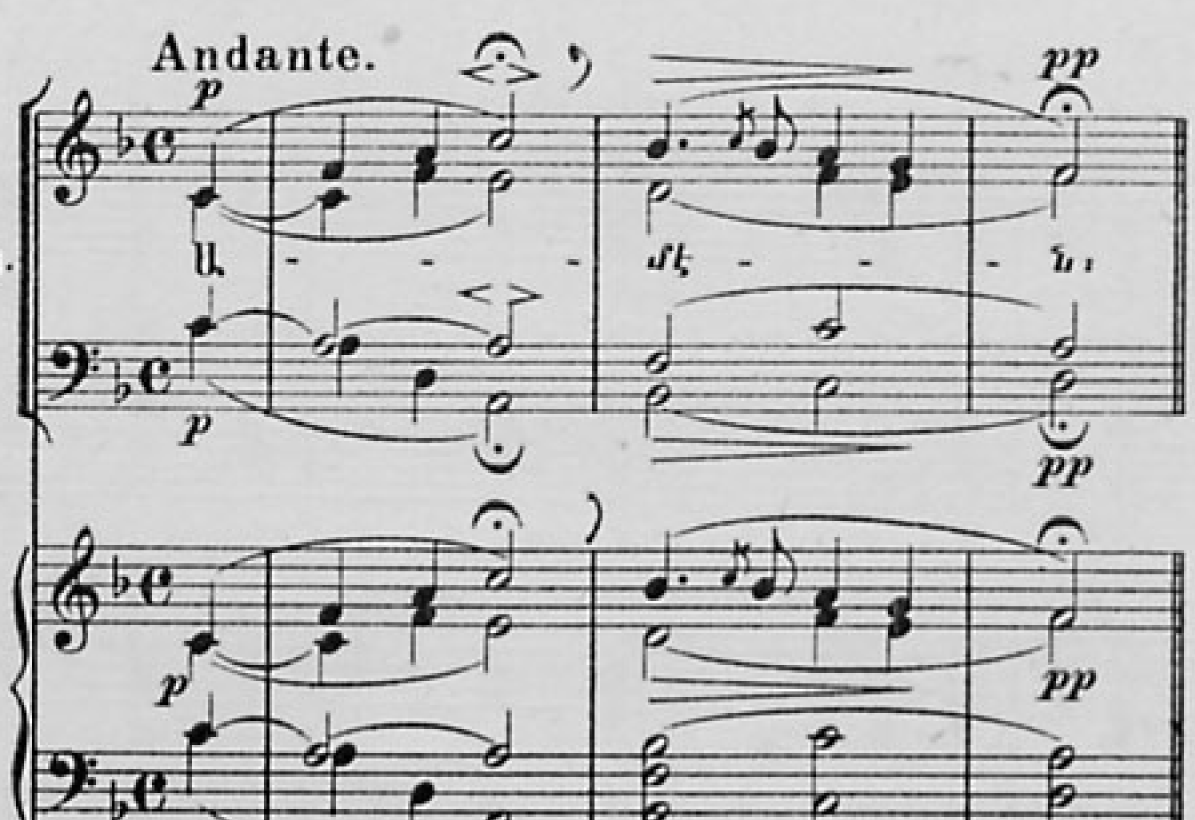

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

ՔԱՀ. Արբէք ի սմանէ:

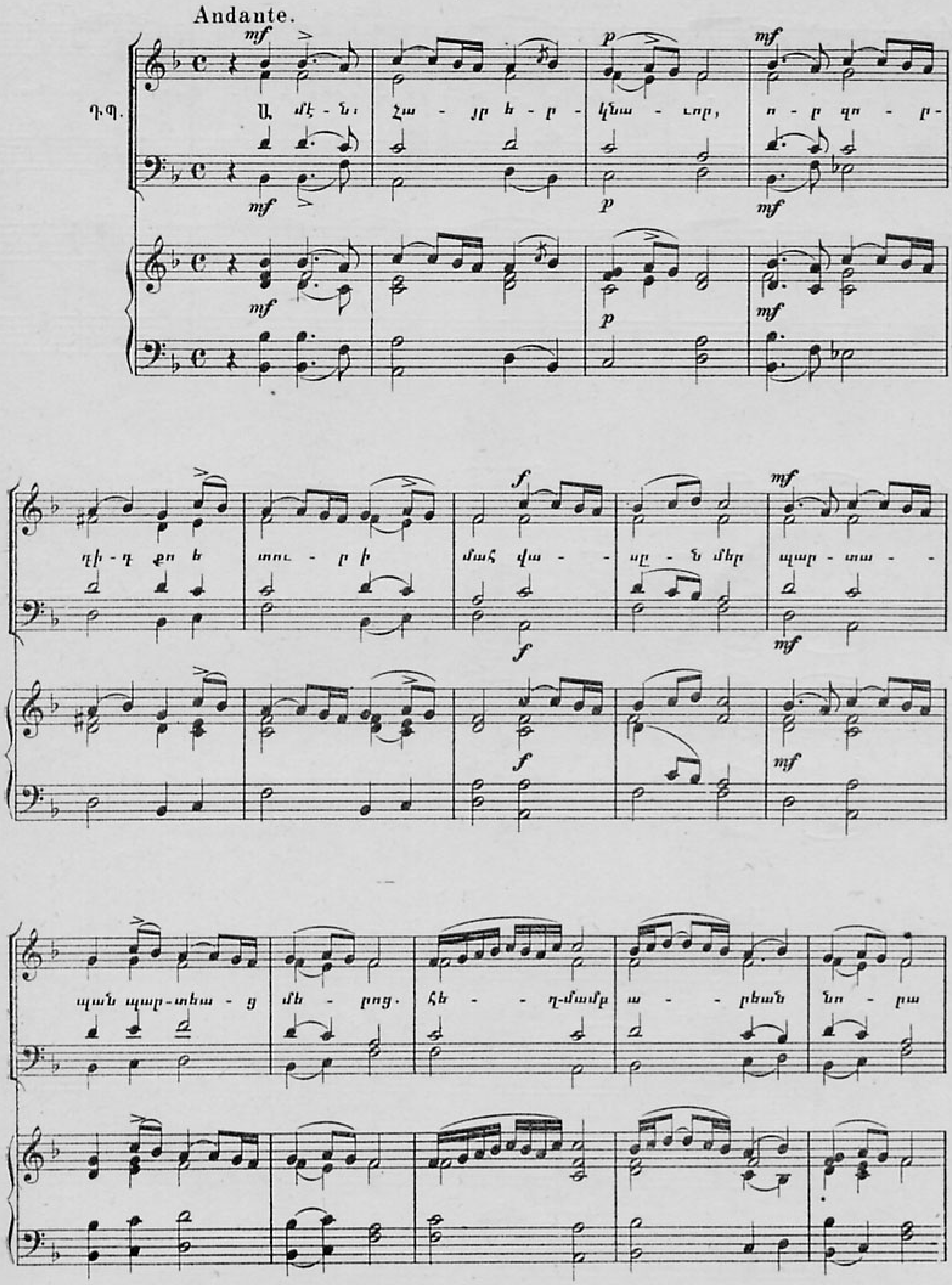
Andante.
Դ.Գ.
Ա մէ - նւ: Հա - յր ե - ր - կնա - ւոր, ո - ր զո - ր -
դի - դ քո ե ռու - ր ի մահ վա - - ռւ - ն մեր պար - տա - -
պան պար-տեա - ց մե - րոց. Հե - - դ-մամբ ա - - րեան նո - րա

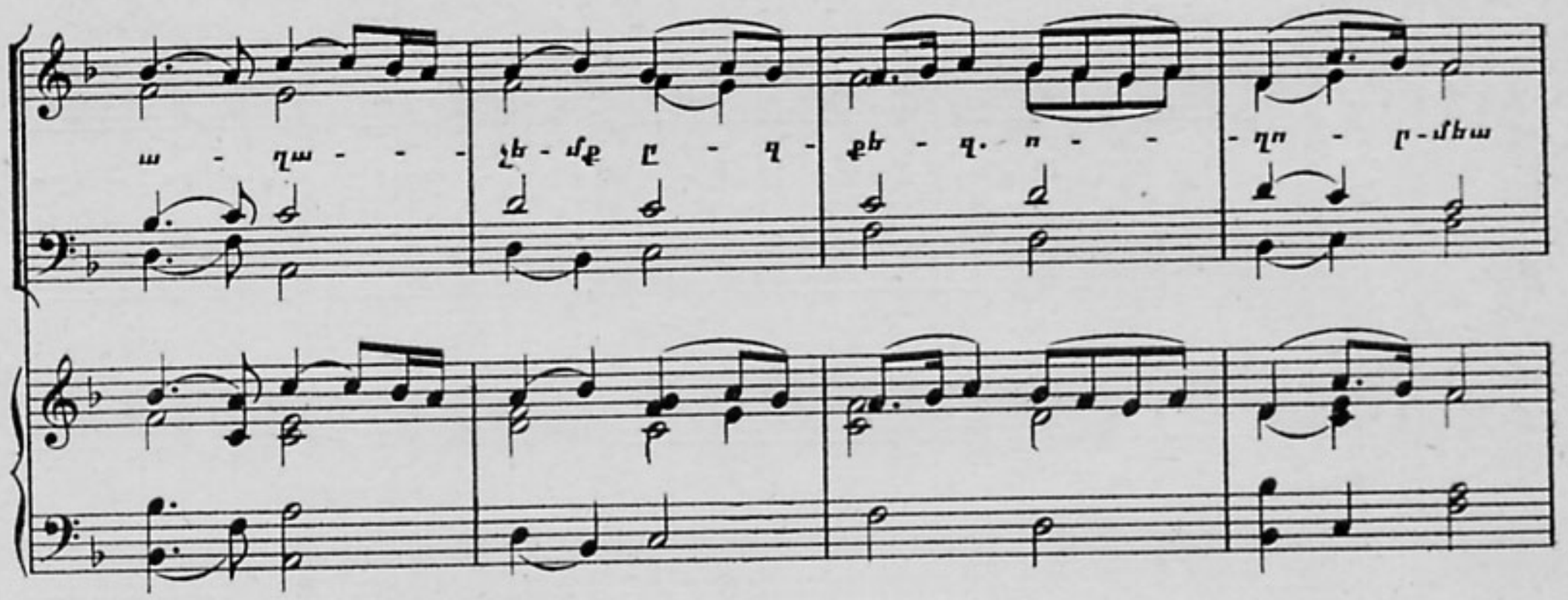

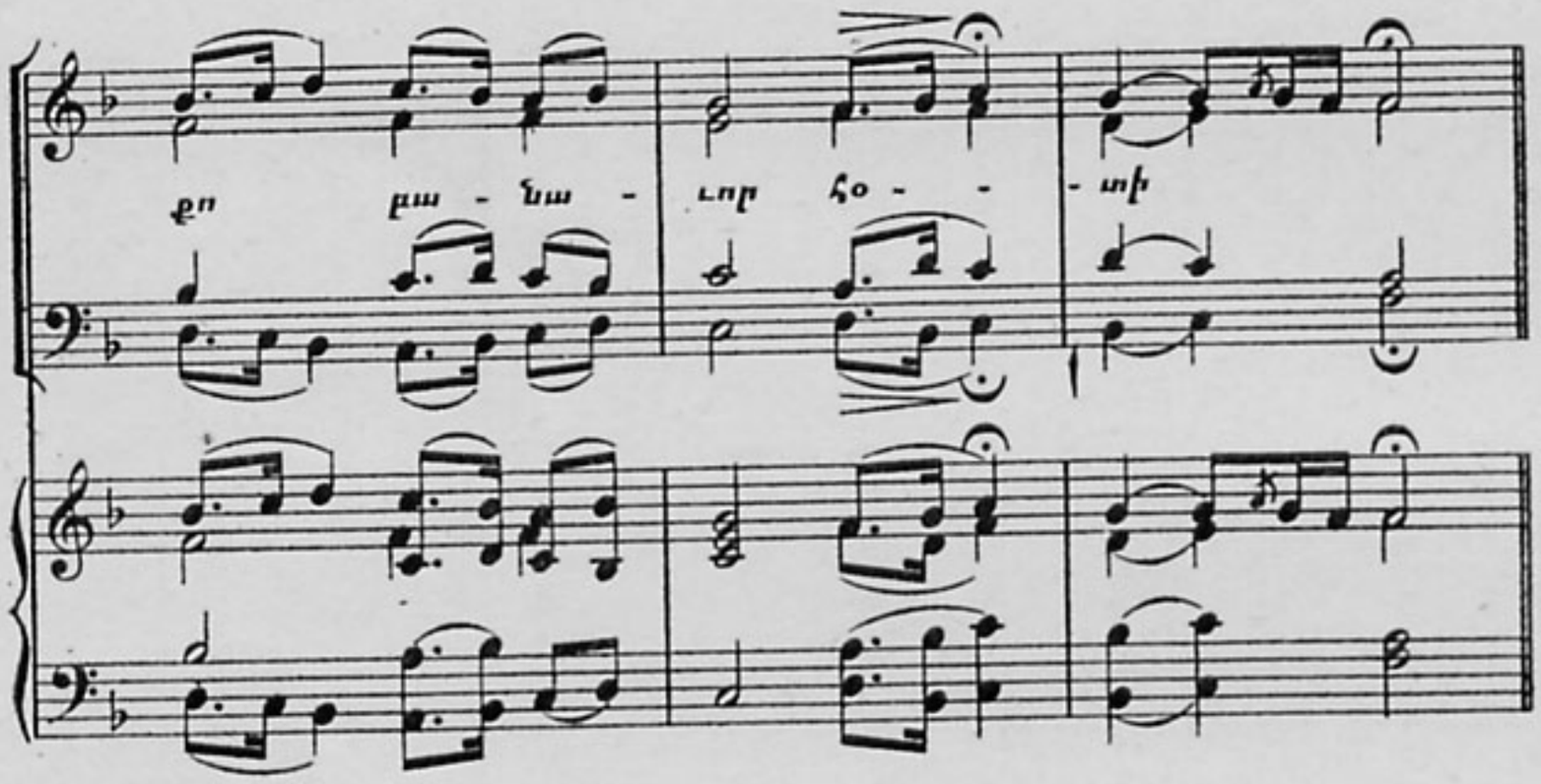

ՍՐԿ. *Օրհնեա տէր:*

ՔԱՀ. *եւ զքոյս իքոյոց:*

Andante.

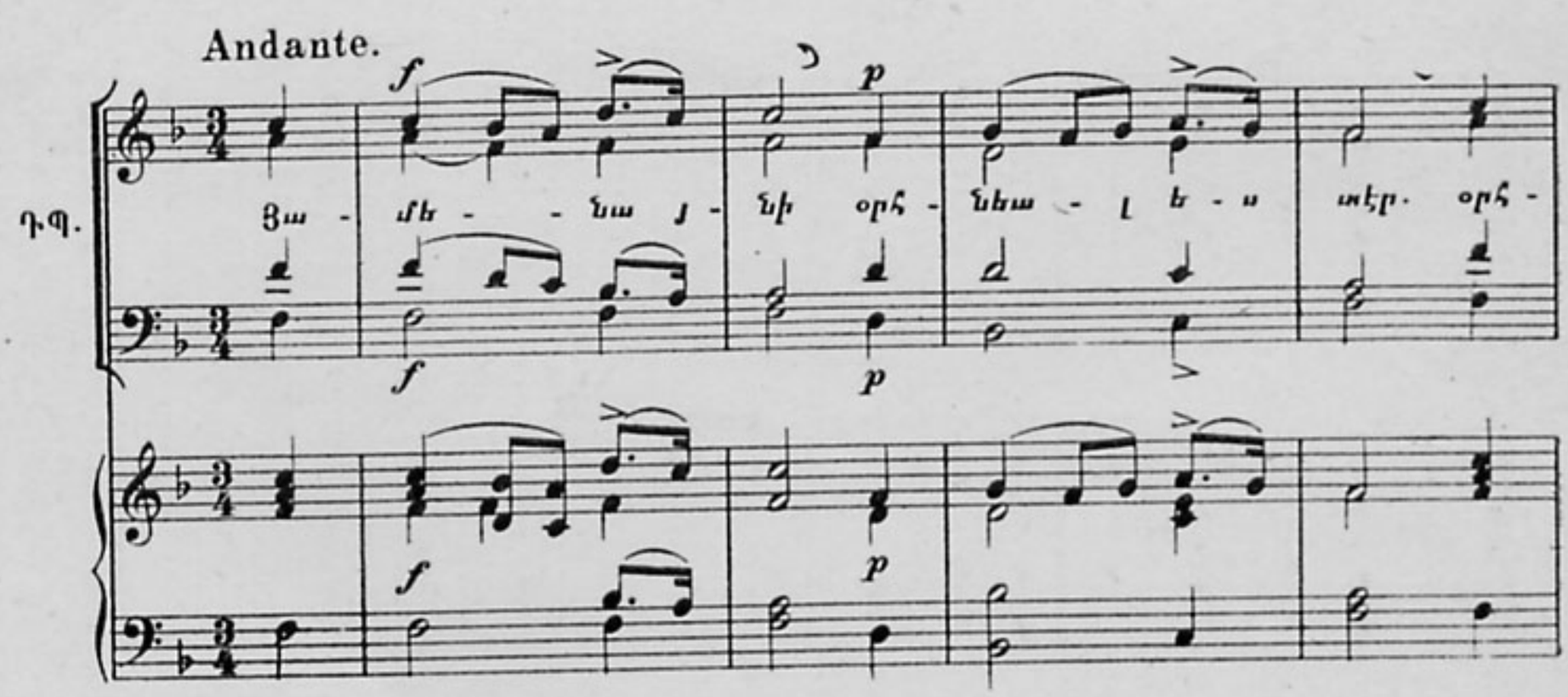

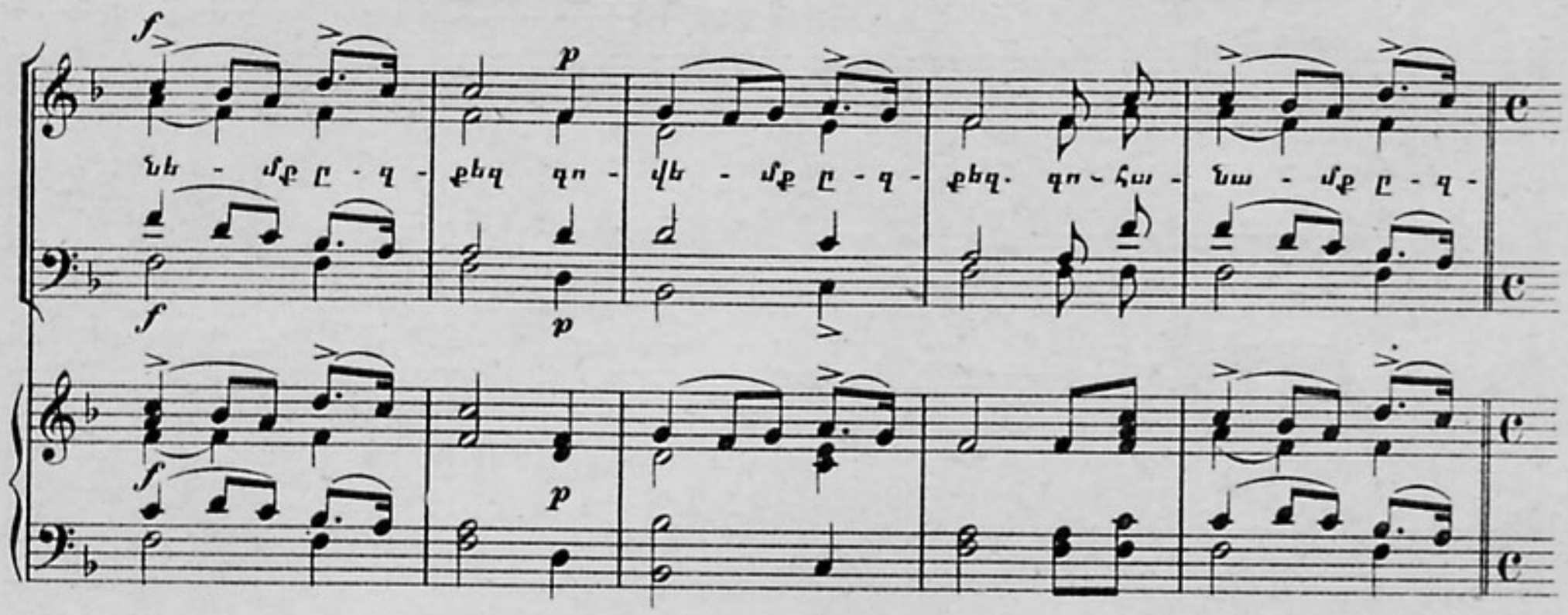
Ներ - մք Ը - ղ - քեզ զո - վե - մք Ը - ղ - քեզ. զո - հա - նա - մք Ը - ղ -

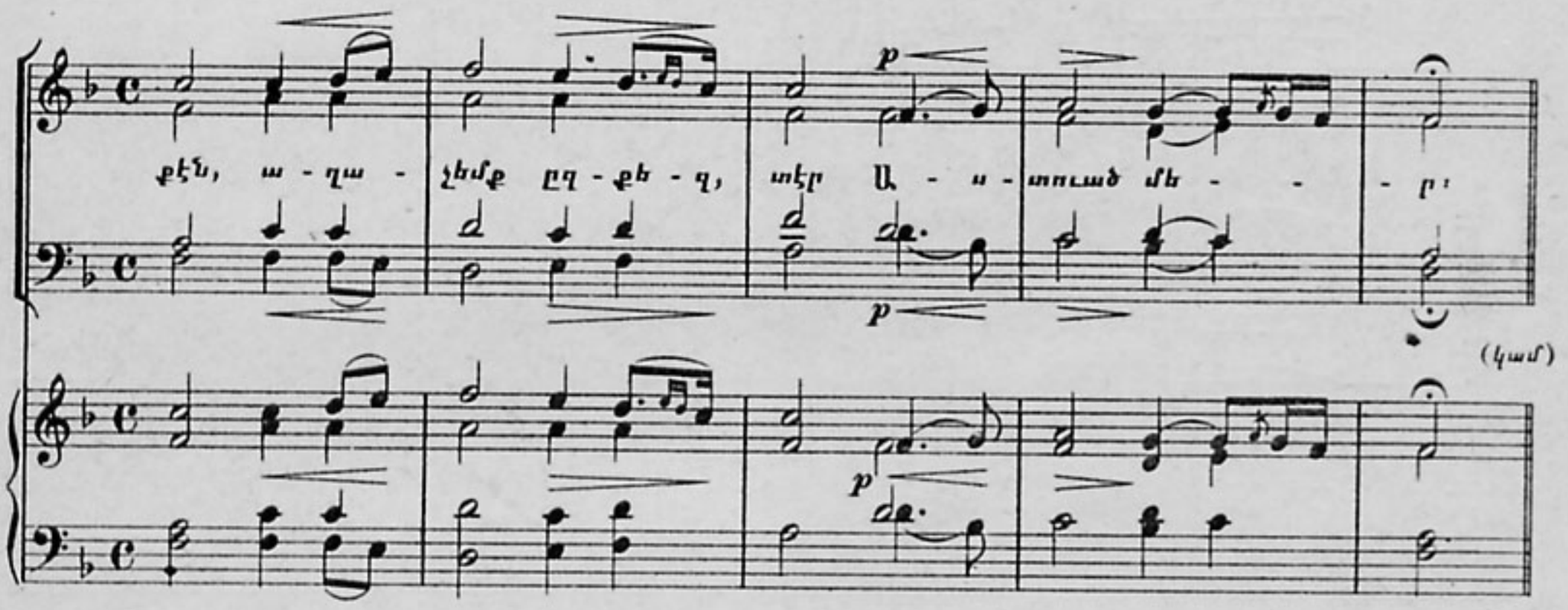
քէն, ա - ղա - չեմք ըզ - քե - զ, տէր Ա - ա - տուած մե - - - ր։
(կամ)

Andante.

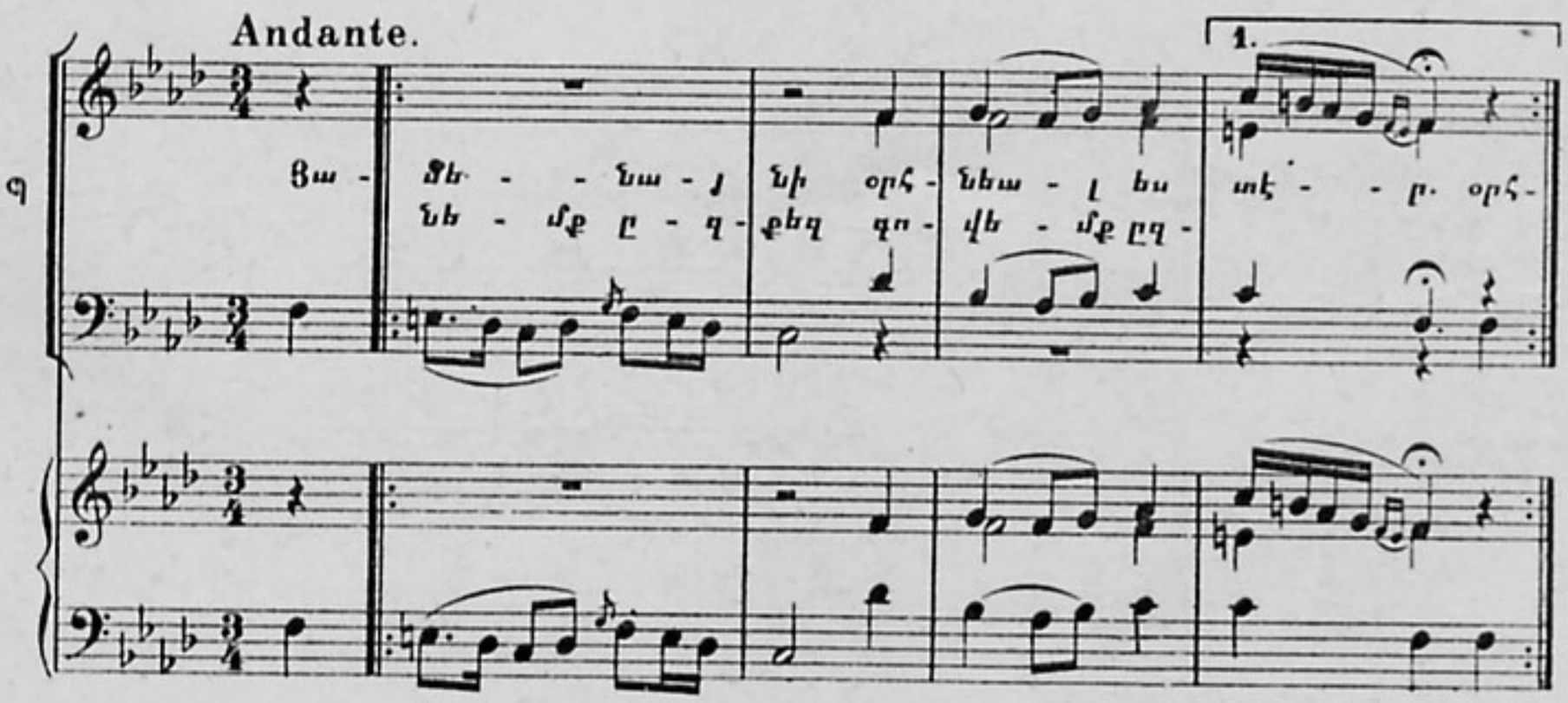
Դ Գ
Ցա - ցե - - նա - յ Նի օրհ - նեա - լ ես տէ - - ր. օրհ -
Ներ - մք Ը - ղ - քեզ զո - վե - մք Ըզ -
1.

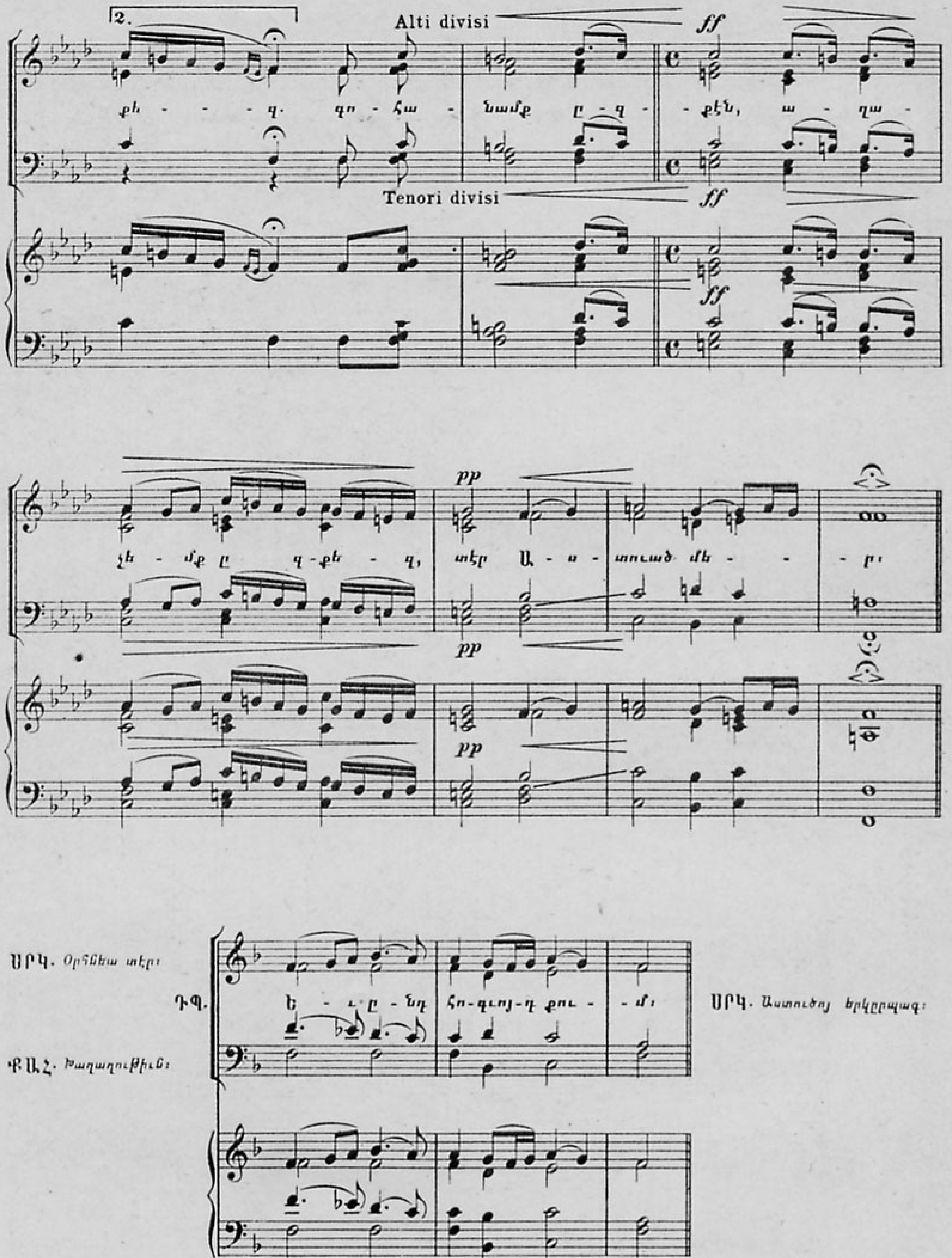
2.
Alti divisi
ff
քե - - - զ. զո - հա - նամք ը - զ - քէն, ա - ղա -
Tenori divisi
ff
pp
չե - մք ը զ - քե - զ, տէր Ա - ս - տուած մե - - - ր։
pp
ՍՐԿ. Օրհնեա տէր։
ԴՊ.
Ե - ւ - ը - նդ հո - գւոյ - դ քու - - մ։
ՔԱՀ. Խաղաղութիւն։
ՍՐԿ. Աստուծոյ երկրպագ։

Andante.

Դպ. Ա - ռա - - ջի քո տէ - ր՝ Ո - ր դի Ա - ս - տու - ծոյ,

mf

mf

mf

ո - ր պա - - տա - րա - գեալ հո - ր ի հա - տու - ք իւն հա - ց

կե - - նաց քաշ խի - ս ի մեզ. հե - ղ մամբ ա - - - բեա - ն քո

p

p

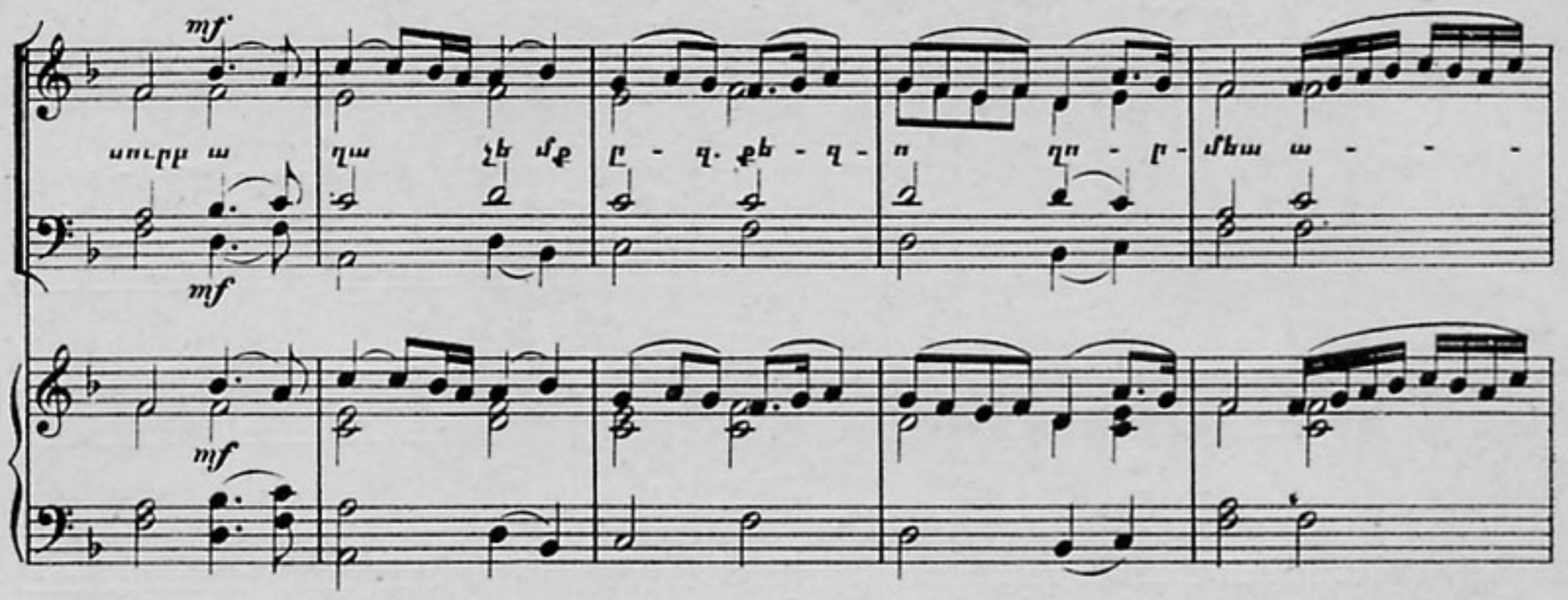

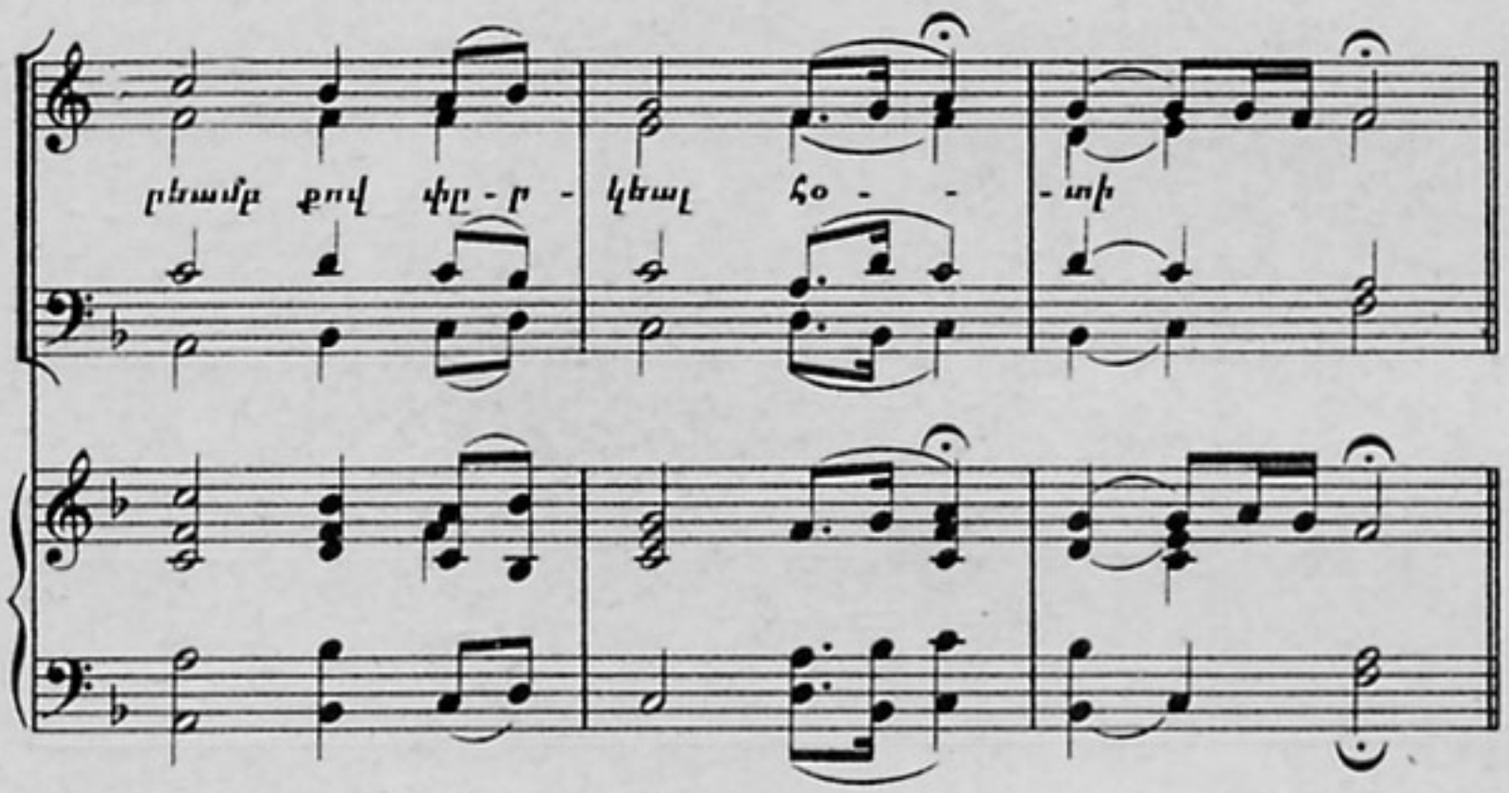

ՍՐԿ. *Օրհնեա տէր:*

ԿԱՀ. *Որպէս զի եղիցի:*

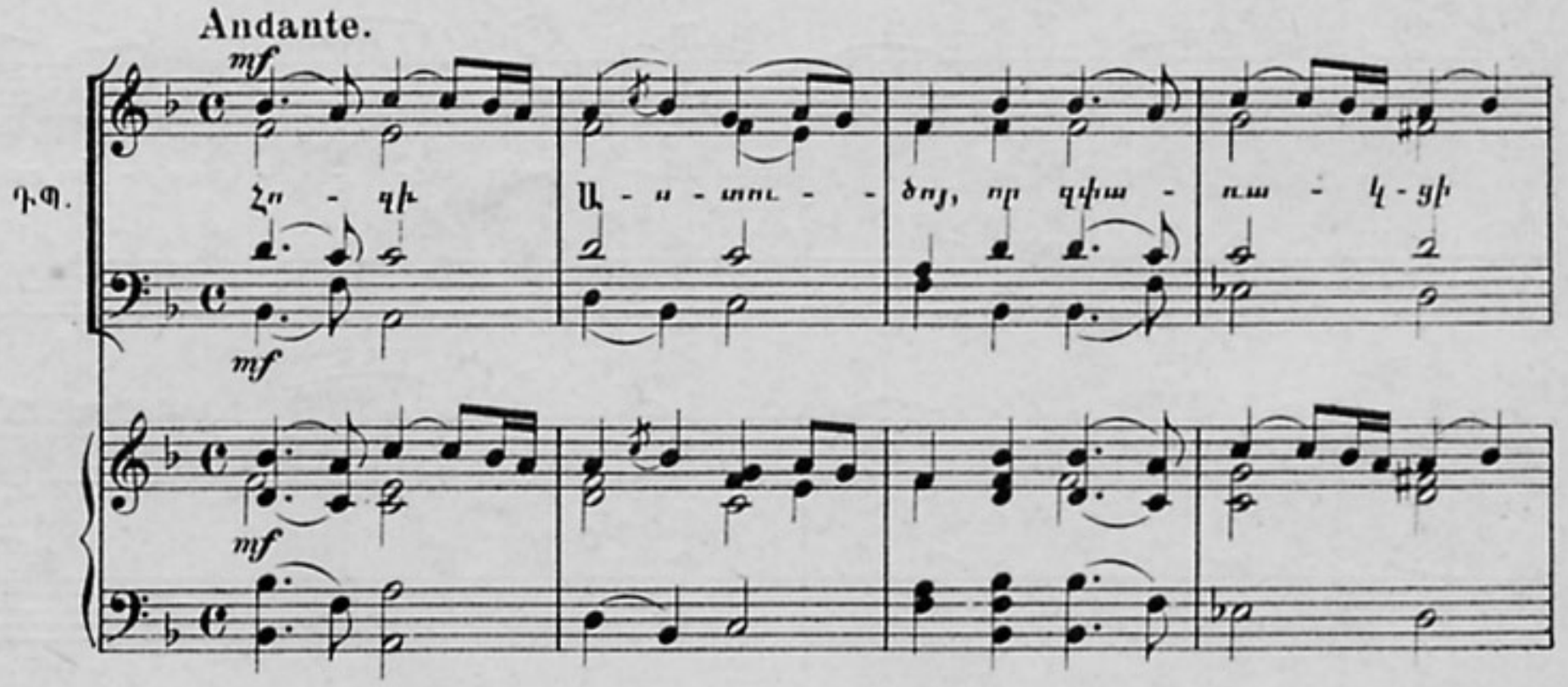

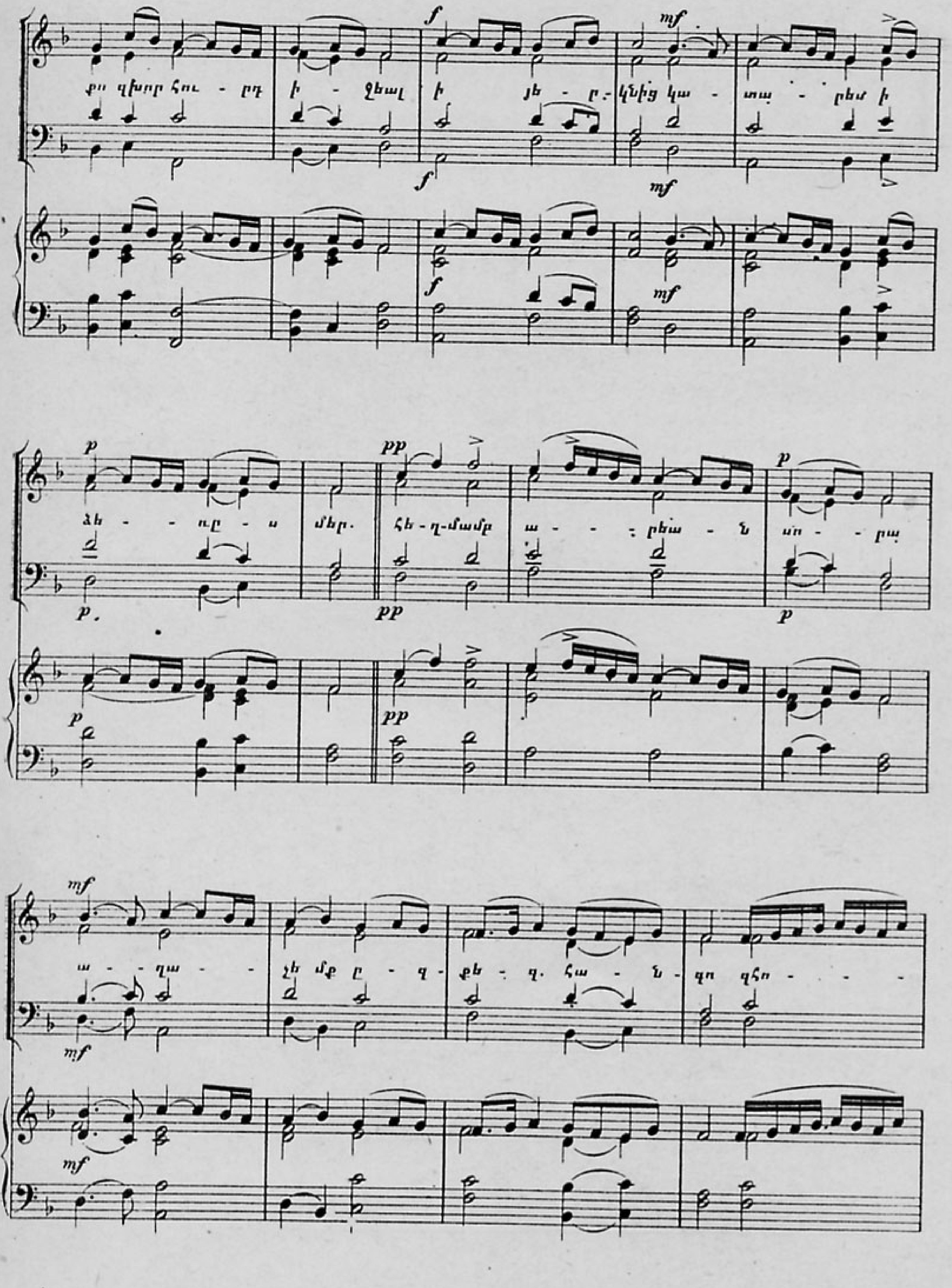
քո զխոր հու - րդ ի - ջեալ ի յե - ր - կնից կա - տա - րեմ ի
ձե - - ու - ս մեր. հե - ղ-մամբ ա - - - րեա - ն սո - - րա
ա - - ղա - - չե մք ը - զ - քե - զ. հա - ն - գո զհո - - - -

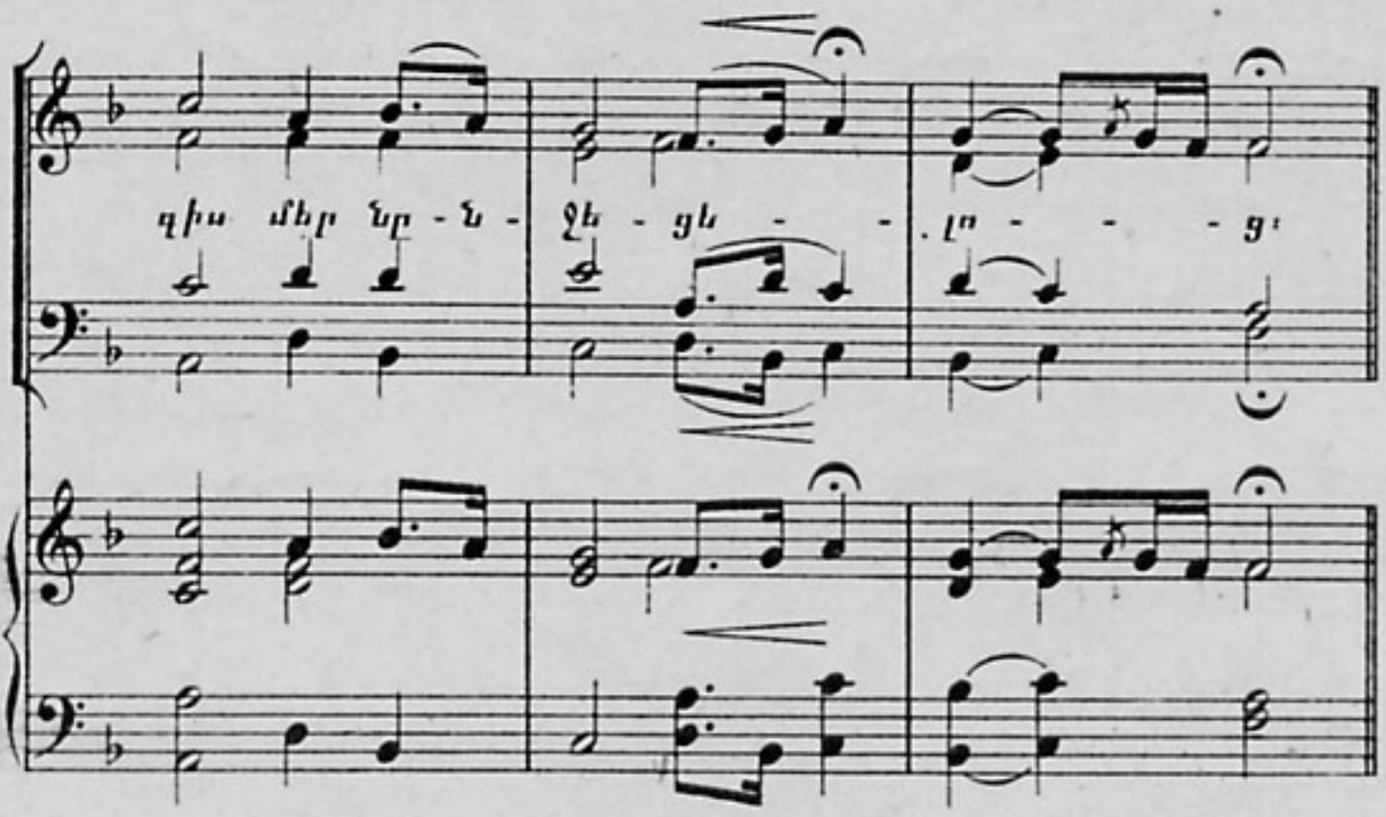

ՍՐԿ. *Օրհնեա տէր։*

ԳԱՀ. *Ընդ որս և մեզ։*

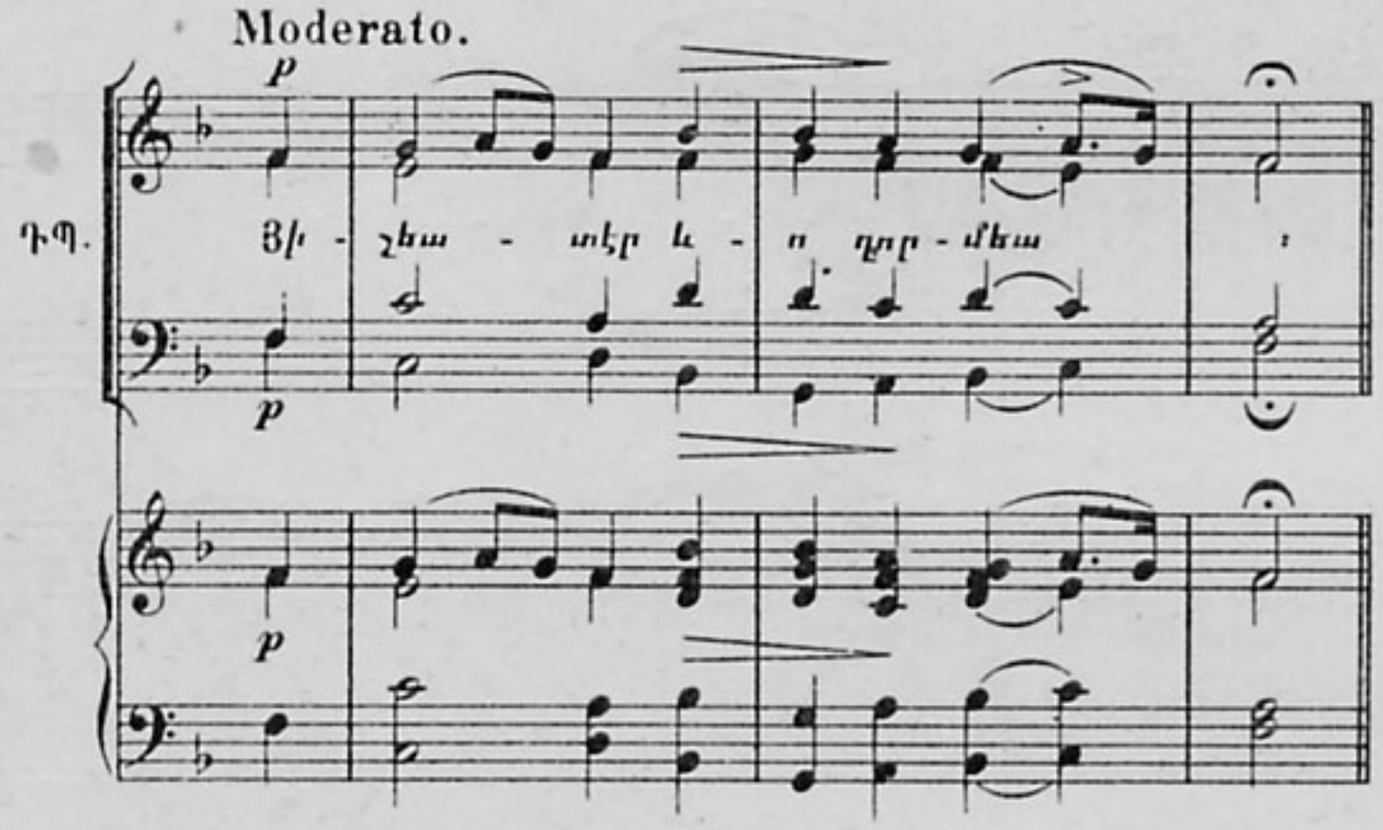

ԳԱՀ. *Աստուածածնին սրբոյ*

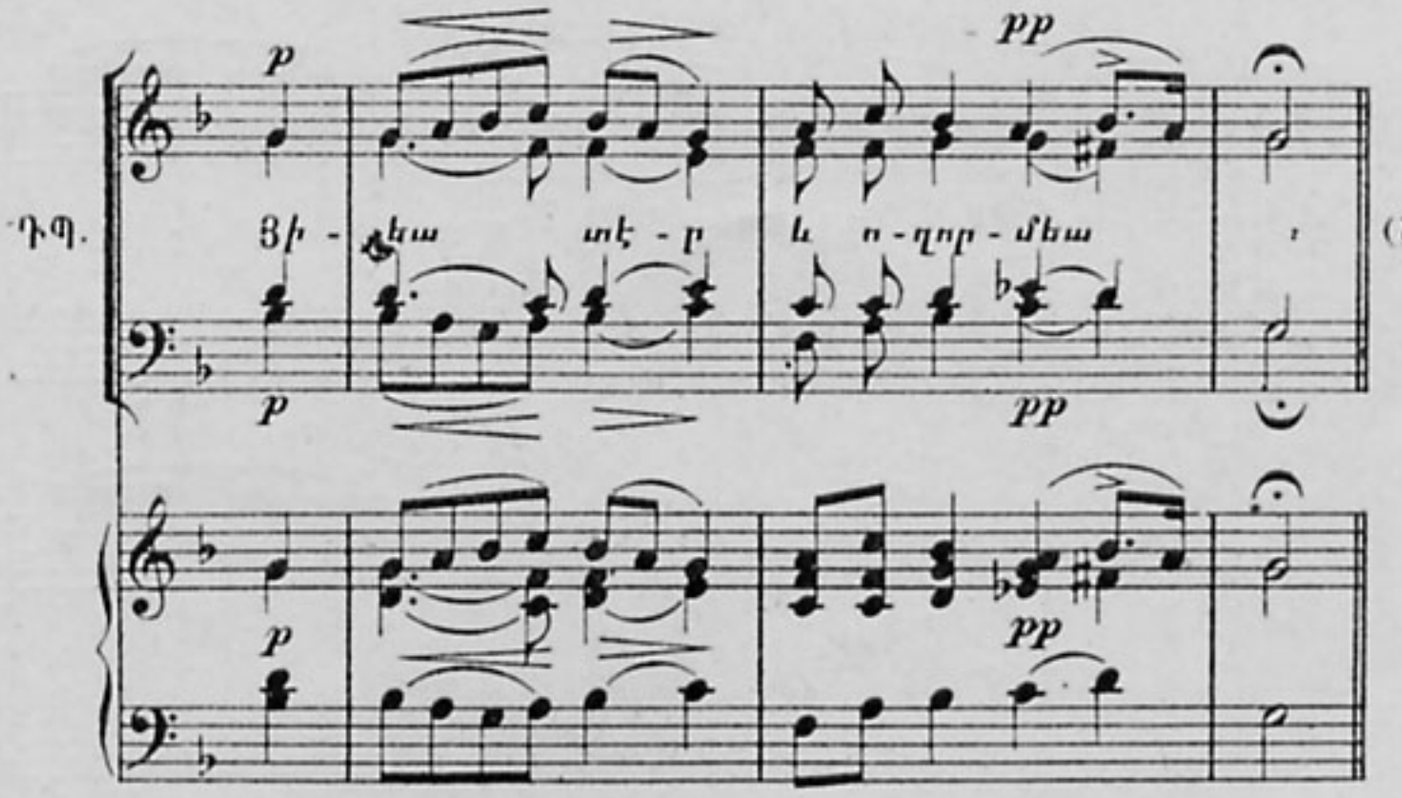

ՍՐԿ. *Առաքելոց սրբոց։*

(Երկիցս)։

ՍՐԿ. *Օրհնեալ գովեալ։*

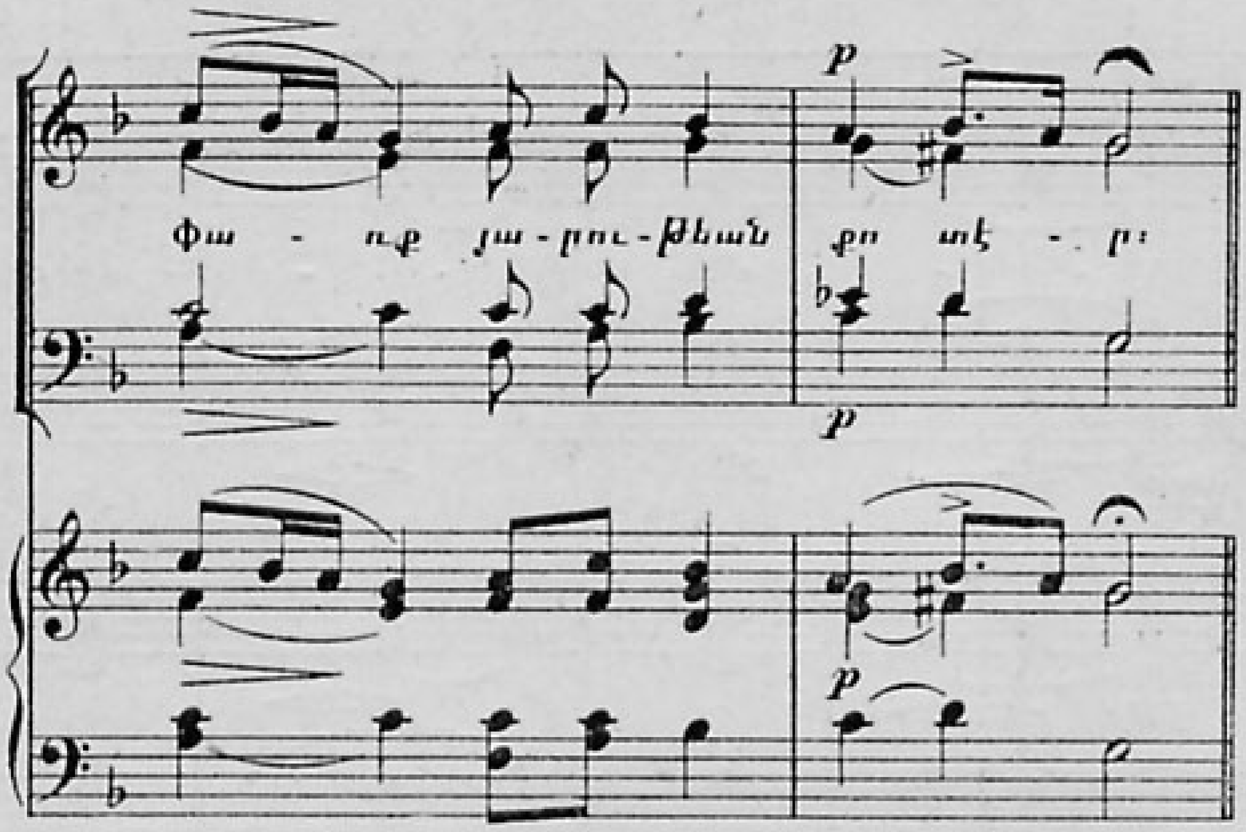

ՍՐԿ. (Սուրբ և աստուածածնանոյ)։ —

Առաջնորդացն մերոց։ —

Միաբանեցելոց սրբոց։ —

Թագաւորաց հաւատացելոց։ —

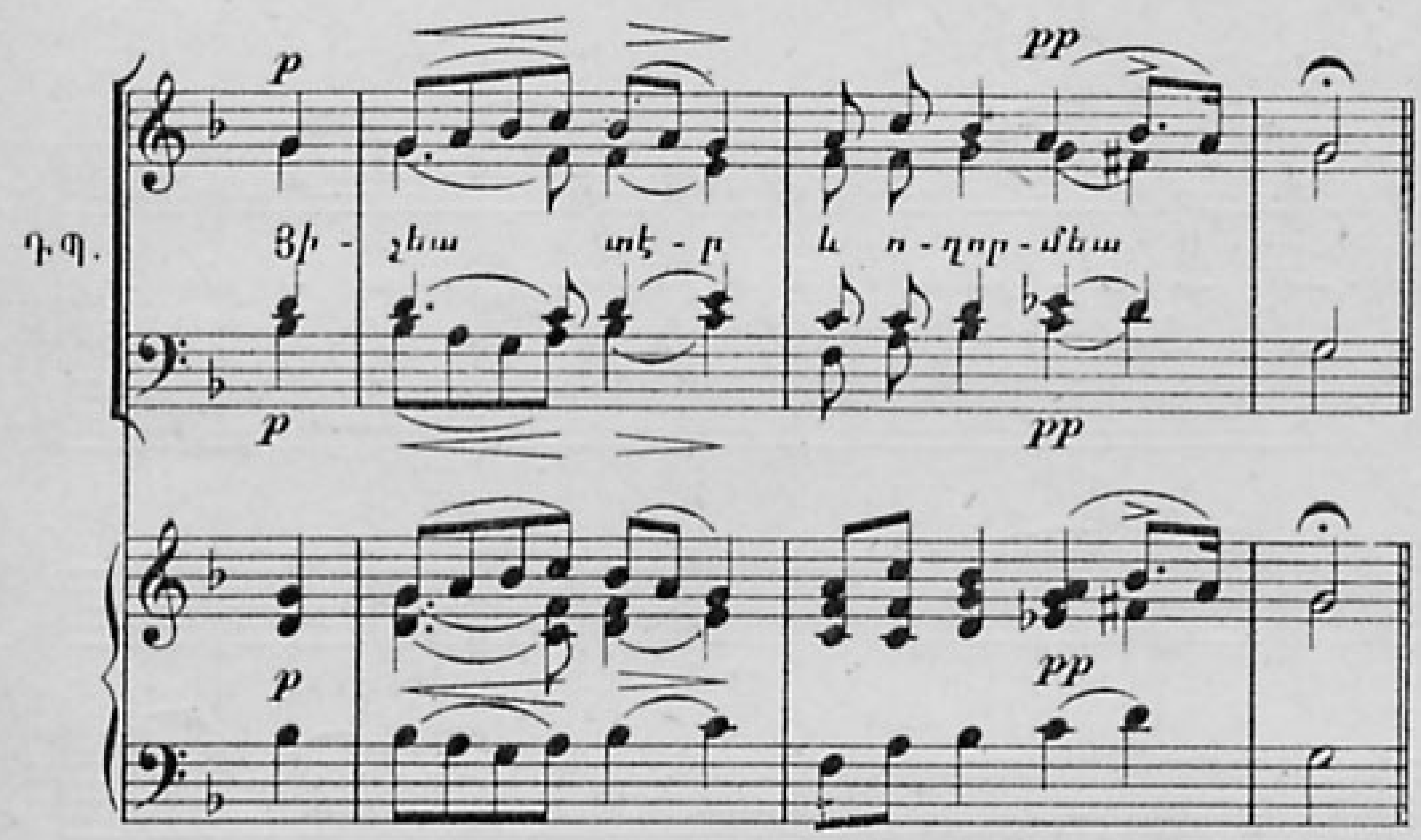

(Երիցս կամ չորիցս)։

ՍՐԿ. Ընդհանուր ամենայն։

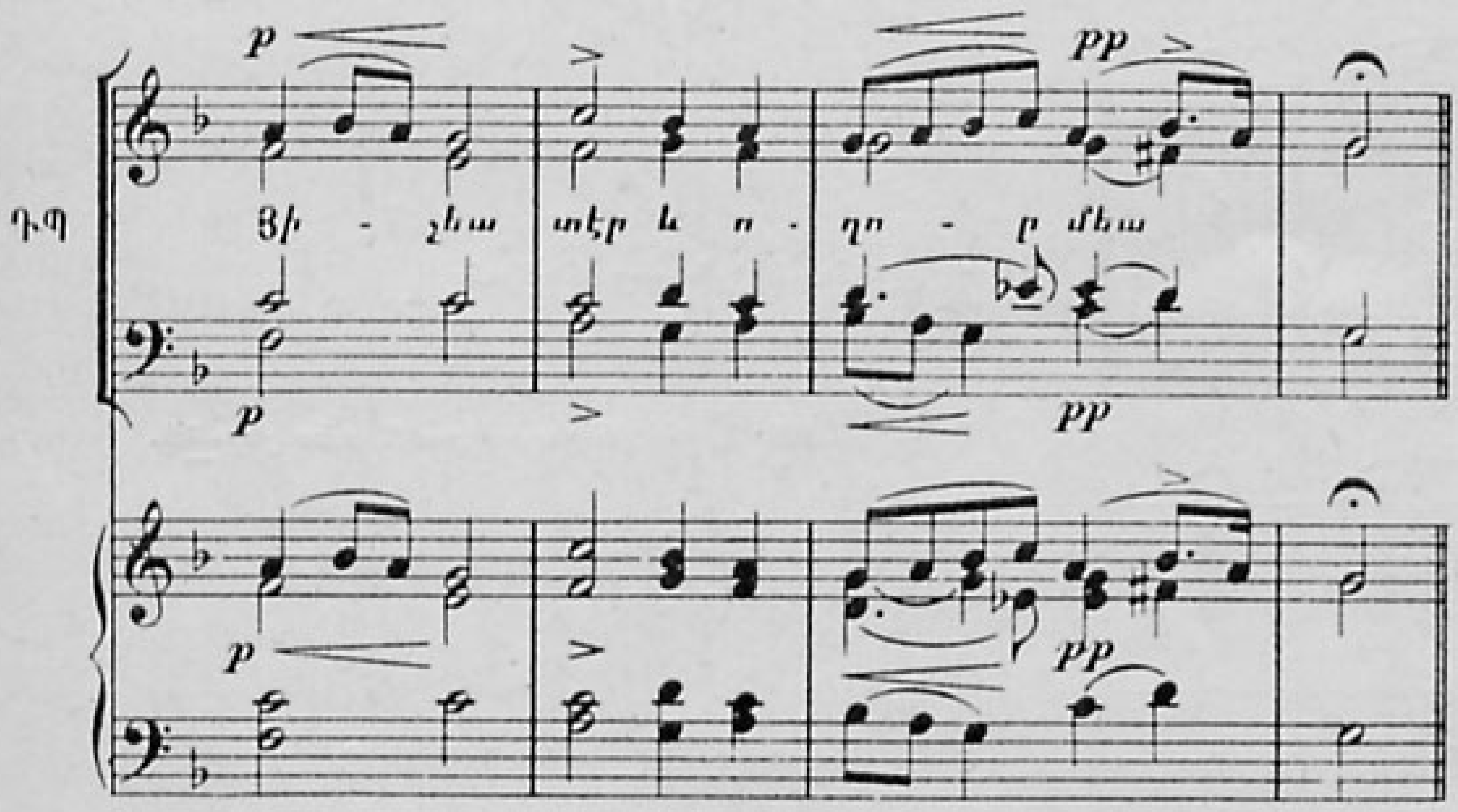

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր

ՔԱՀ. Եւս առաւել

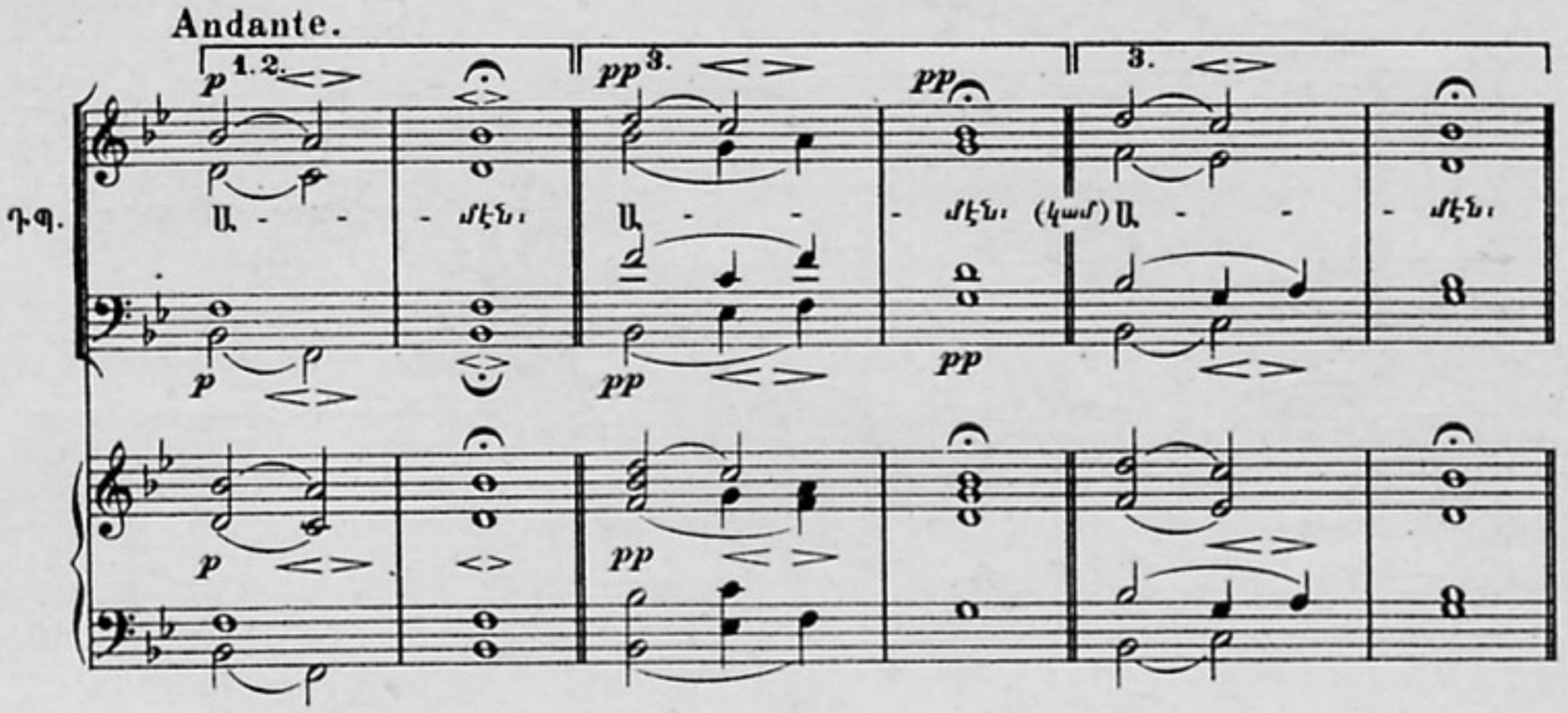

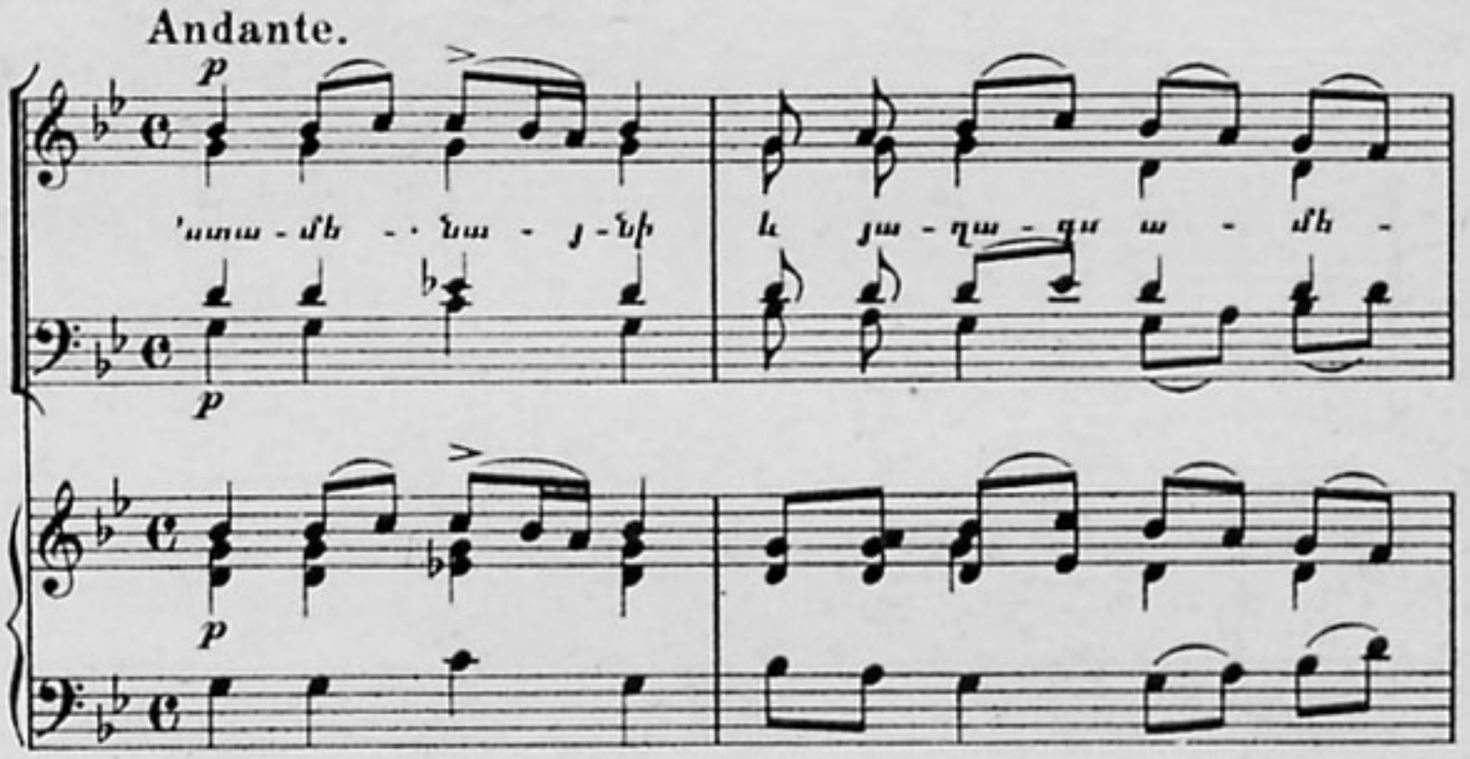

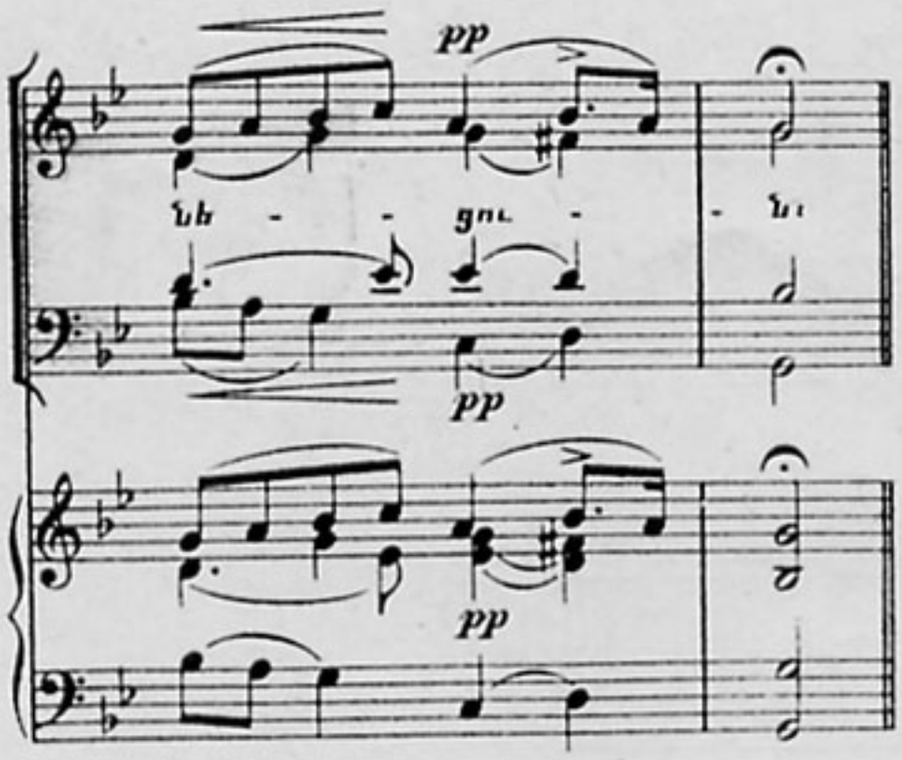

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

ԿԱՀ. եւ եղիցի ողորմութիւնդ:

Դ-գ. Ամէն և ընդ հոգւոյդ քում. տես յեր. 16.

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

ԿԱՀ. եւ տուր մեզ համարձակաձայն:

26.

Adagio.

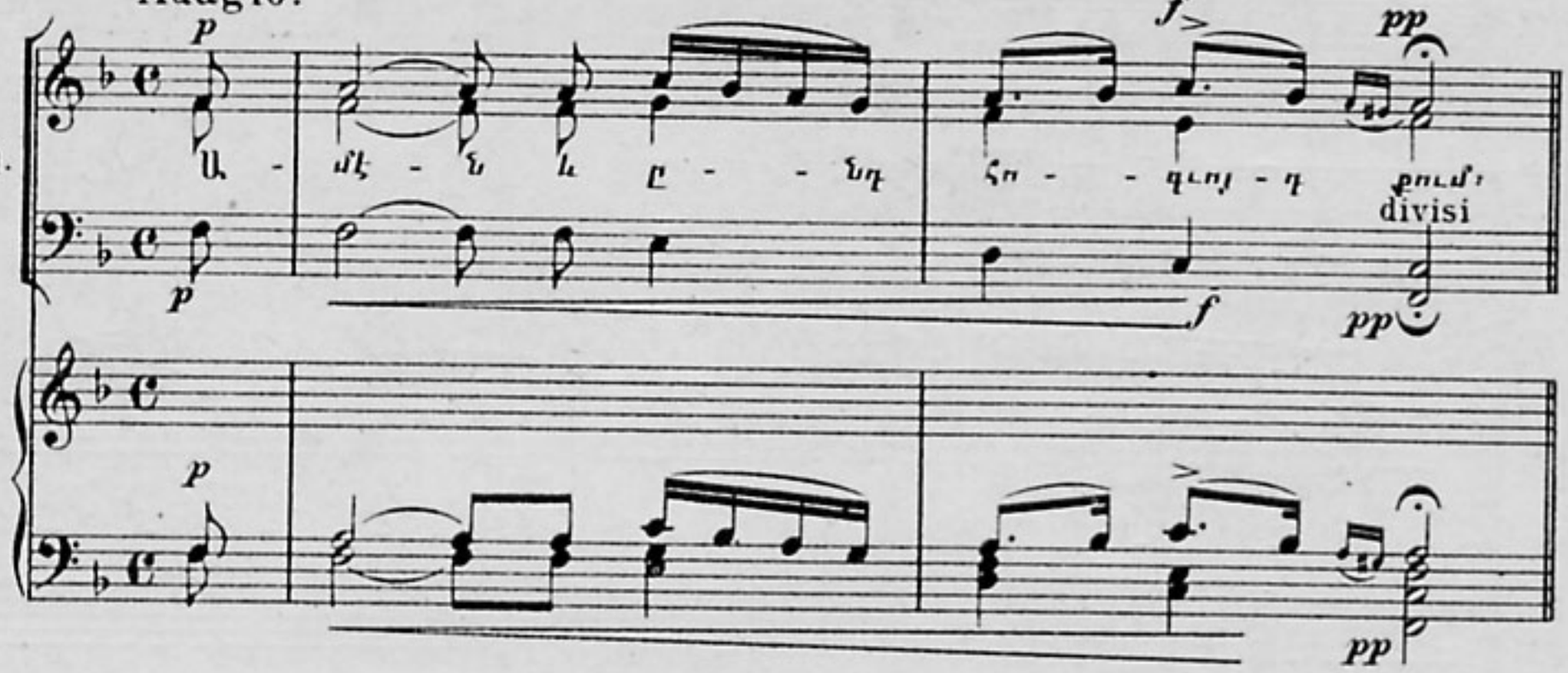
ԴՊ.
Ա - մէ - ն և ը - նդ
հո - - գւոյ - դ
քումդ
divisi

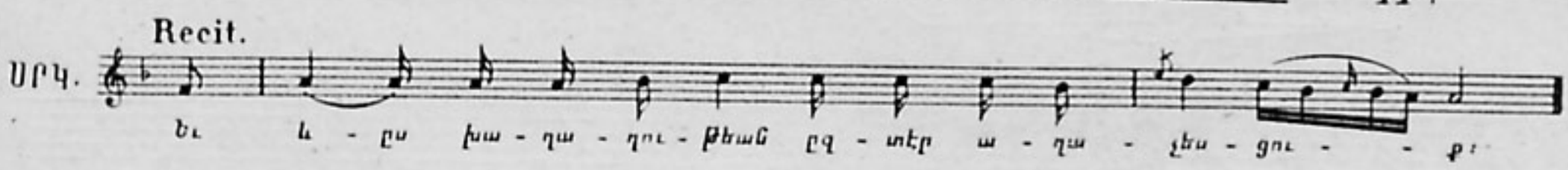
Recit.
ՍԲԿ.
եւ և - ըս խա - ղա - ղու - թեաց ըզ - տէր ա - ղա - չեա - ցու - - ք։

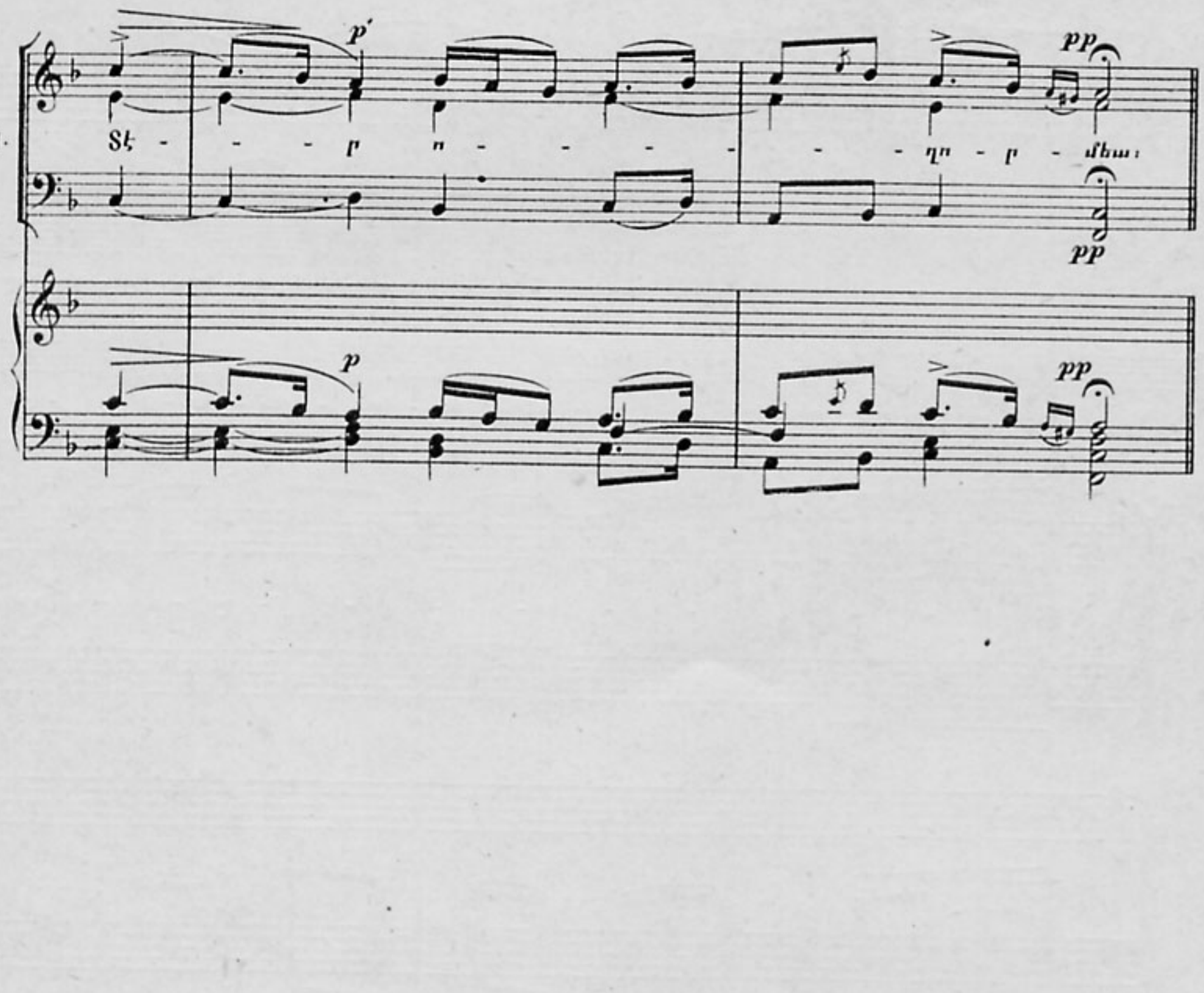
ԴՊ.
Տէ - - - ր ո - - - - - ղո - ր - մեա։

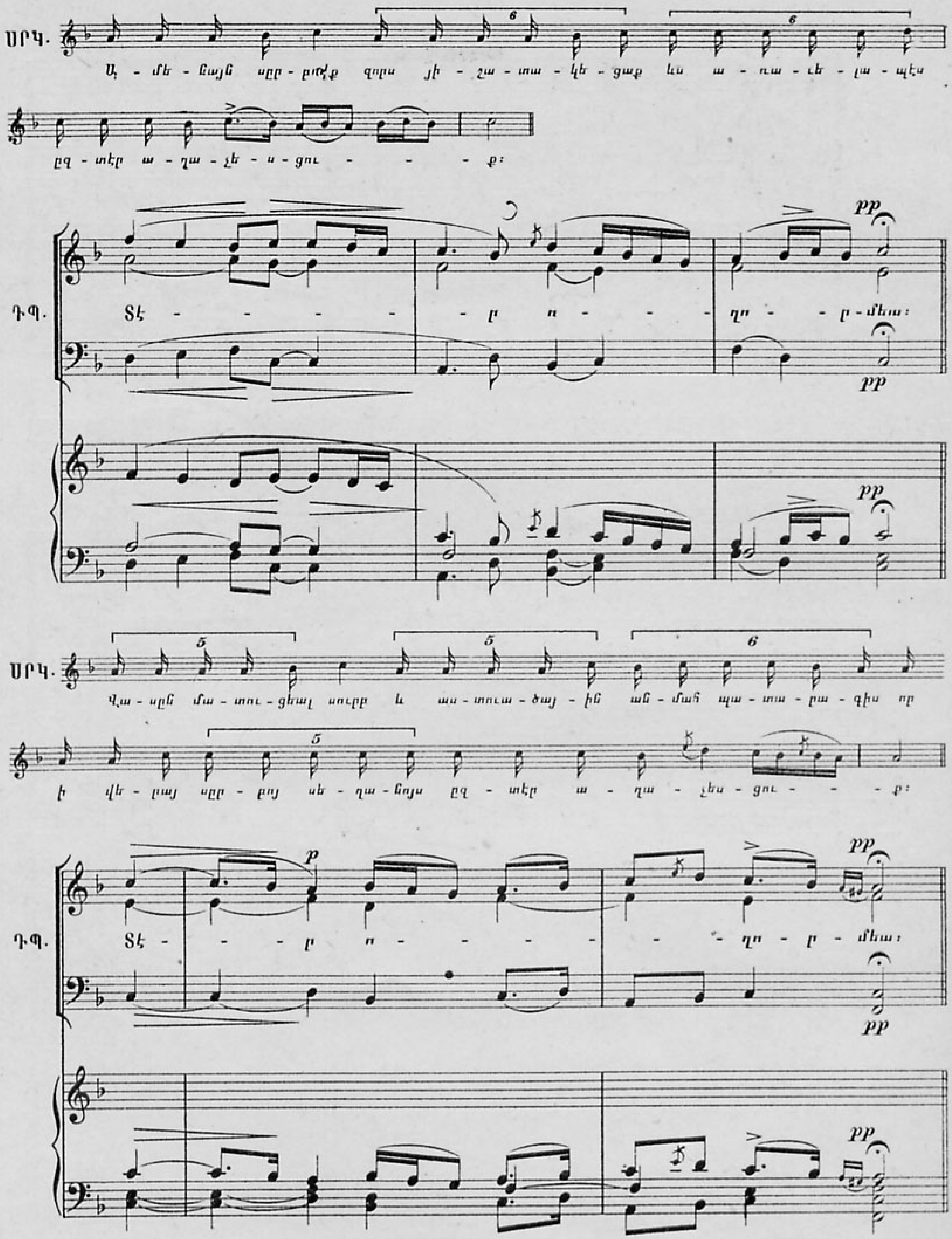
ՄՐԿ.
Ա - մե - նայն սըր - բո՛ք զորս յի - շա - տա - կե - ցաք եւ ա - ռա - քե - լա - պէս
ըղ - ձեր ա - ղա - չե - ս - ցու - - - - ք:
ԴՊ.
Տէ - - - - ր ո - - - ղո - - ր - մեա:
ՄՐԿ.
Վա - սըն մա - տու - ցեալ սուրբ և ա - տուա - ծայ - ին ան - մահ պա - տա - րա - գիս որ
ի վե - րայ սըր - բոյ սե - ղա - նոյս ըղ - ձեր ա - ղա - չես - ցու - - - ք:
ԴՊ.
Տէ - - - ր ո - - - - - - ղո - ր - մեա:

ՍՐԿ. Որ - պէս - զի տէր Աս - տուած մեր՝ որ ըն - կա - լաւ ըզ - սա ի սուրբ եր - կնայ - ին

և յի - մա - նա - լի իւր մա - տու - ցա - բանն, ըզ - փո - խա - նակն ա - ռա - քես - ցէ

աւ մեզ ըզ - շէ - նորհս և ըզ - պար - գևս հո - գւոյն սըր - բոյ ըզ - տէր ա - ղա - չէ - ս - ցուք:

ԴՊ. Տէ - - - - - ր ո - - - - ղո - - - բ - մեա:

ՍՐԿ. ըն - կալ կե - ցո և ո - ղոր - մեա և պա - հեա ըզ - մեզ տէր քո - յ - ին շնո - ր - հիւ:

ԴՊ. կե ցո տէր և ո - - - - ղո - - - բ մեա:

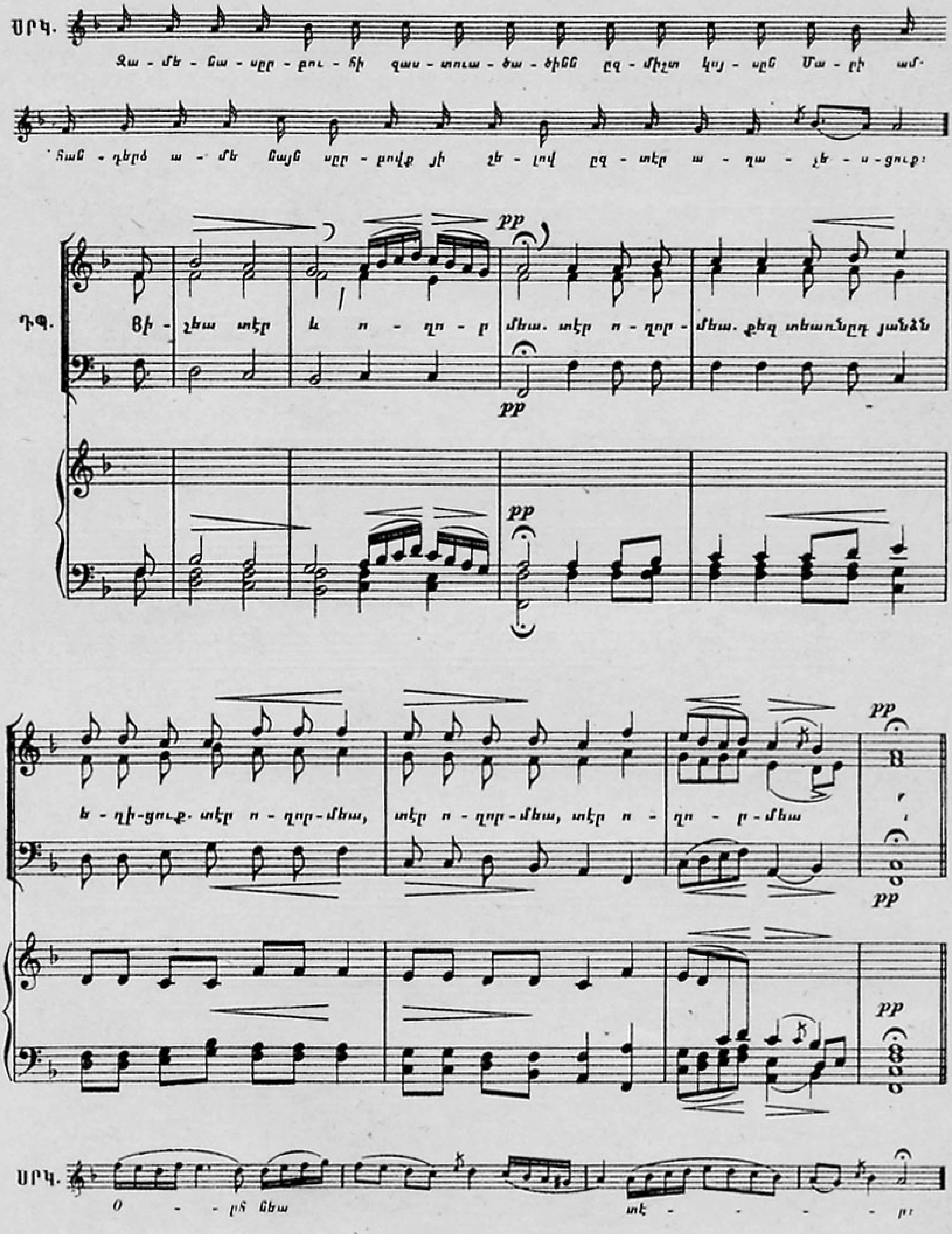
ՍՐԿ.
Զա - մե - նա - սըր - բու - հի զաս - տուա - ծա - ծինն ըզ - միշտ կոյ - սըն Մա - րի ամ-
Յան - դըգծ ա - մե նայն սըր - բովք յի շե - լով ըզ - տէր ա - ղա - չե - ս - ցուք։
ԴՊ.
pp
Ցի - շեա տէր և ո - ղո - ր մեա. տէր ո - ղոր - մեա. քեզ տեառնըդ յանձն
ե - ղի-ցուք. տէր ո - ղոր-մեա, տէր ո - ղոր - մեա, տէր ո - ղո - ր - մեա
ՍՐԿ.
Օ - - րհ նեա
տէ - - - - ր։

27.

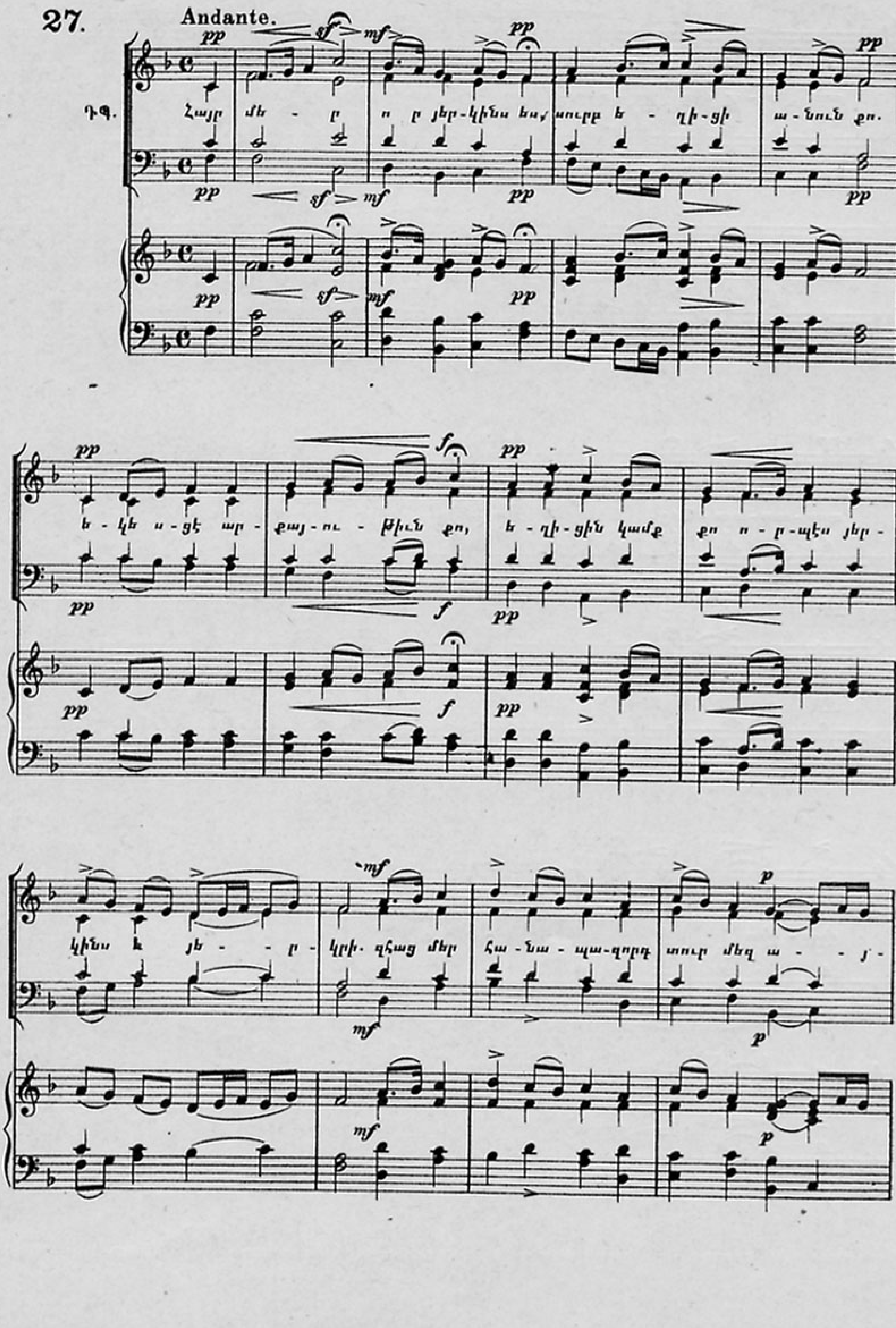

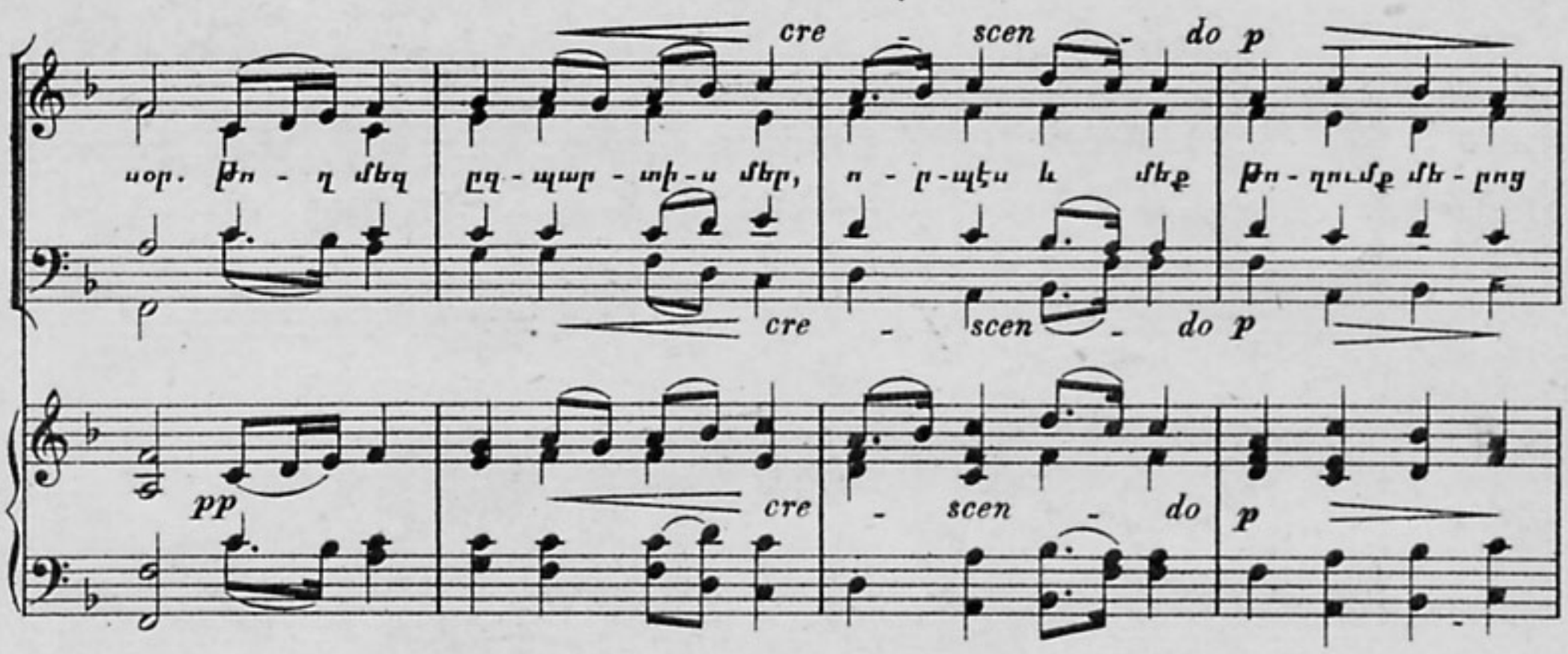

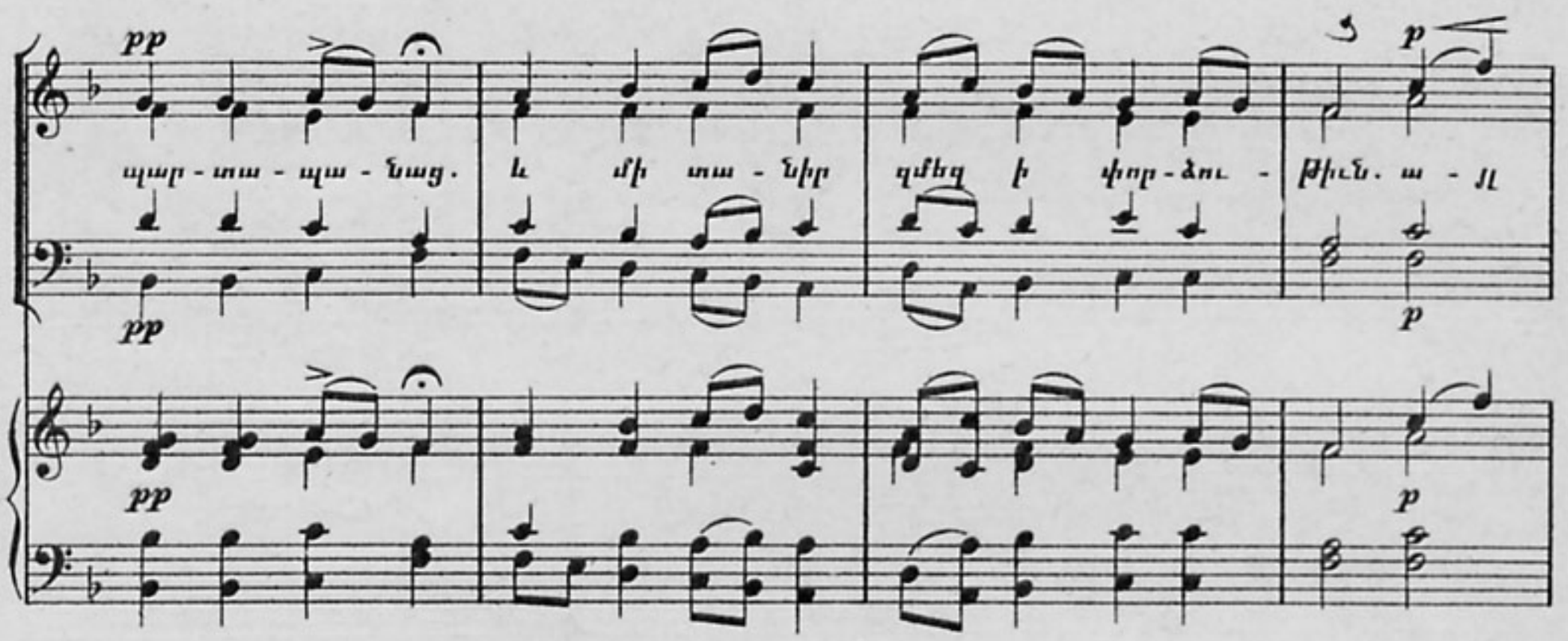

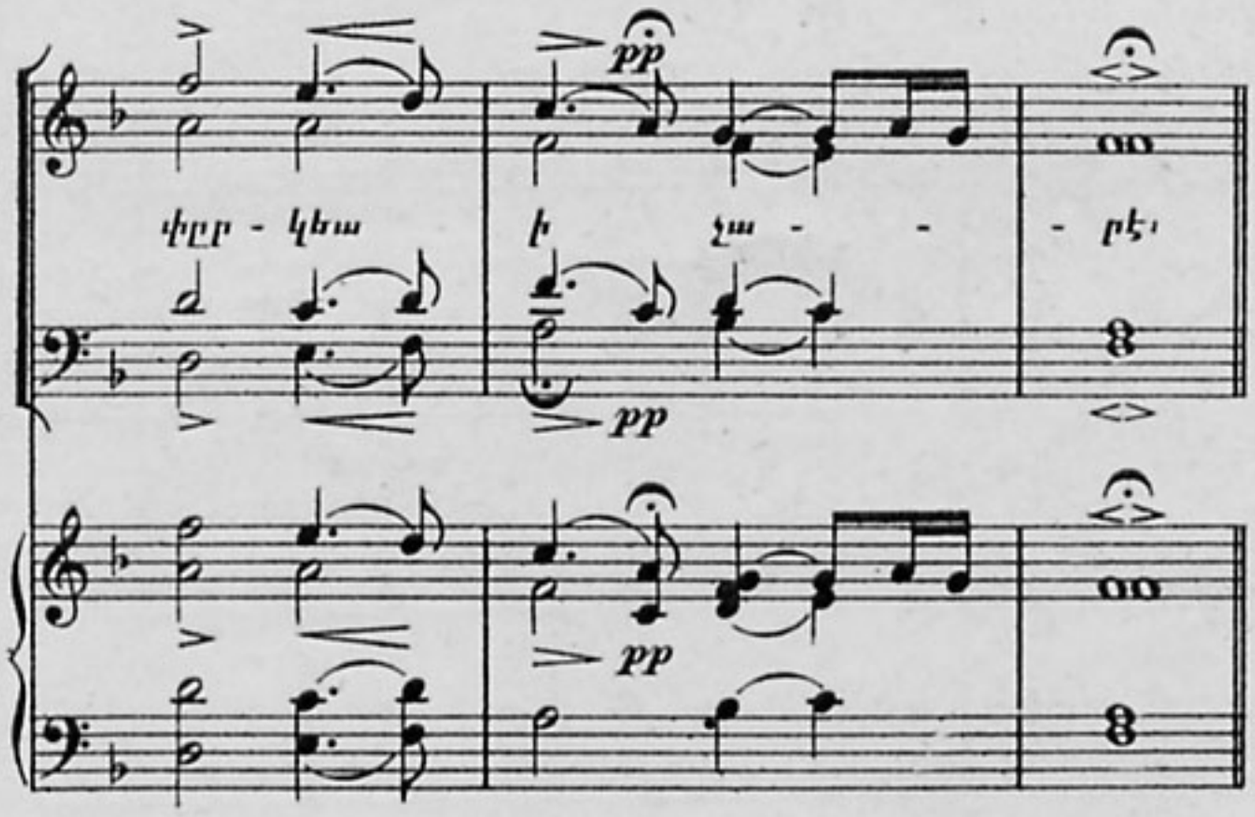

ՍՐԿ. *Օրհնեա տէր։*

ՔԱՀ. *Զի քո է արքայութիւնն։*

ԴՊ. *Եւ ընդ հոգւոյդ քում. տես. յեր.76.*

ՍՐԿ. *Պատրաստէ։*

ՔԱՀ. *Ի սրբութիւն սրբոց։*

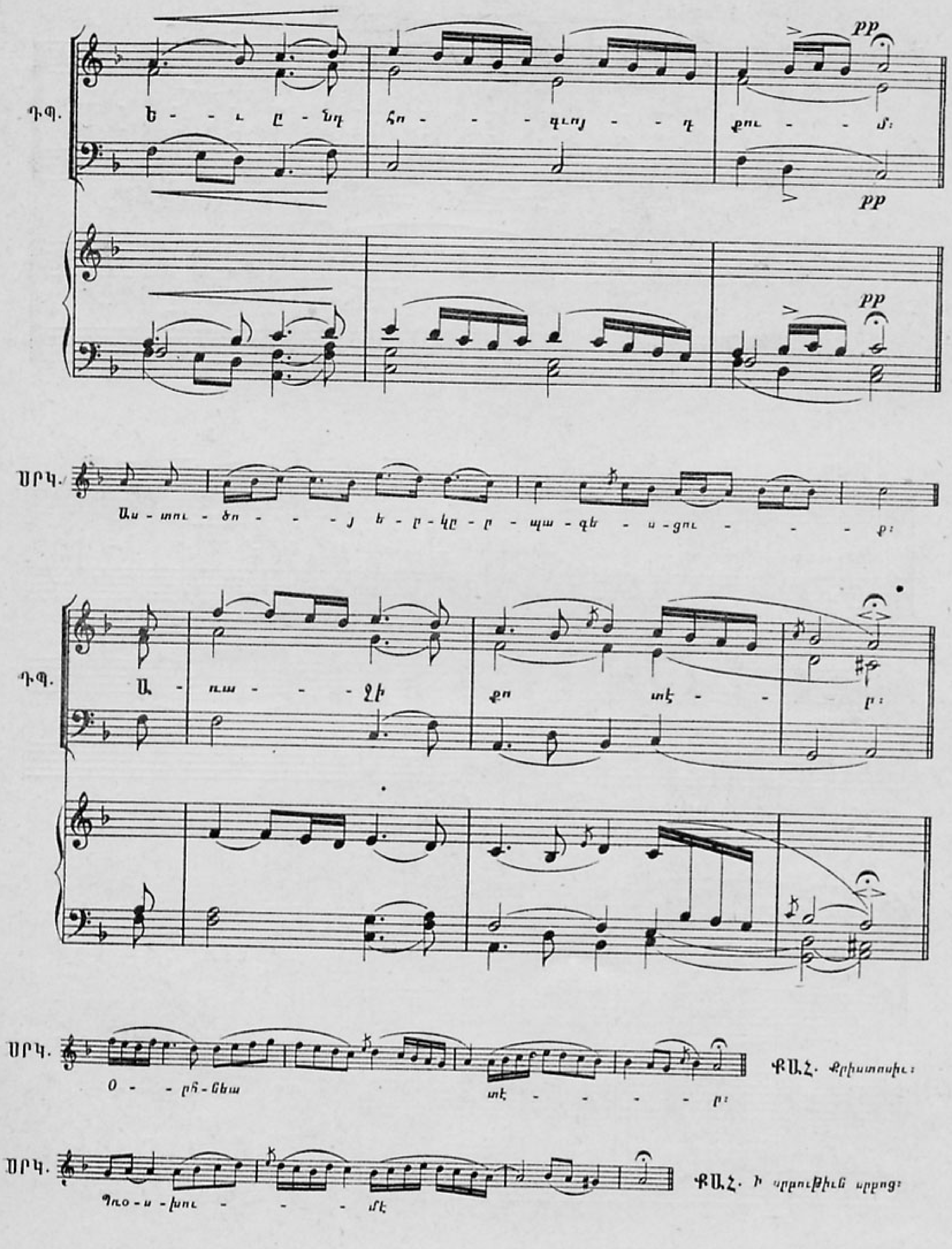
Դ.Պ.
Ե - ւ ը - նդ հո - գւոյ - դ քու - մ:
ՍՐԿ.
Աս - տու - ծո - յ ե - ր - կը - ր - պա - գե - ս - ցու - ք:
Դ.Պ.
Ա - ռա - ջի քո տէ - ր:
ՍՐԿ.
Օ - րհ - նեա տէ - ր:
ՔԱՀ. Քրիստոսիւ:
ՍՐԿ.
ՔԱՀ. Ի սրբութիւն սրբոց:

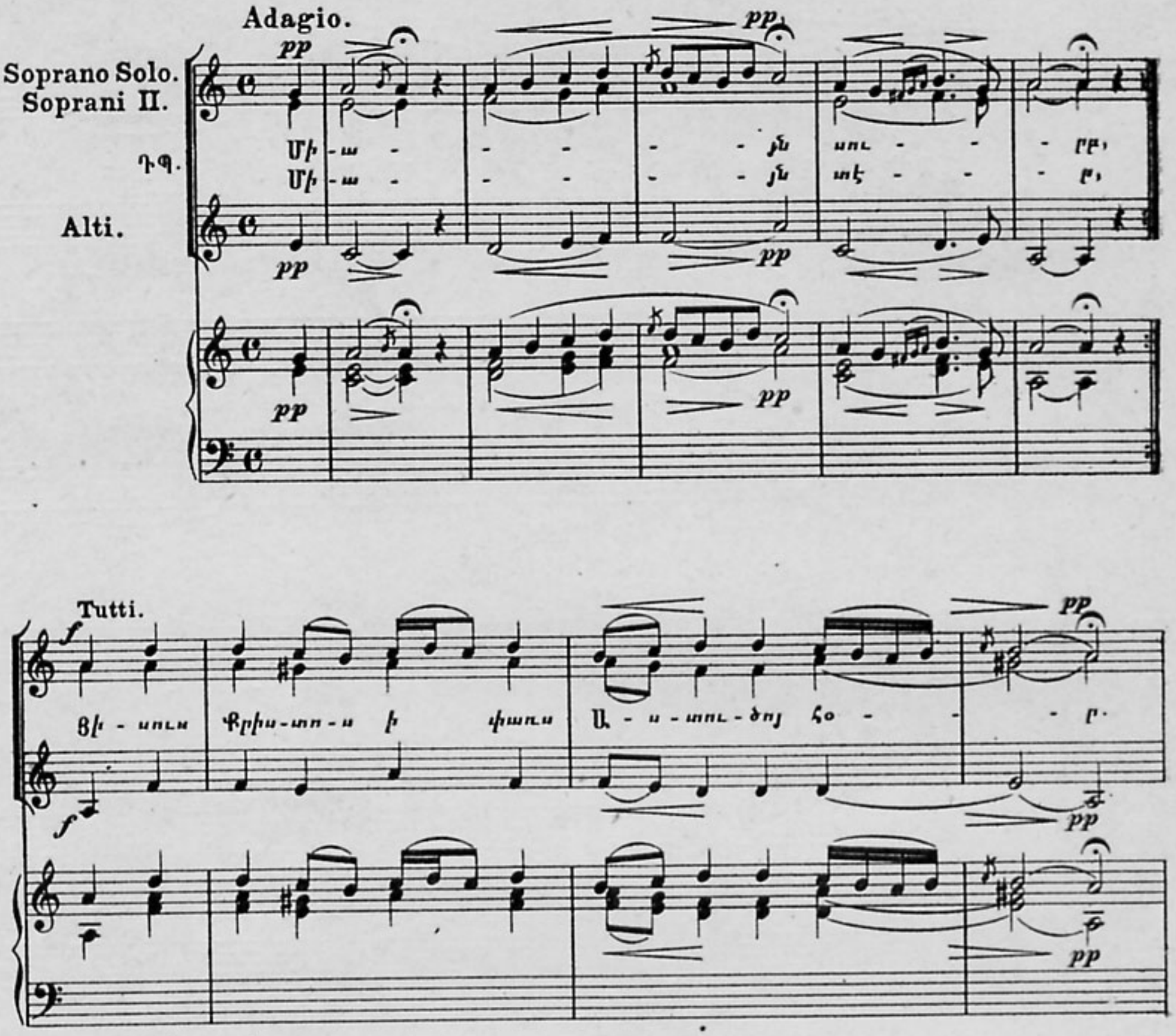

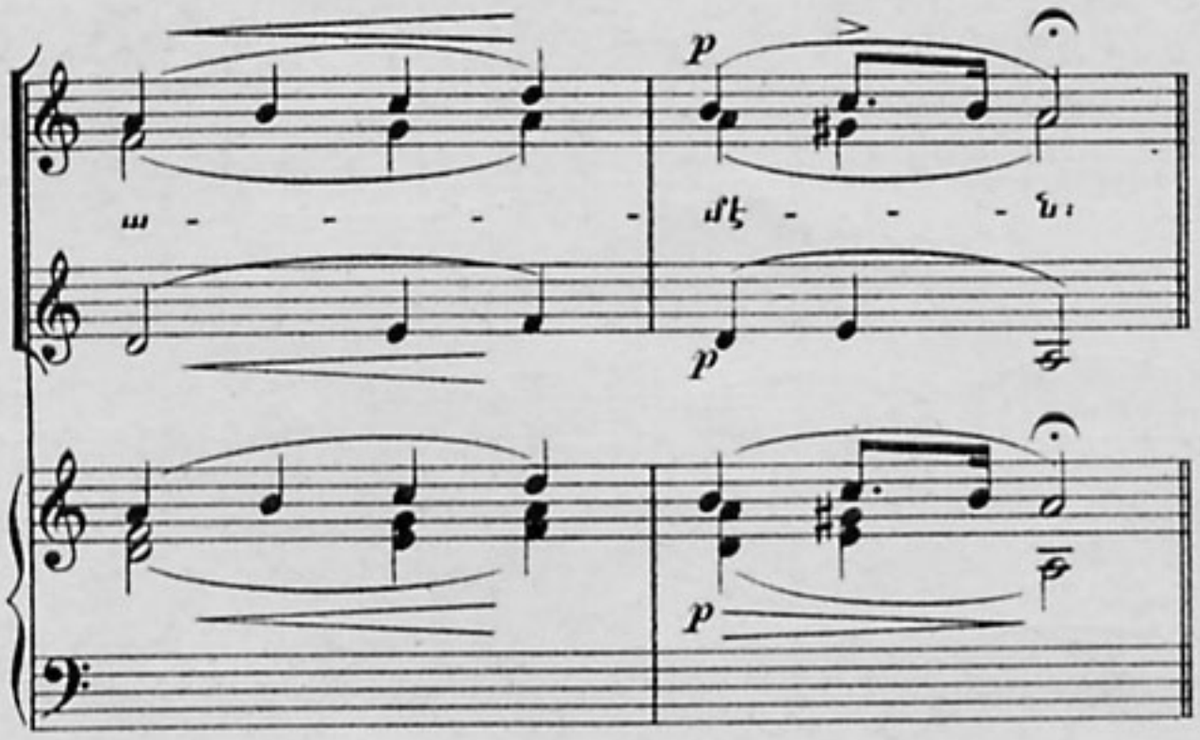

ՍՐԿ. *Օրհնեա տէր։ (երիցս)։*

ՔԱՀ. *Օրհնեալ Հայր սուրբ։ —*

Օրհնեալ Որդիդ սուրբ։ —

Օրհնեալ Հոգիդ սուրբ։ —

Դ.Պ *Ամէն (ըստ առաջնոյն)։*

ՍՐԿ. *Օրհնեա տէր։*

ՔԱՀ. *Օրհնութիւն և փառք։*

Adagio.

Tenore solo.

դ.գ.

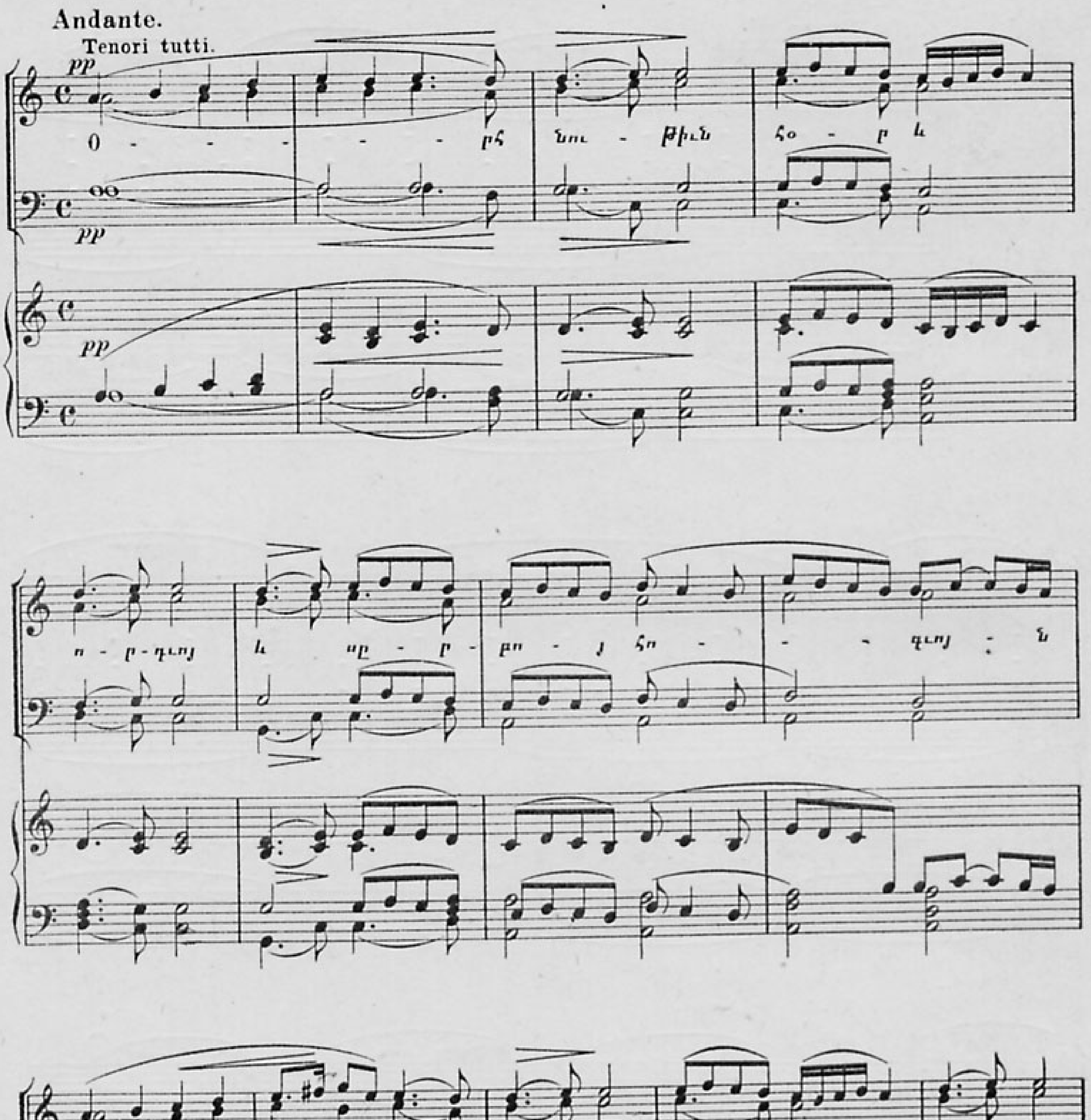
Andante.
Tenori tutti.
pp
Օ - - - - - րհ նու - թիւն հօ - ր և
ո - ր - դւոյ և սր - բ - բո - յ հո - - - գւոյ - ն
ա - - - - - յժմ և միշտ և յա - - ւի - տեանս

Adagio.

Tenore solo.

ՍՐԿ.

Andante.

ՔԱՀ. *Ի սուրբ:*

ՍՐԿ.

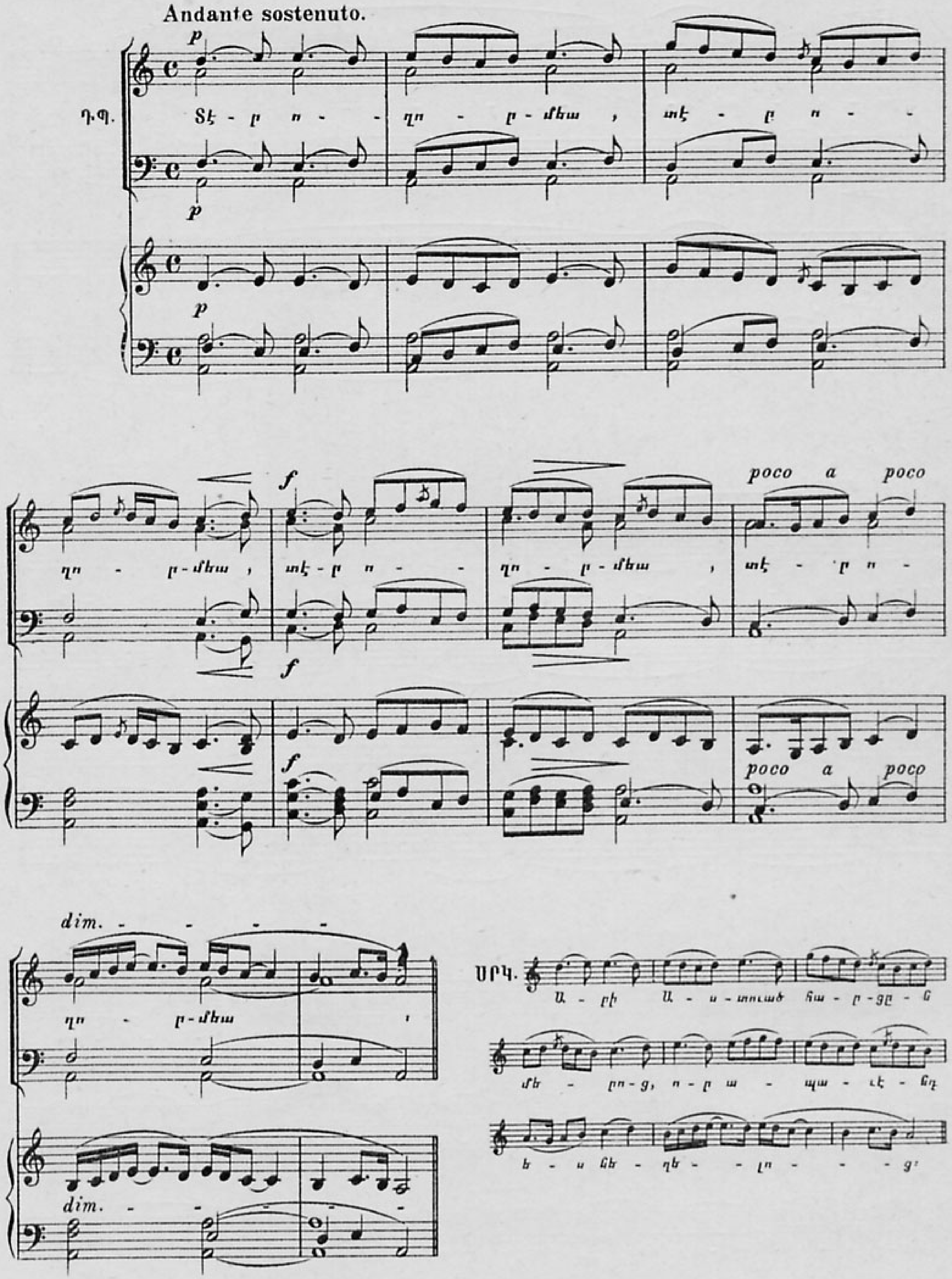
Andante sostenuto.
Դ.Պ.
Տէ - ր ո - ղո - ր - մեա , տէ - ր ո -
ղո - ր - մեա , տէ - ր ո - ղո - ր - մեա , տէ - ր ո -
ղո - ր - մեա
poco a poco
dim.
ՍՐԿ.
Ա - րի Ա - ս - տուած հա - ր - ցը - Ն
մե - րո - ց, ո - ր ա - պա - ւէ - Նդ
Ե - ս Նե - ղե - - լո - - - ց:

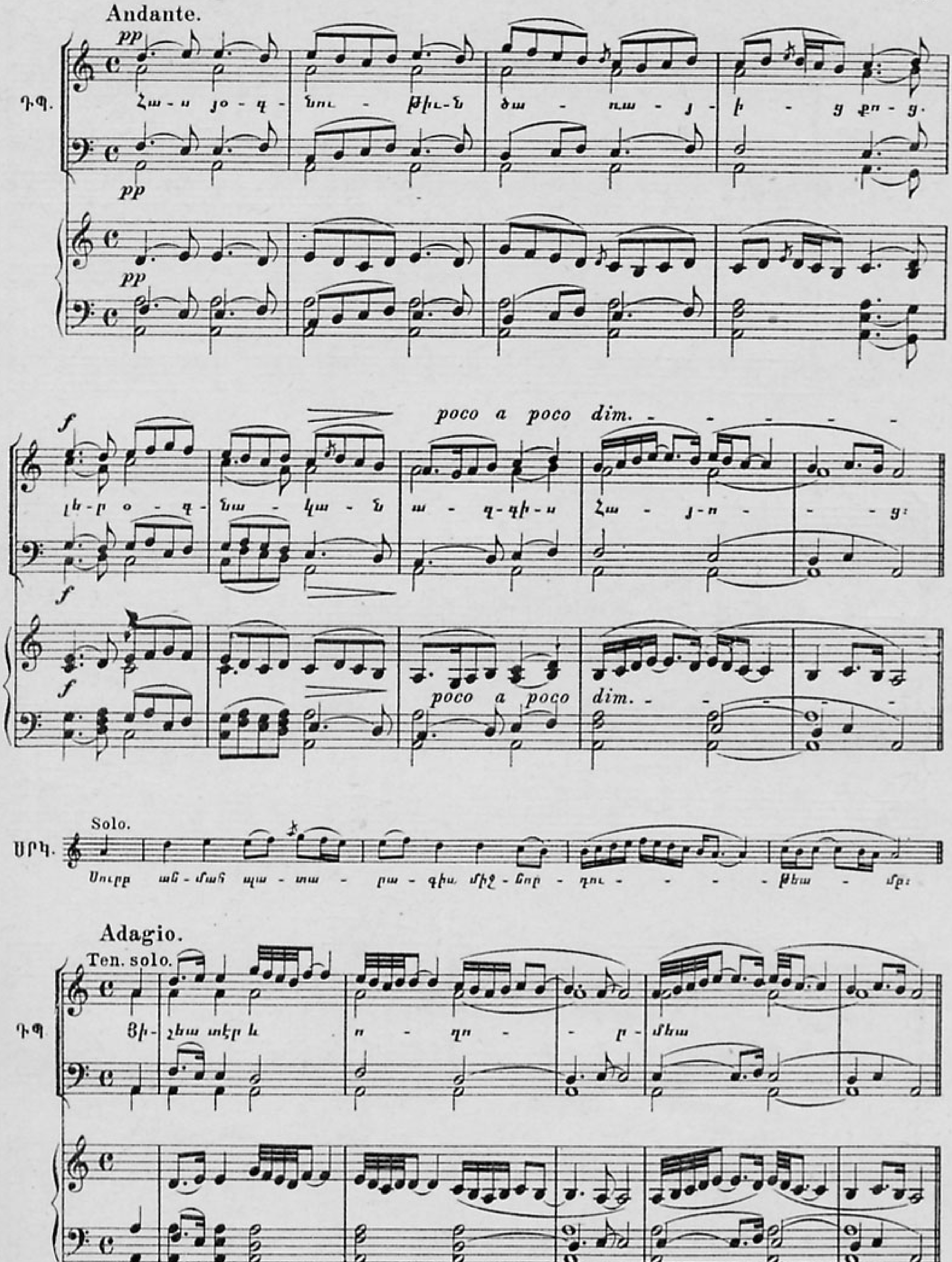
Andante.
Դ.Պ.
Հա - ս յօ - գ - նու - թիւ - ն ծա - ռա - յ - ի - ց քո - ց.
poco a poco dim.
Լե - ր օ - գ - նա - կա - ն ա - գ - գի - ս Հա - յ - ո - ց:
Solo.
ՍՐԿ.
Սուրբ անմահ պա - տա - րա - գիս միջ - նոր - դու - թեա - մբ:
Adagio.
Ten. solo.
Դ.Պ.
Յի - շեա տէր և ո - ղո - ր - մեա

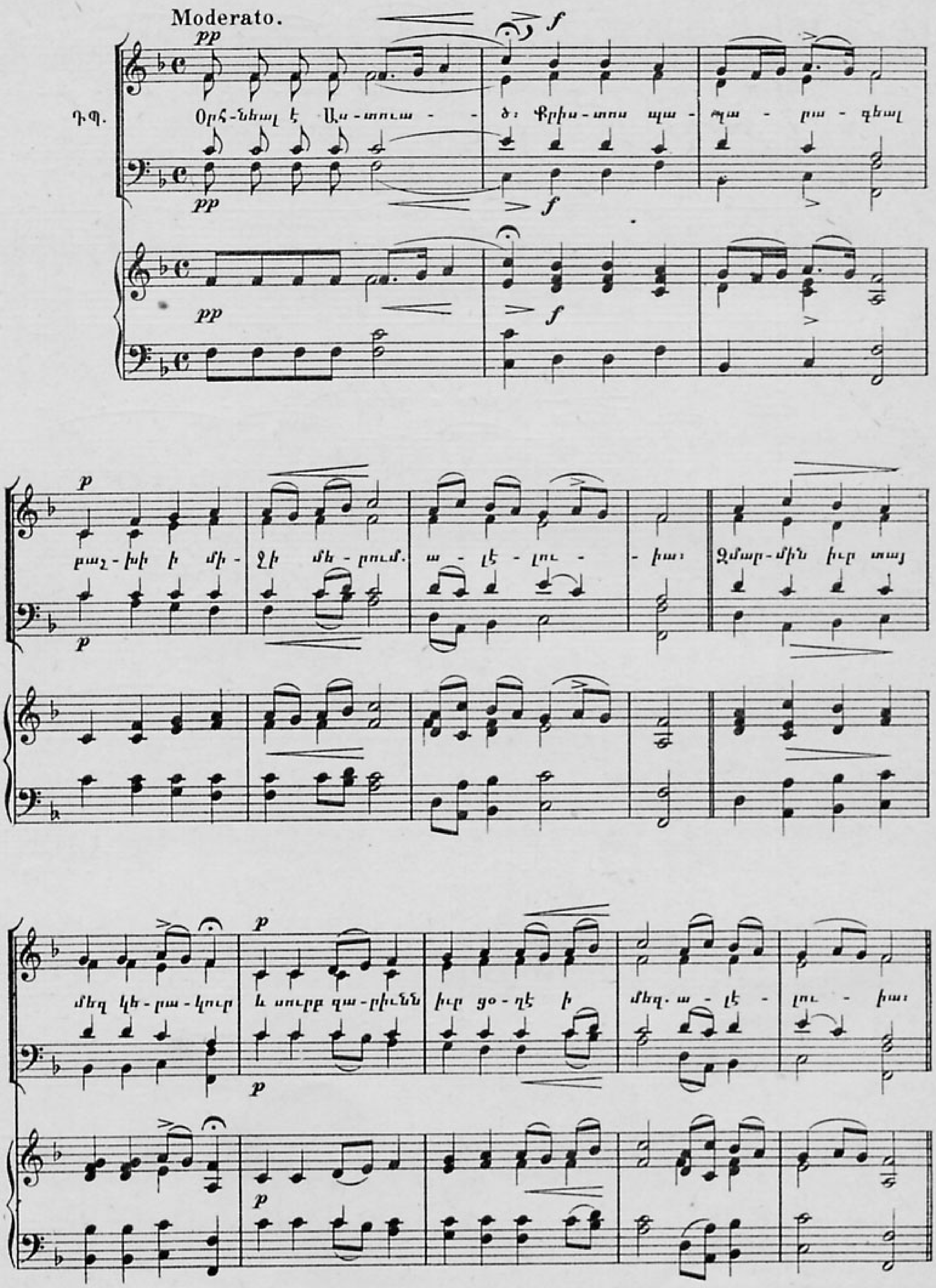
Moderato.
pp
f
p
Դ.Պ.
Օրհ-նեալ է Աս-տուա - - ծ: Քրիս-տոս պա - տա - րա - գեալ
բաշ-խի ի մի - ջի մե-րում. ա - լէ - լու - - իա: Զմար-մին իւր տայ
մեզ կե-րա-կուր և սուրբ զա-րիւնն իւր ցօ-ղէ ի մեզ. ա - լէ - լու - իա:

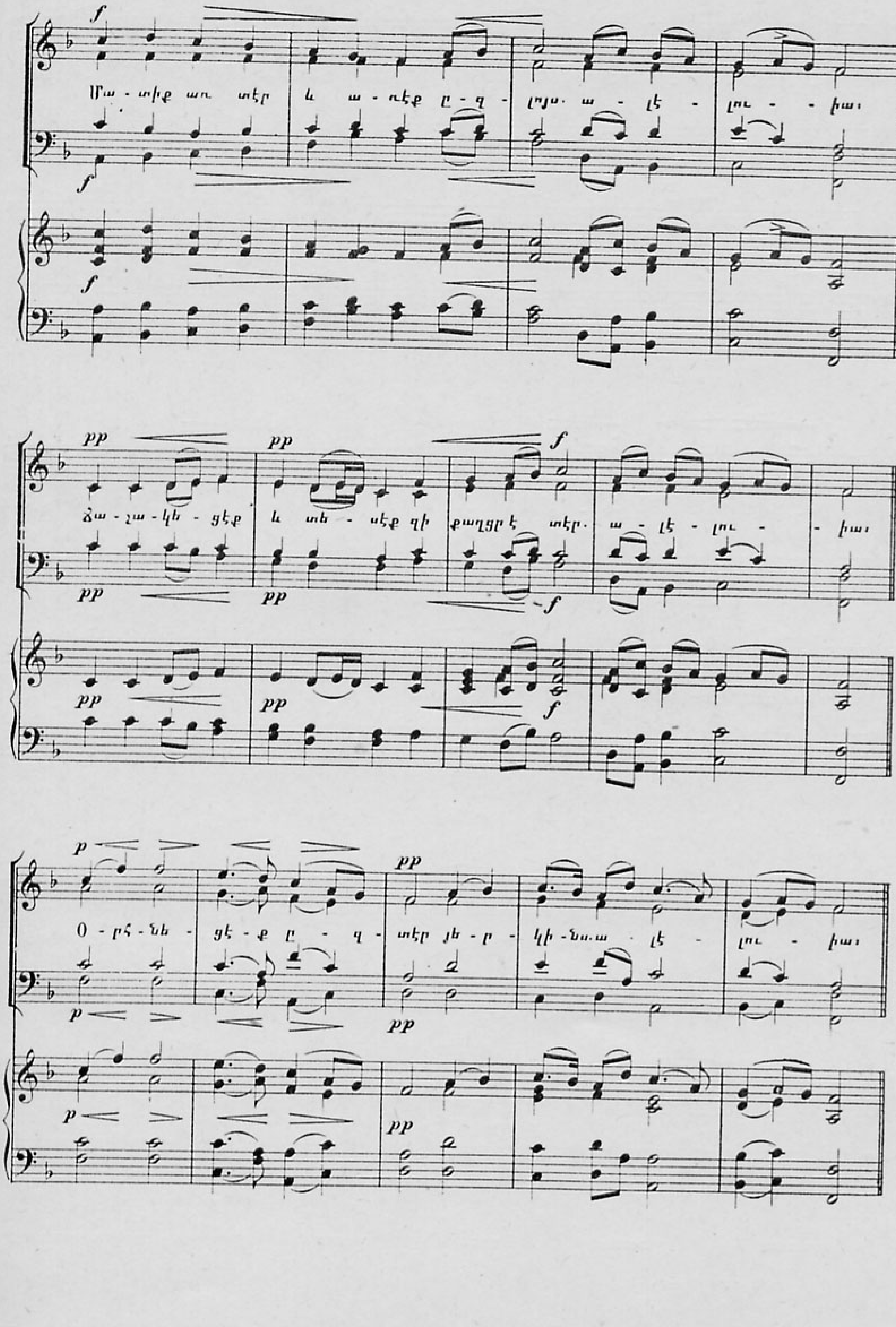
Մա-տիք առ տէր և ա-ռէք ը-զ-լոյս. ա-լէ-լու-իա.
Ճա-շա-կե-ցէք և տե-սէք զի քաղցր է տէր. ա-լէ-լու-իա.
Օ-րհ-նե-ցէ-ք ը-զ-տէր յե-ր-կի-նս. ա-լէ-լու-իա.

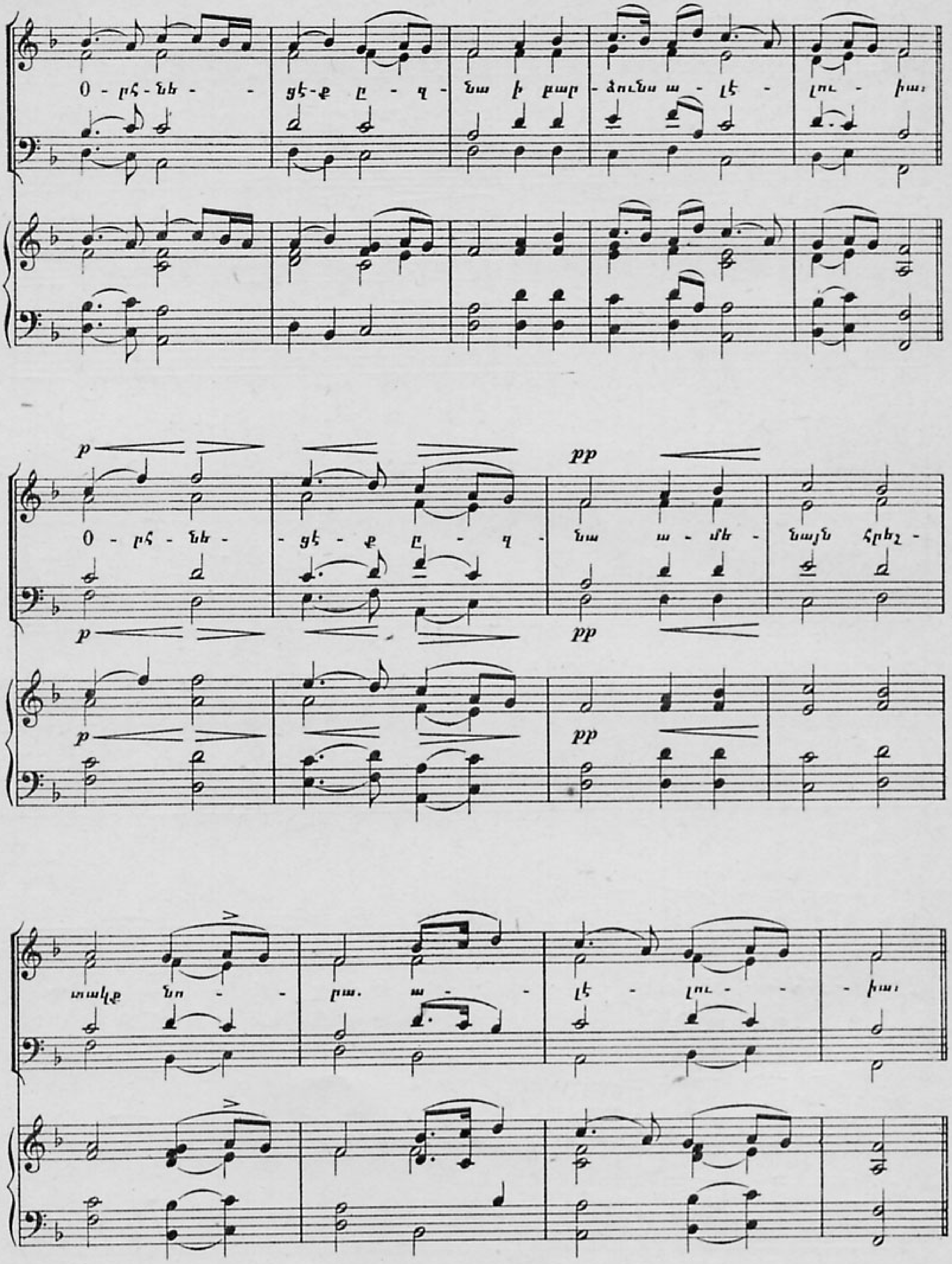
Օ - րհ - նե - ցէ - ք ը - զ - նա ի բար - ձունս ա - լէ - լու - իա։
p pp
Օ - րհ - նե - ցէ - ք ը - զ - նա ա - մե - նայն հրեշ -
տակք նո - րա. ա - լէ - լու - իա։

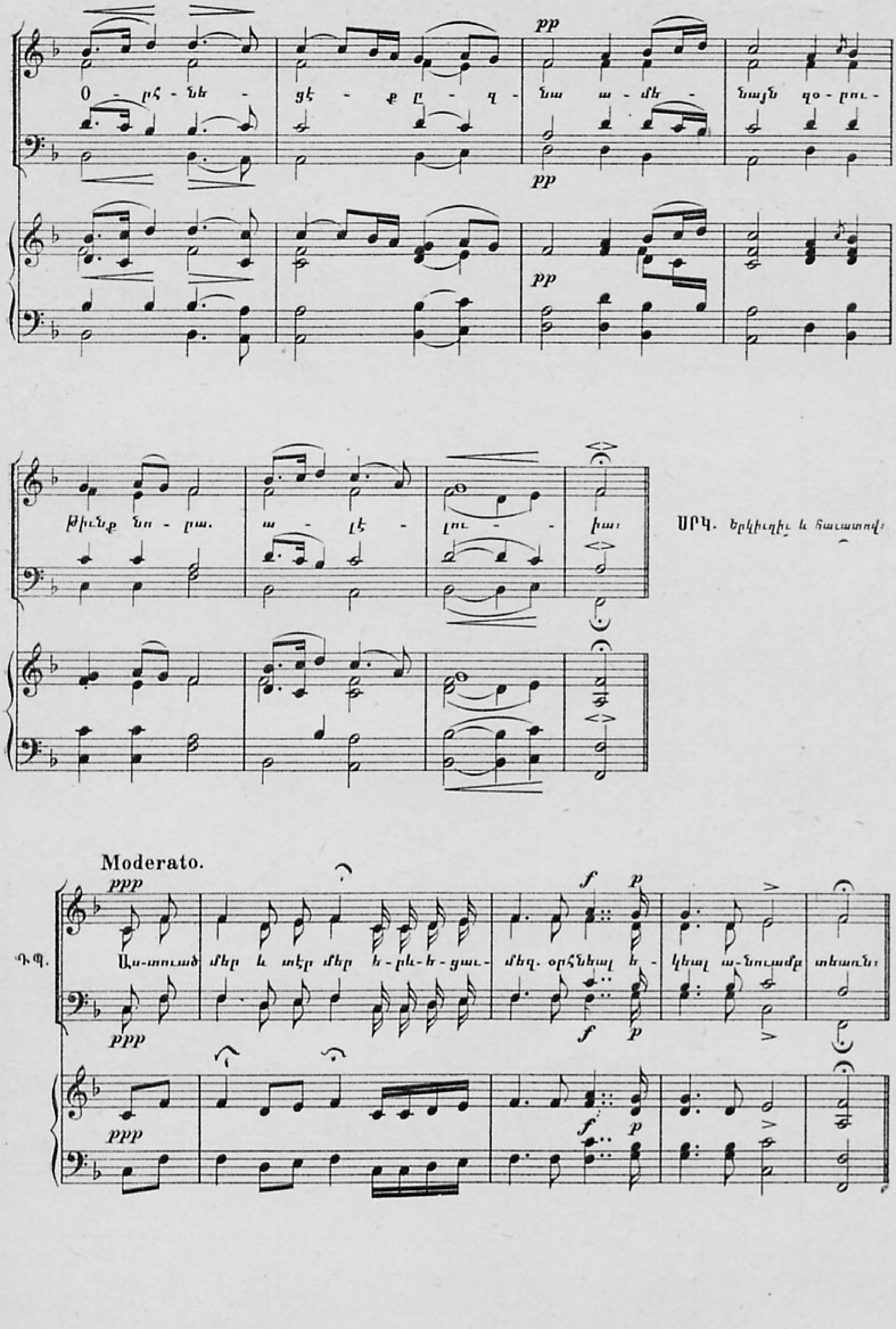
pp
Օ - րհ - նե - ցէ - ք ը - զ - նա ա - մե - նայն զօ - րու -
pp
pp
թիւնք նո - րա. ա - լէ - լու - իա։
ՍՐԿ. Երկիւղիւ և հաւատով։
Moderato.
ppp
Դ. Գ.
Աս-տուած մեր և տէր մեր ե-րև-ե-ցաւ- մեզ. օրհնեալ ե - կեալ ա-նուամբ տեառն։
ppp
f
p
ppp

ՔԱՀ. Կեցո տէր զժող:

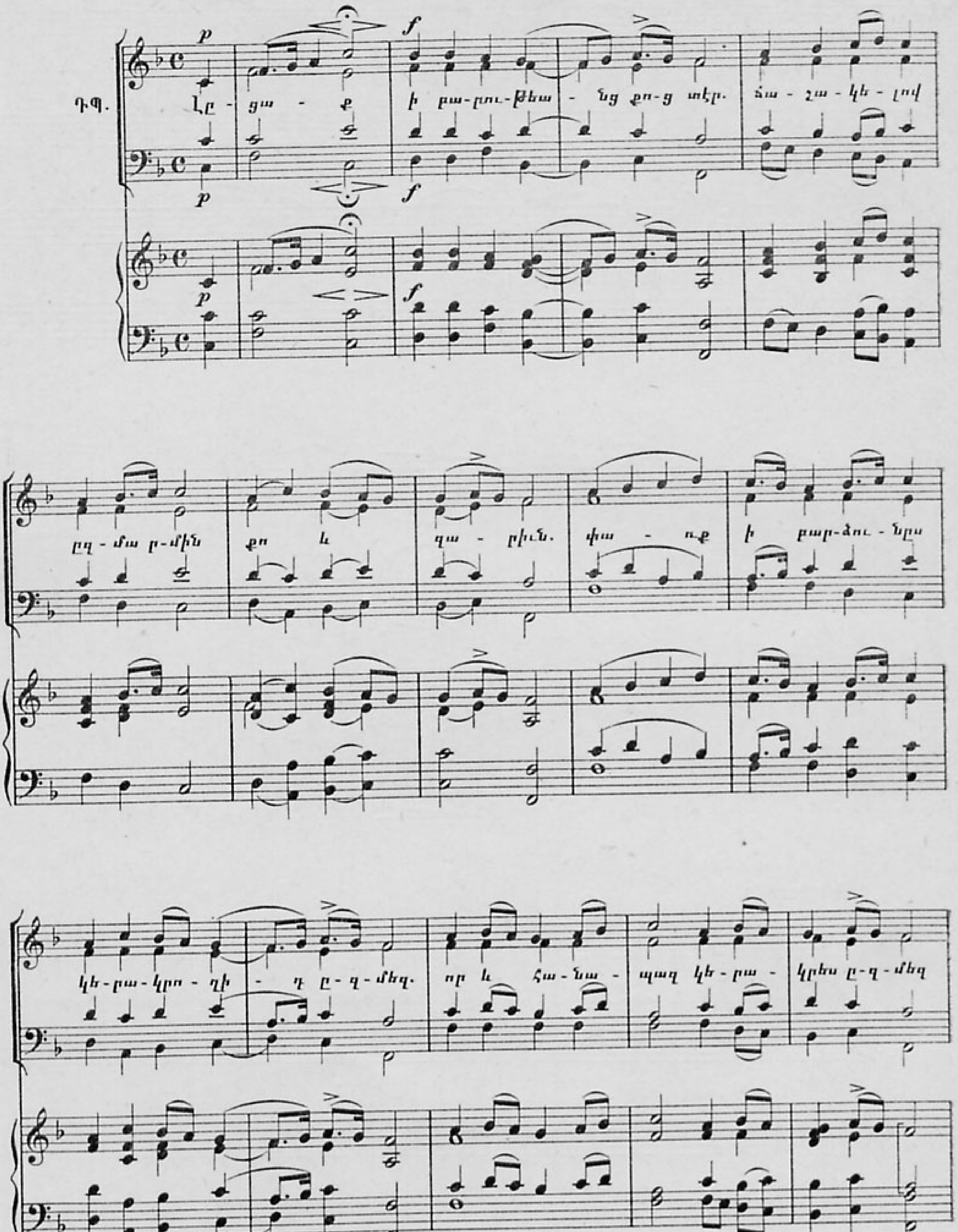

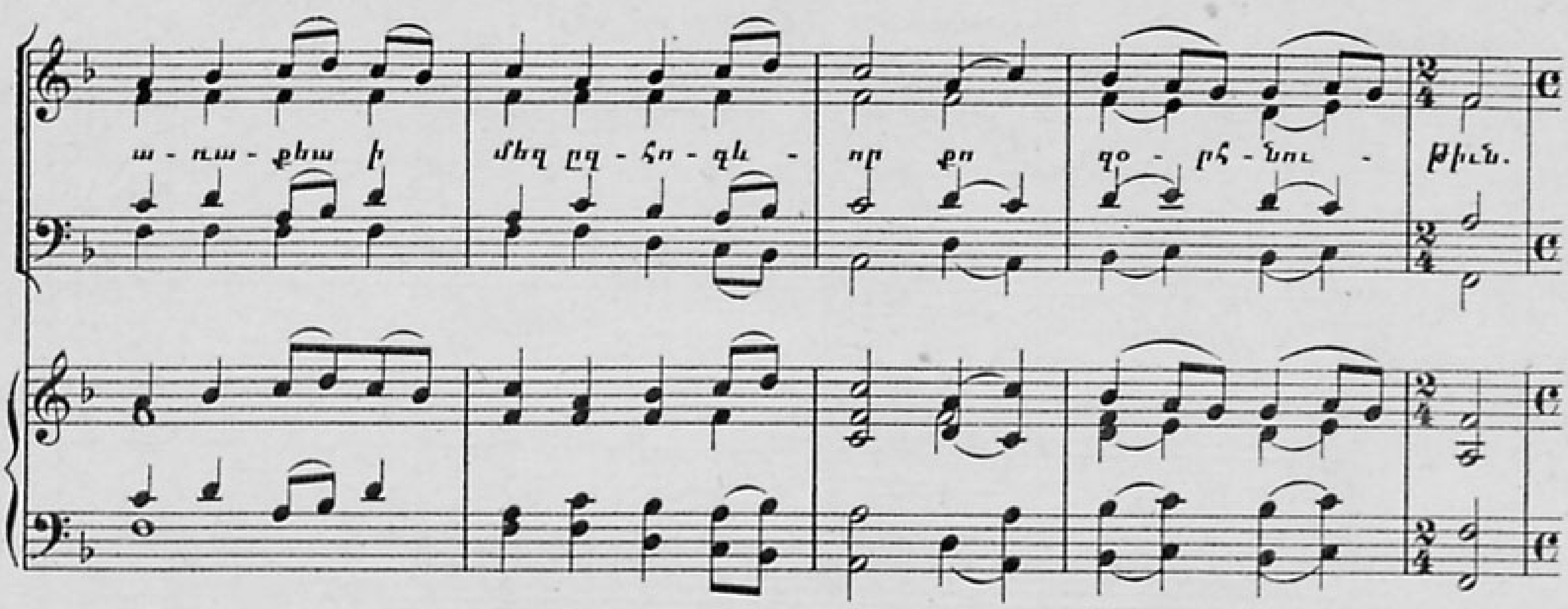

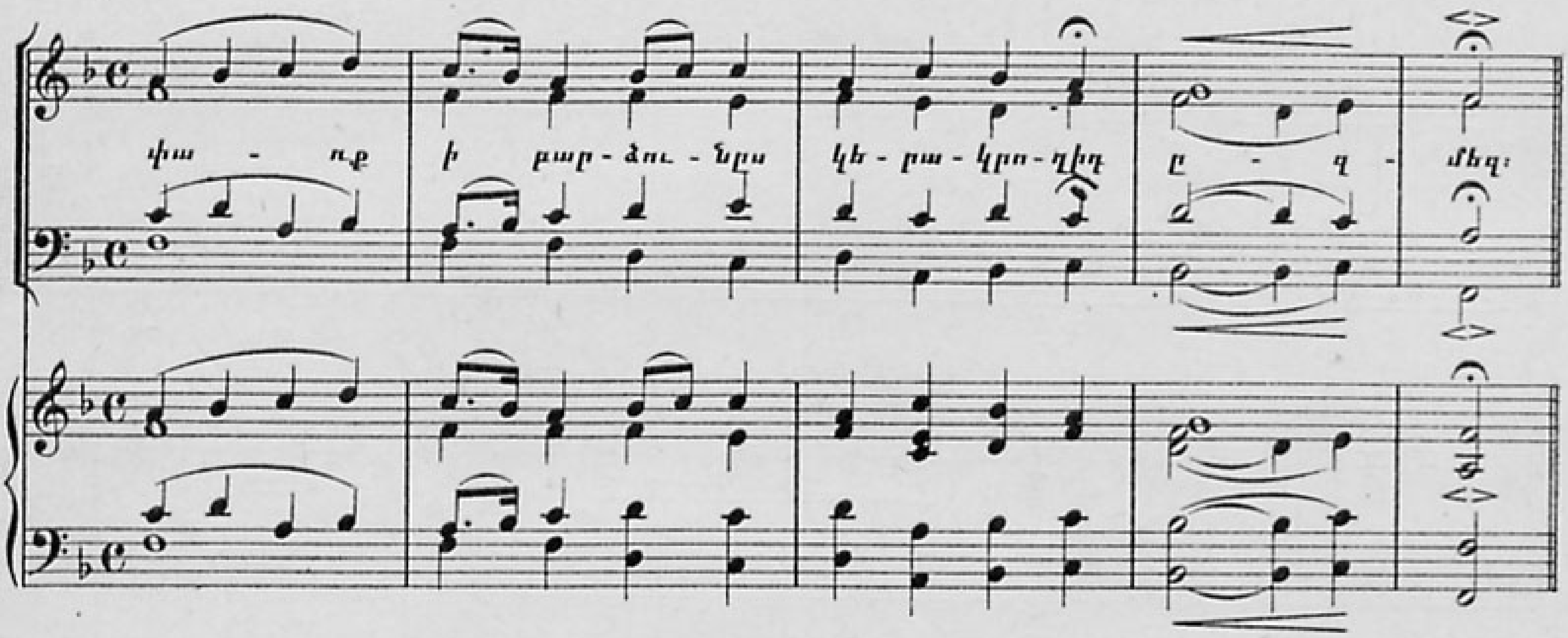

ՍՐԿ. Եւ ընդ խաղաղ:

ԴՊ.

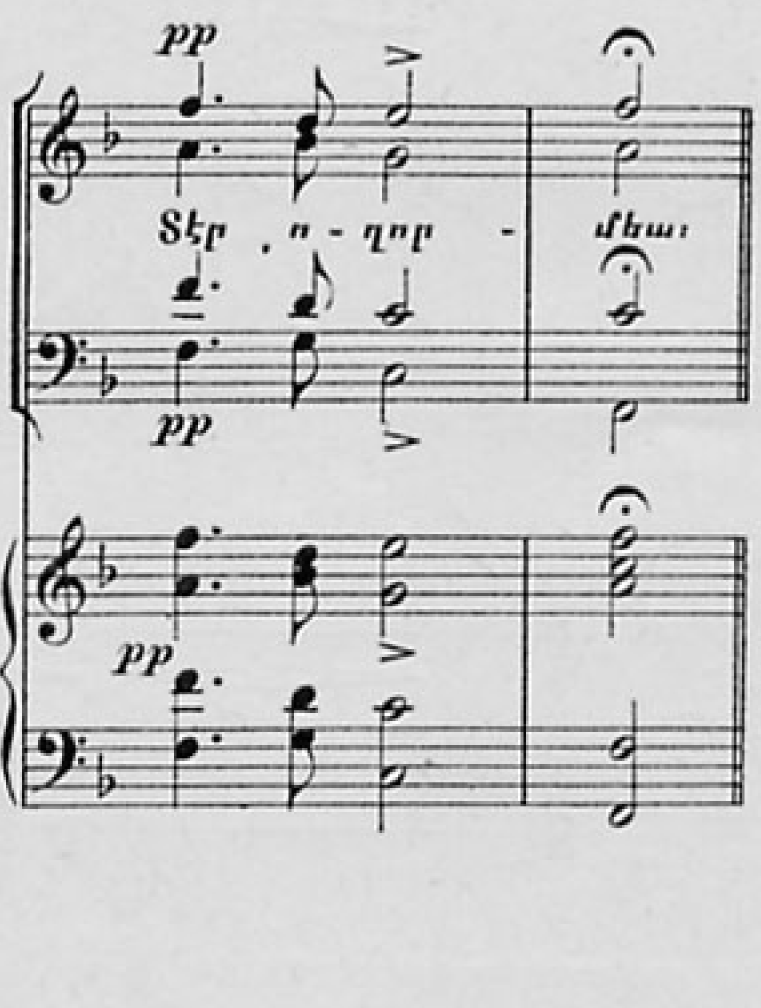

ՍՐԿ. Եւ ընդ ճաւատով:

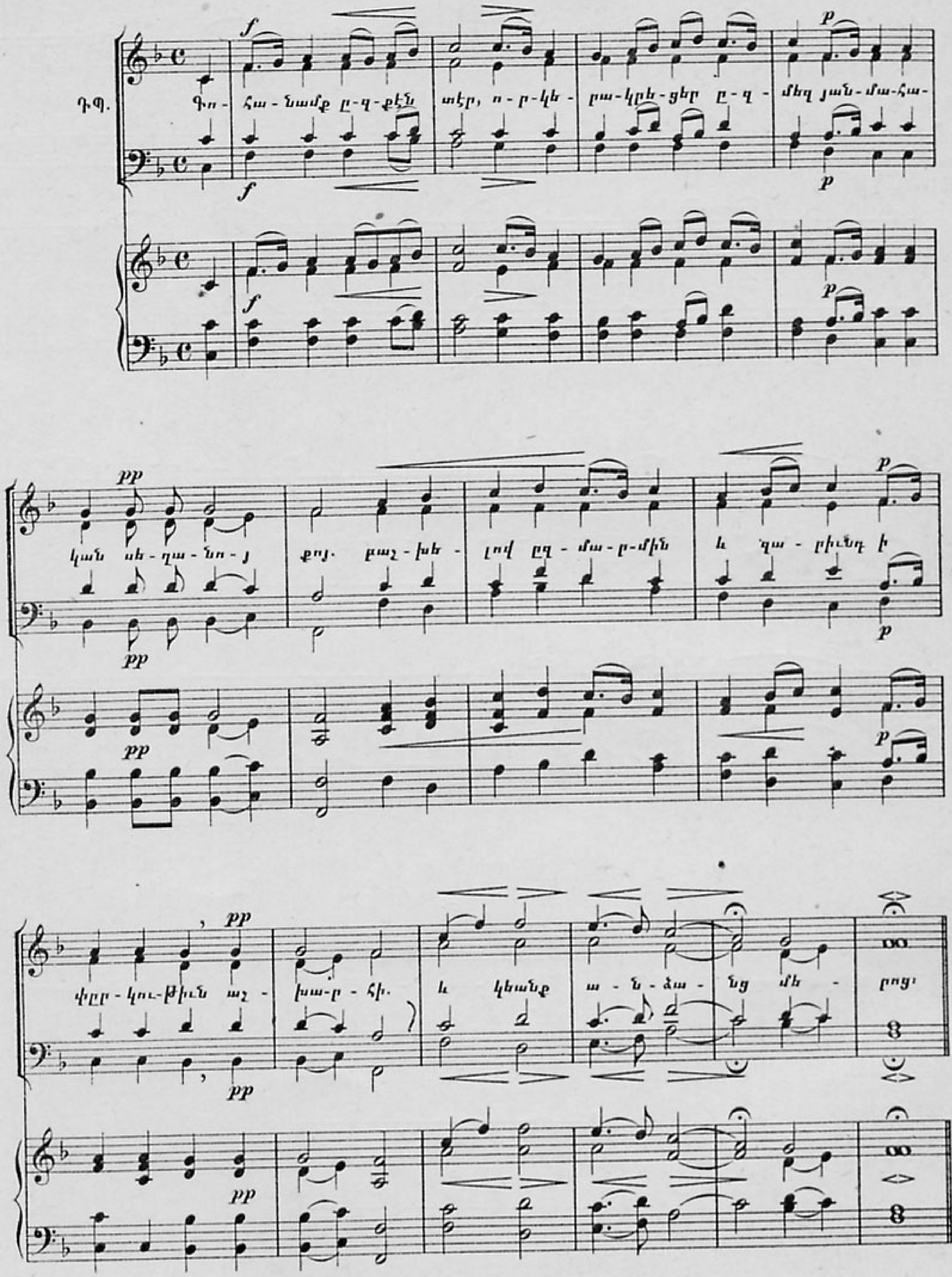
Դ.Պ.
Գո - հա - նամք ը-գ-քէն տէր, ո-ր-կե - րա-կրե-ցեր ը-գ - մեզ յան-մա-հա-
կան սե-ղա-նո-յ քոյ. բաշ-խե - լով ըզ - մա-ր-մին և զա - րիւնդ ի
փըր-կու-թիւն աշ - խա-ր - հի. և կեանք ա-ն-ձա - նց մե - րոց.

ՍՐԿ. Օրհ - նեա տէ - ր:

ՔԱՀ. Որ օրհնեա զայնոսիկ:

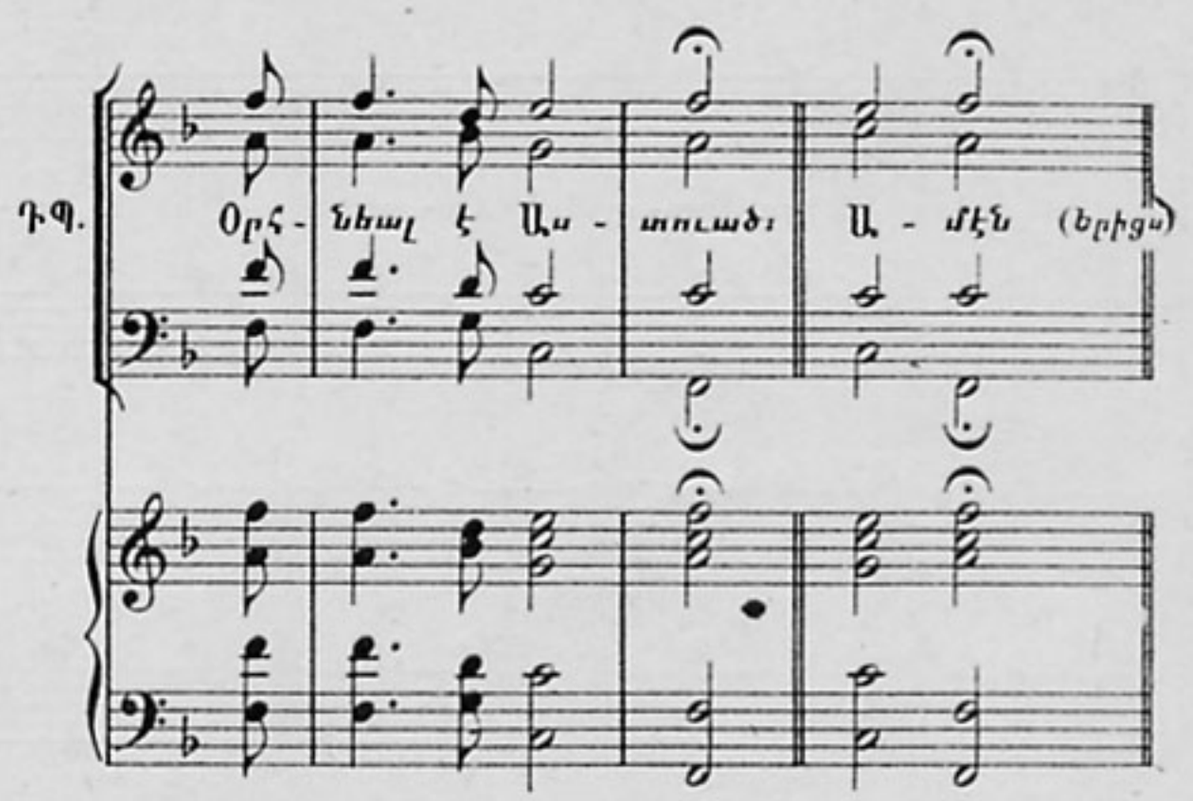

Allegro.

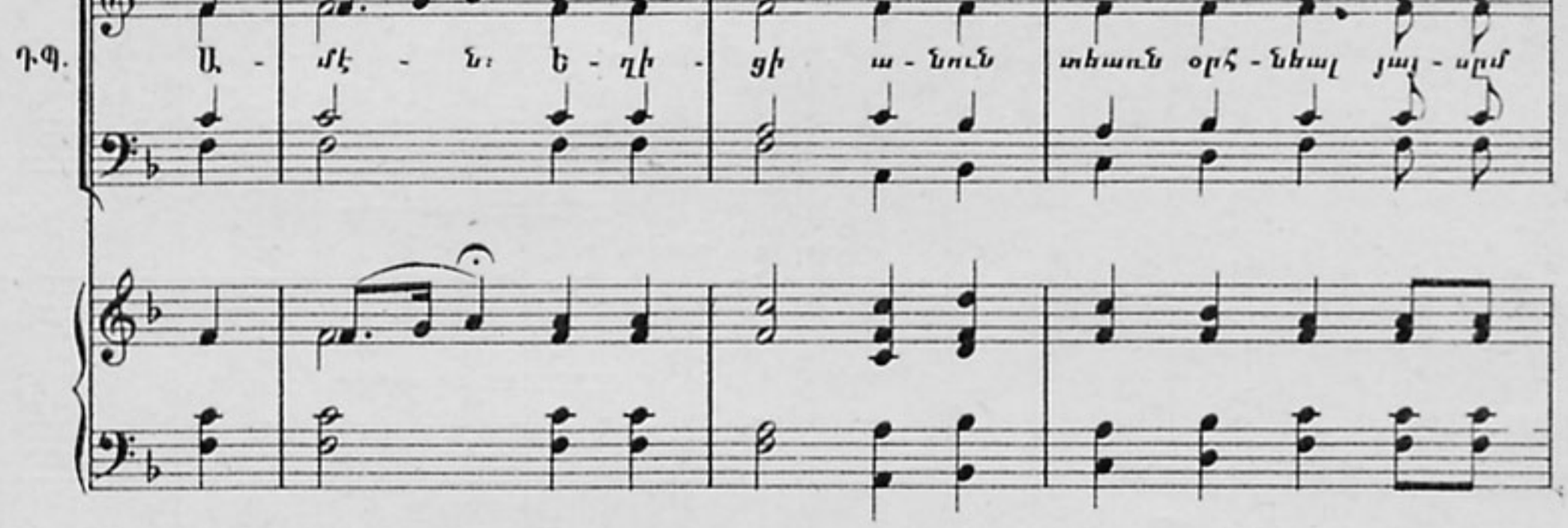

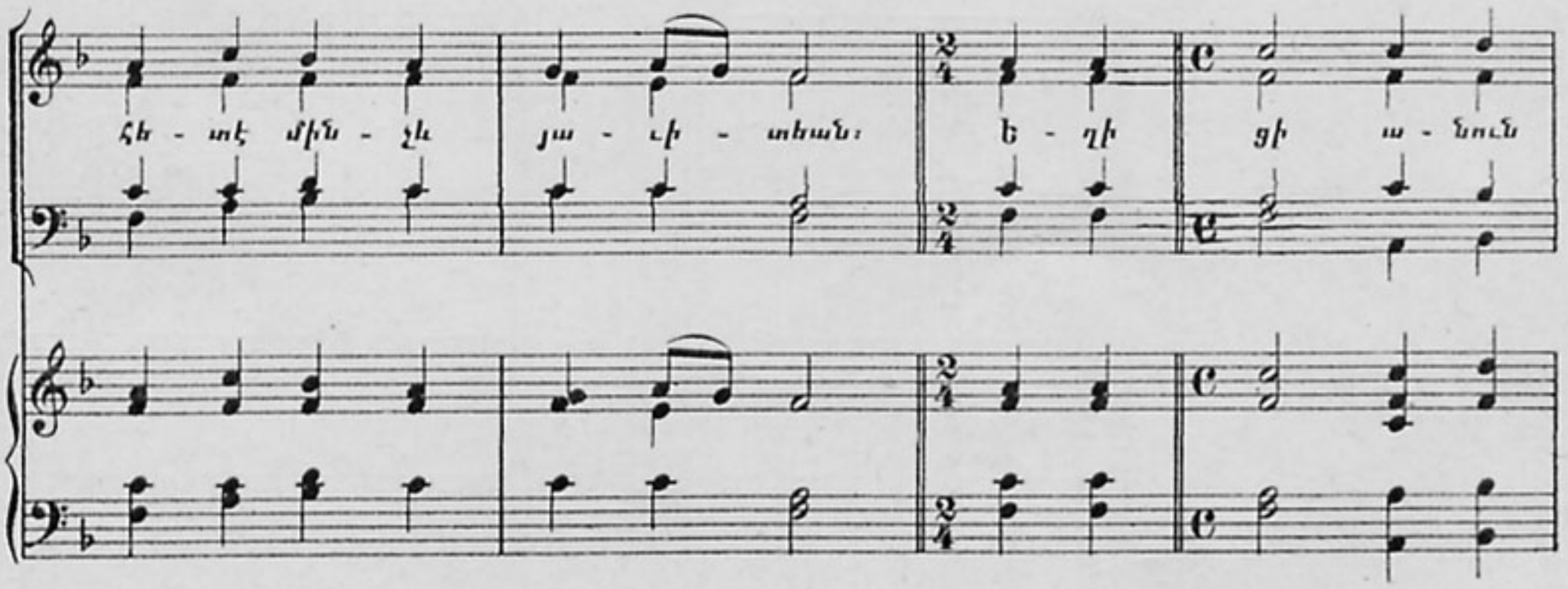

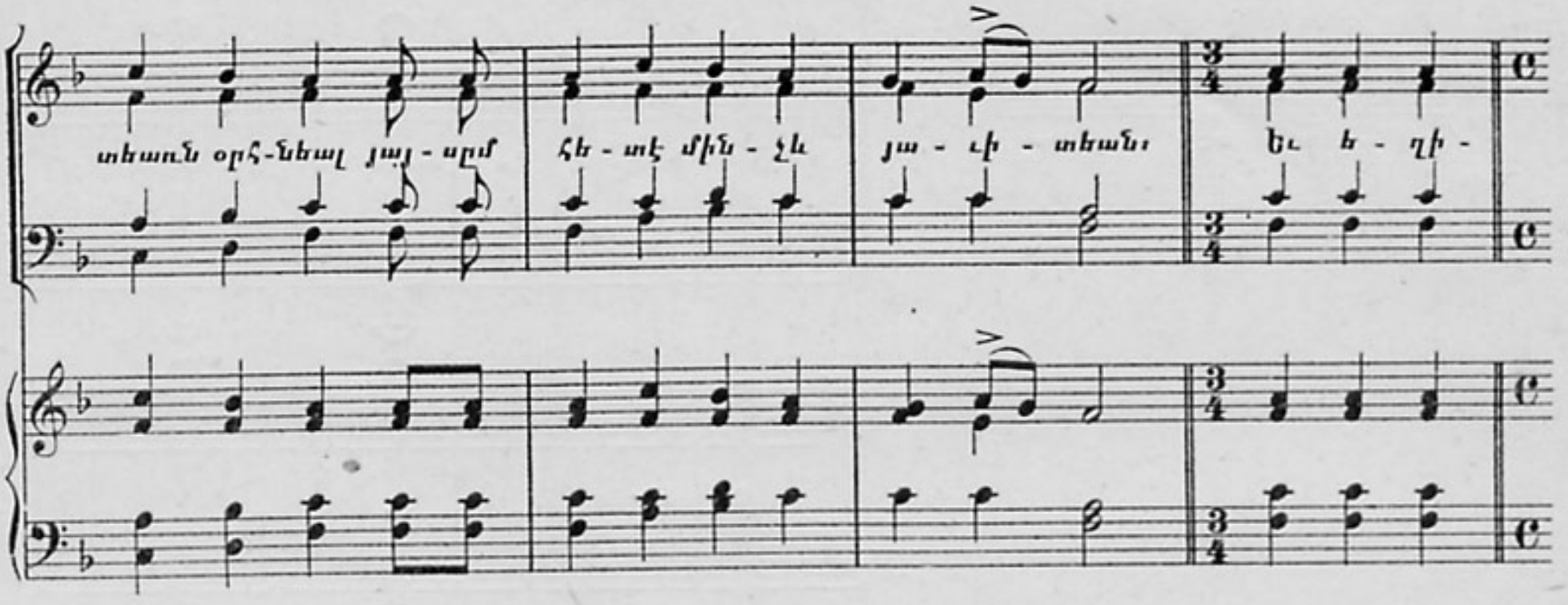
տեառն օրհնեալ յայ - սմ հե - տէ մին - չև յա - ւի - տեան։ եւ ի - ղի -

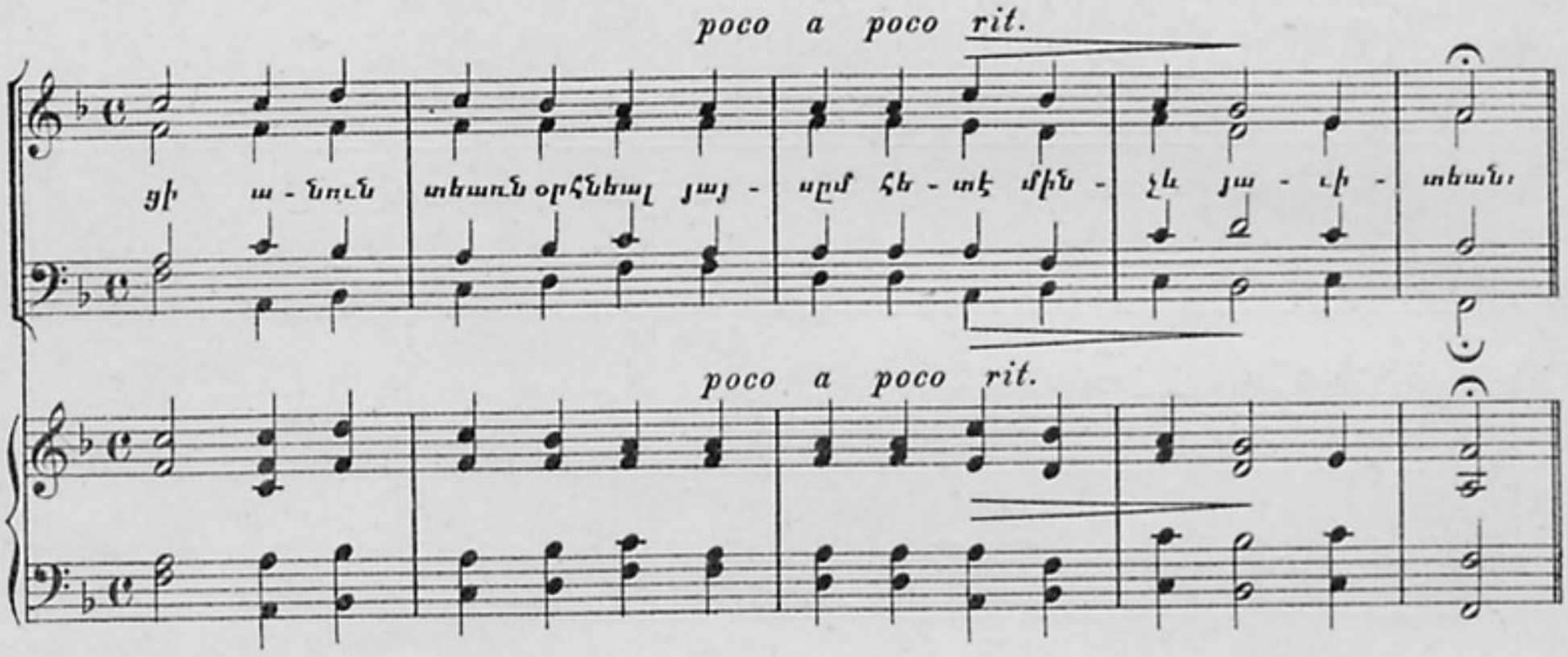
poco a poco rit.
յի ա - նուն տեառն օրհնեալ յայ - սմ հե - տէ մին - չև յա - ւի - տեան։
poco a poco rit.

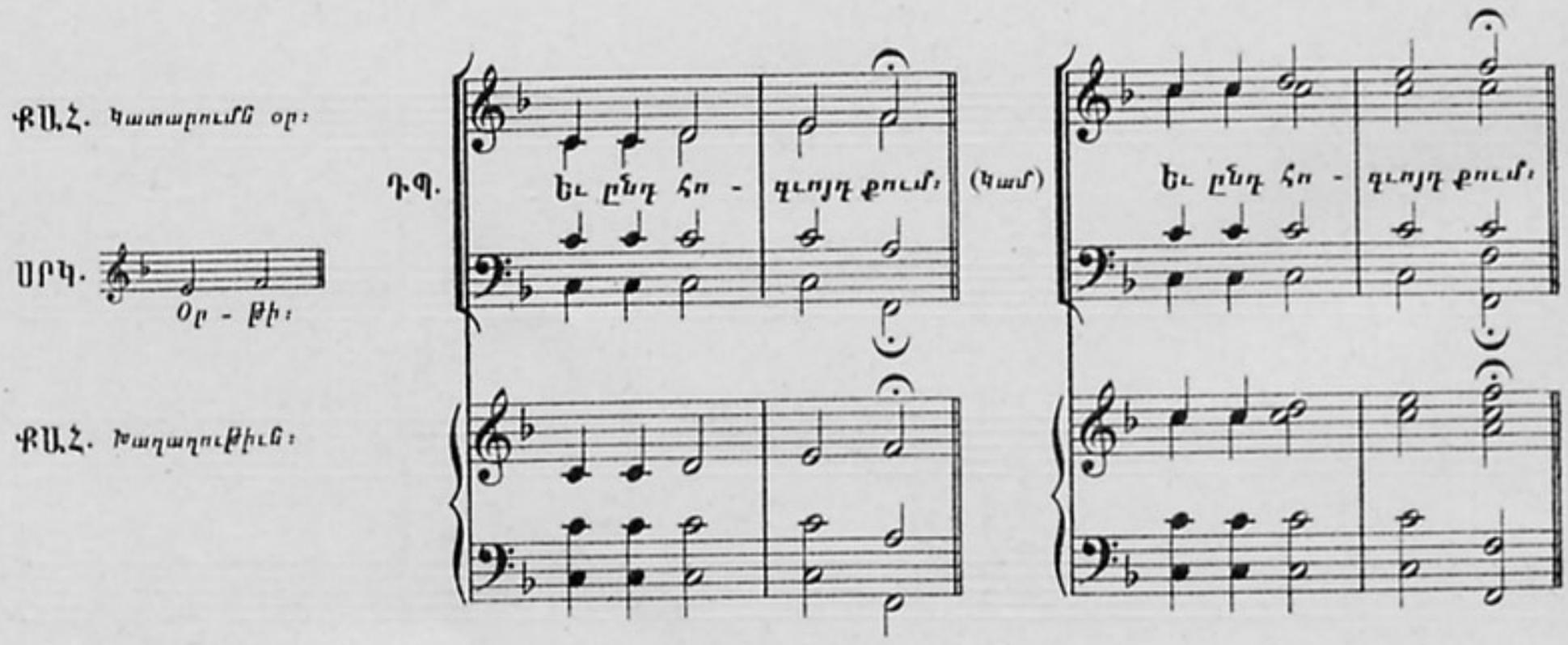
ՔԱՀ. Կատարումը օր։
ՍՐԿ.
Օր - ՔԻ։
ՔԱՀ. Խաղաղութիւն։
ԴԳ.
եւ ընդ հո - գւոյդ քում։
(կամ)
եւ ընդ հո - գւոյդ քում։

ՍՐԿ. Եր - կիւ - ղա - ծու - թեամբ լը - ւա - րուք:

ՔԱՀ. Սրբոյ աւետարանիս:

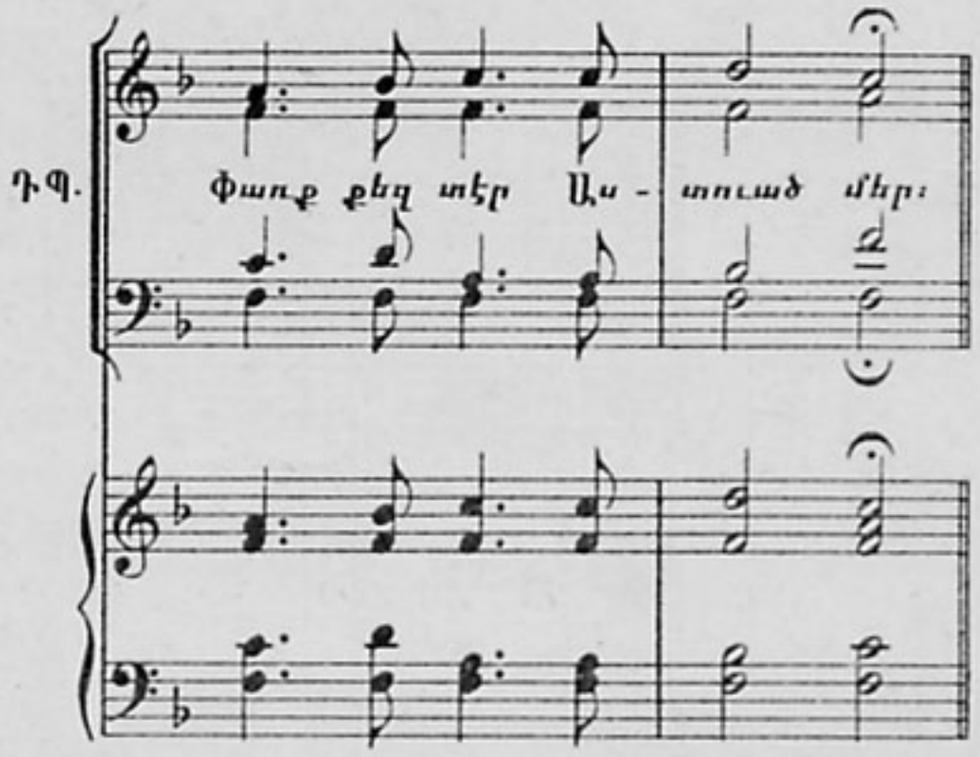

ՍՐԿ. Գոս - խու - մէ:

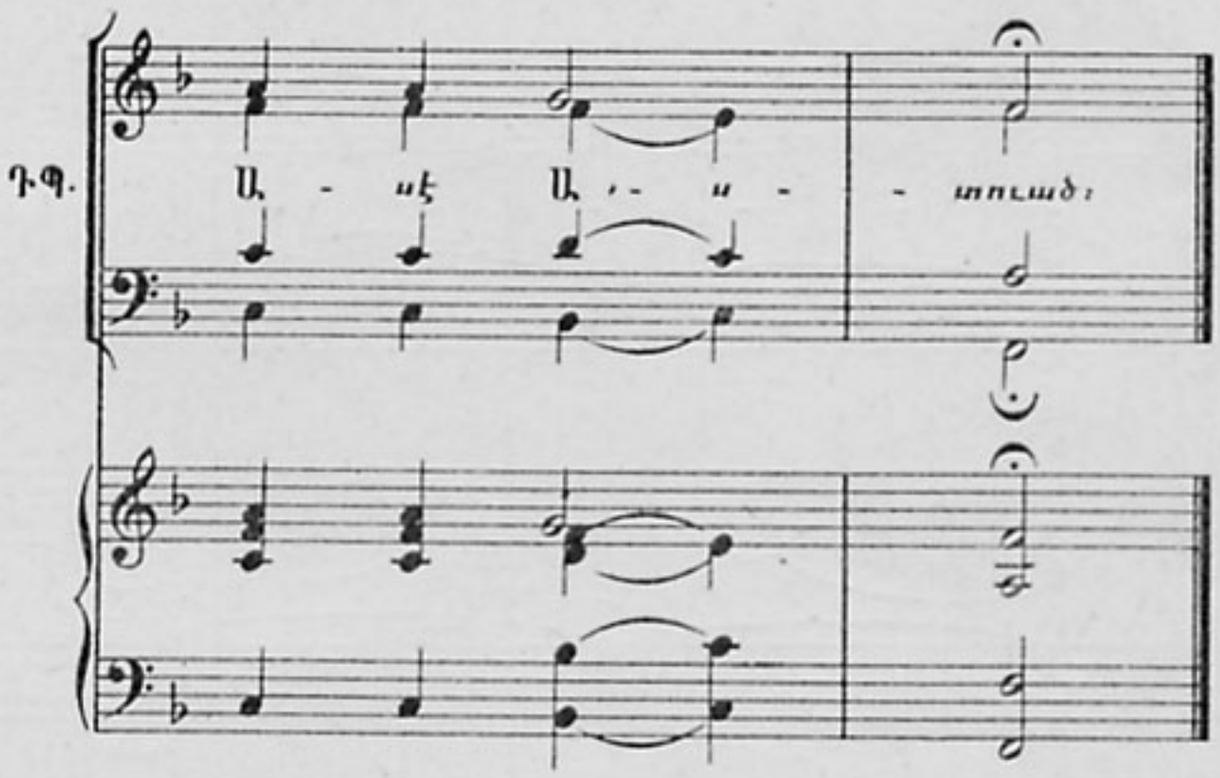

Adagio.

Tenore Solo.
Tenori.
Դ.Գ.
Bassi.

Հը - լե -

Bassi div.

Ten.

Bassi unis.

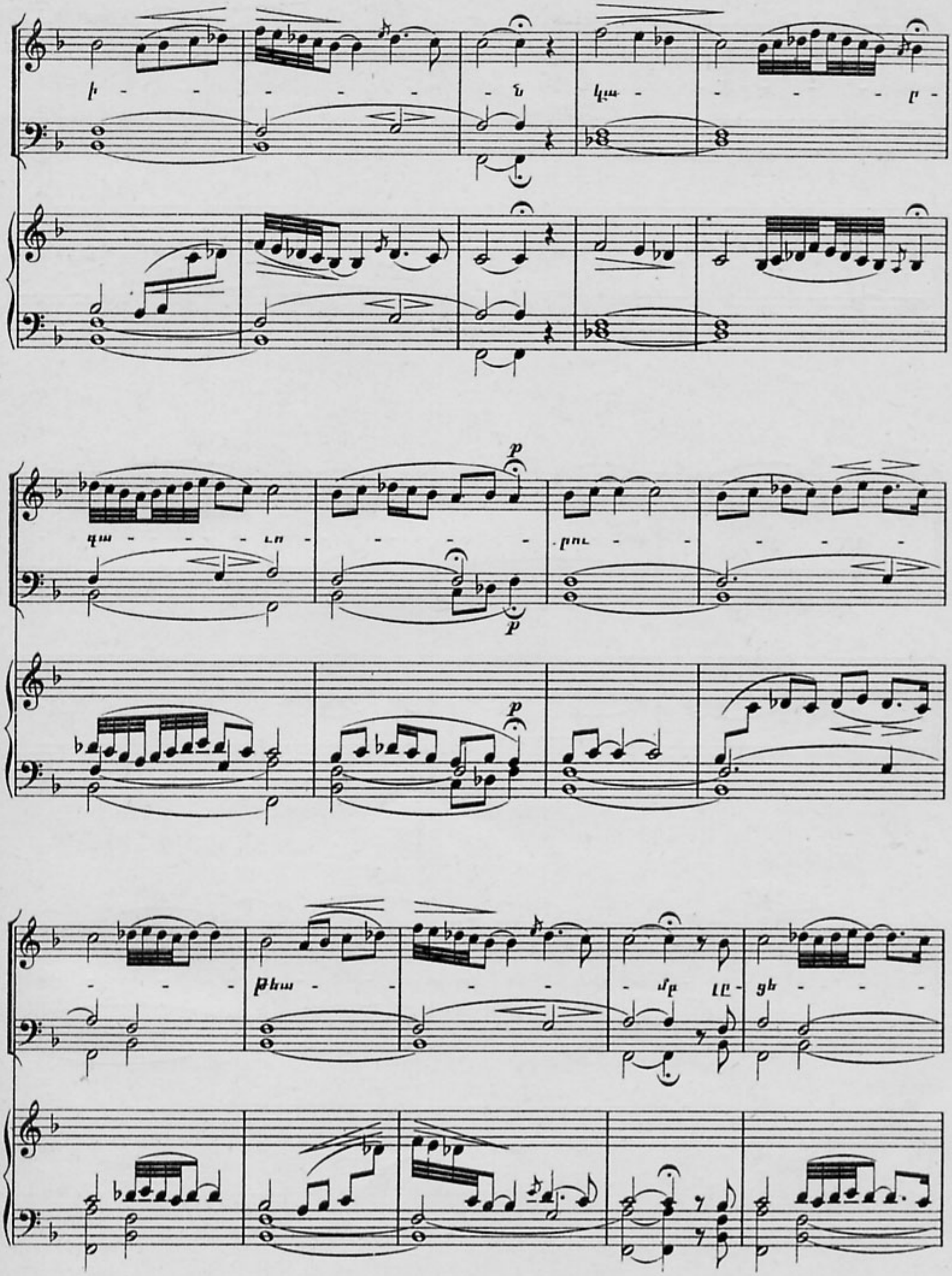

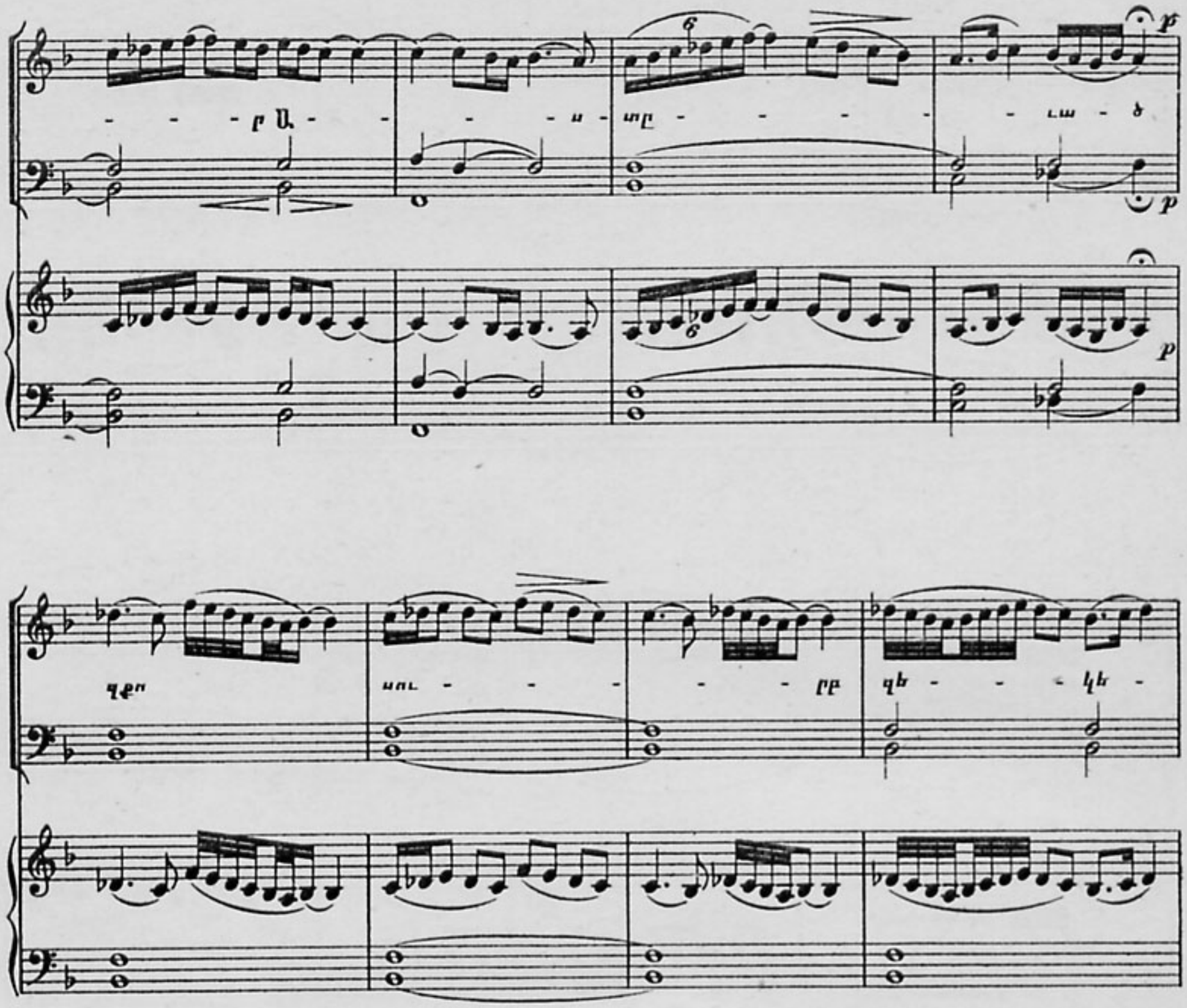

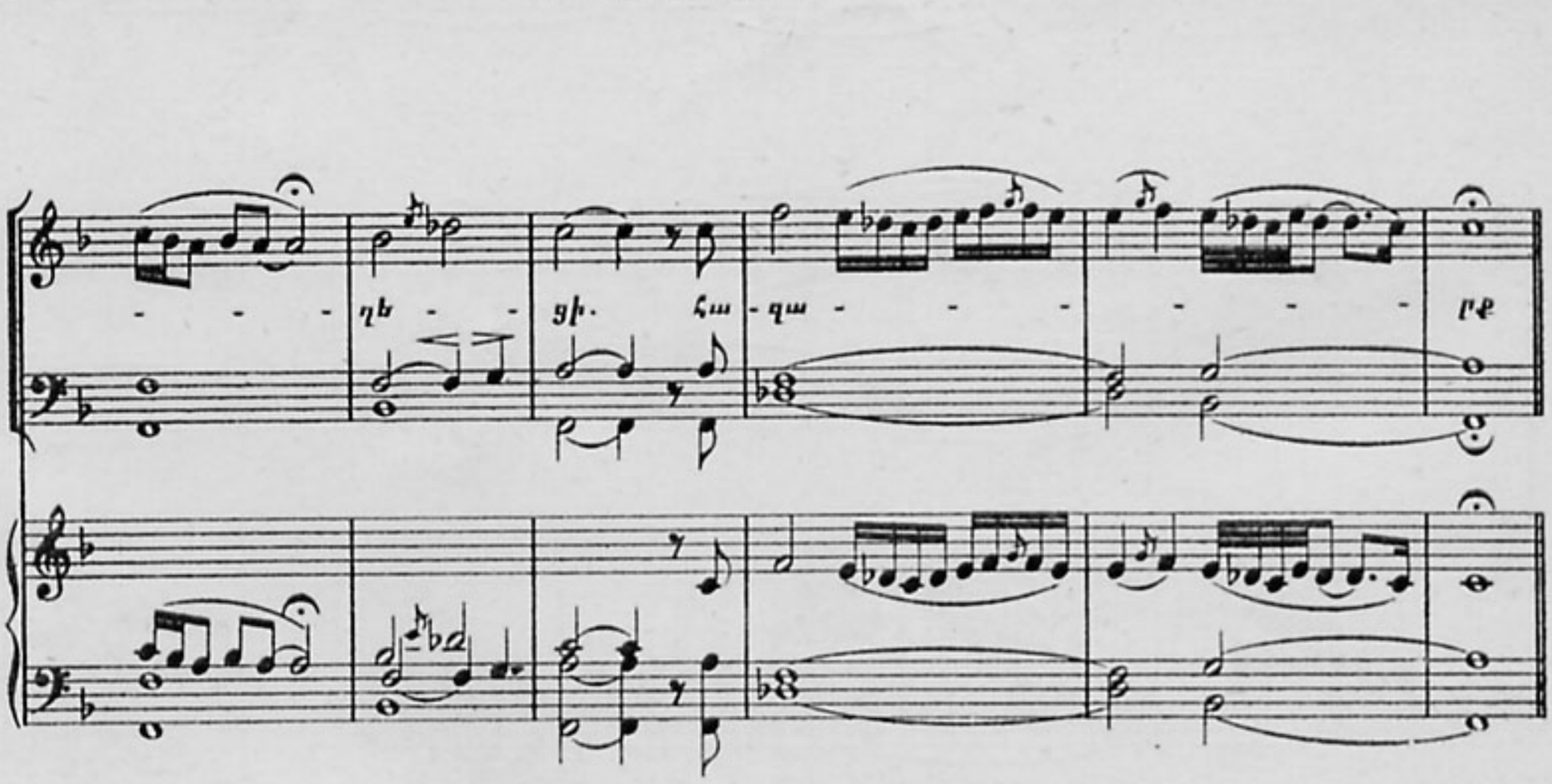

Moderato.

Tenori tutti.

p

հա-զա-բաց հրեշ տա-կապետք կան ա-ռա-ջի քո և բիւրք բիւ-րոց հրեշտակք պաշ-տեն

p

p

ըզ-քեզ տէր և իմ մարդ-կա-նէ հա-ճե-ցար ըն-դու-նել զօրհ-նու-թիւն ձա-յ

Նի-ւ խոր-հըր-դա-կա-նաւ. սուրբ սուրբ սու-րբ, տէր զո-րու-թեանց

ՃԱՏԿԻ։

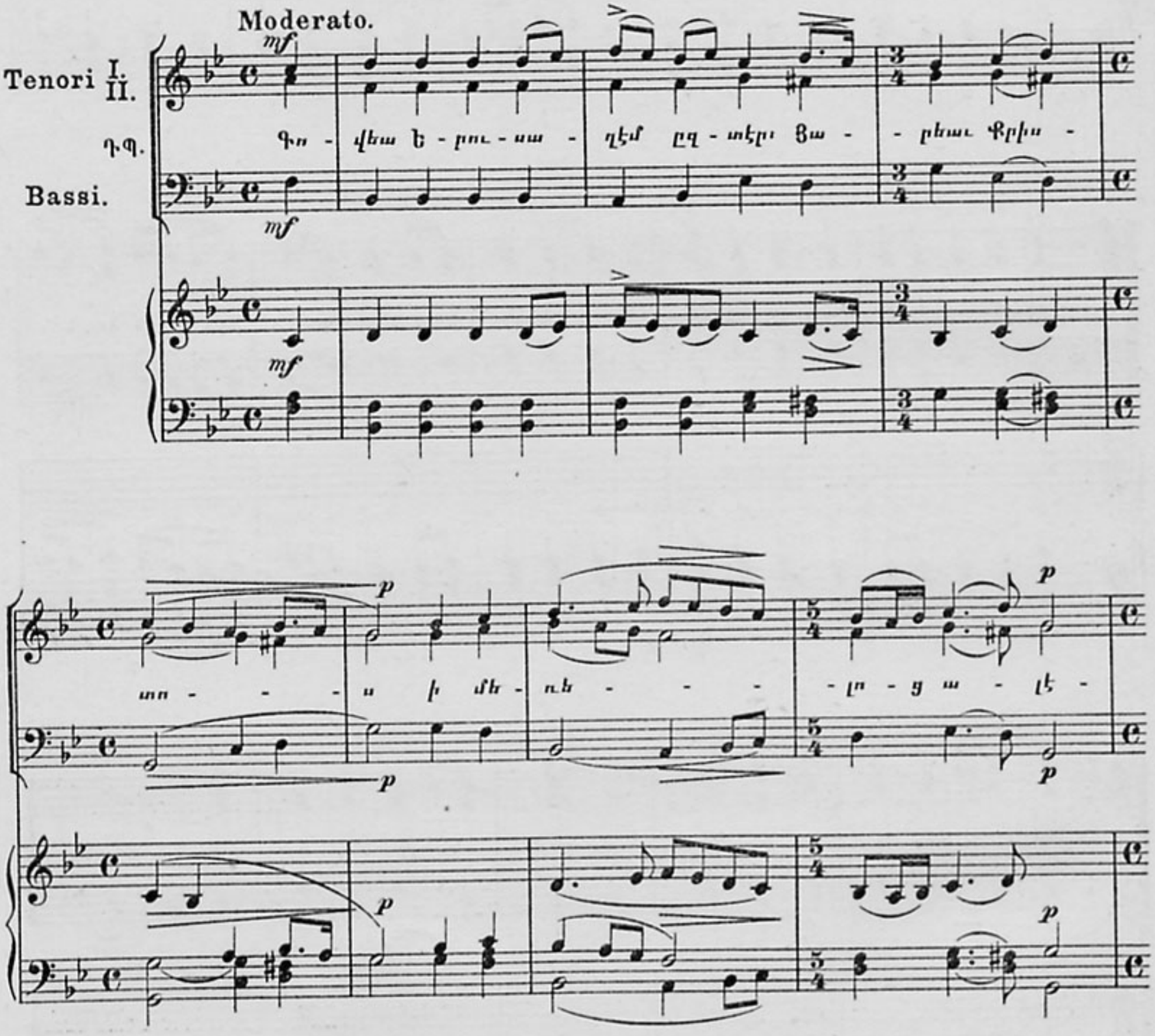
Moderato.
Tenori I. II.
Դ.Գ.
Bassi.
mf
Գո - վեա ե - բու - սա - ղէմ ըզ - տէր ցա - - բեաւ Քրիս -
mf
mf
p
ատ - - - ս իւ մե - ռե - - - լո - յ ա - լէ -
p
p
p
p
p

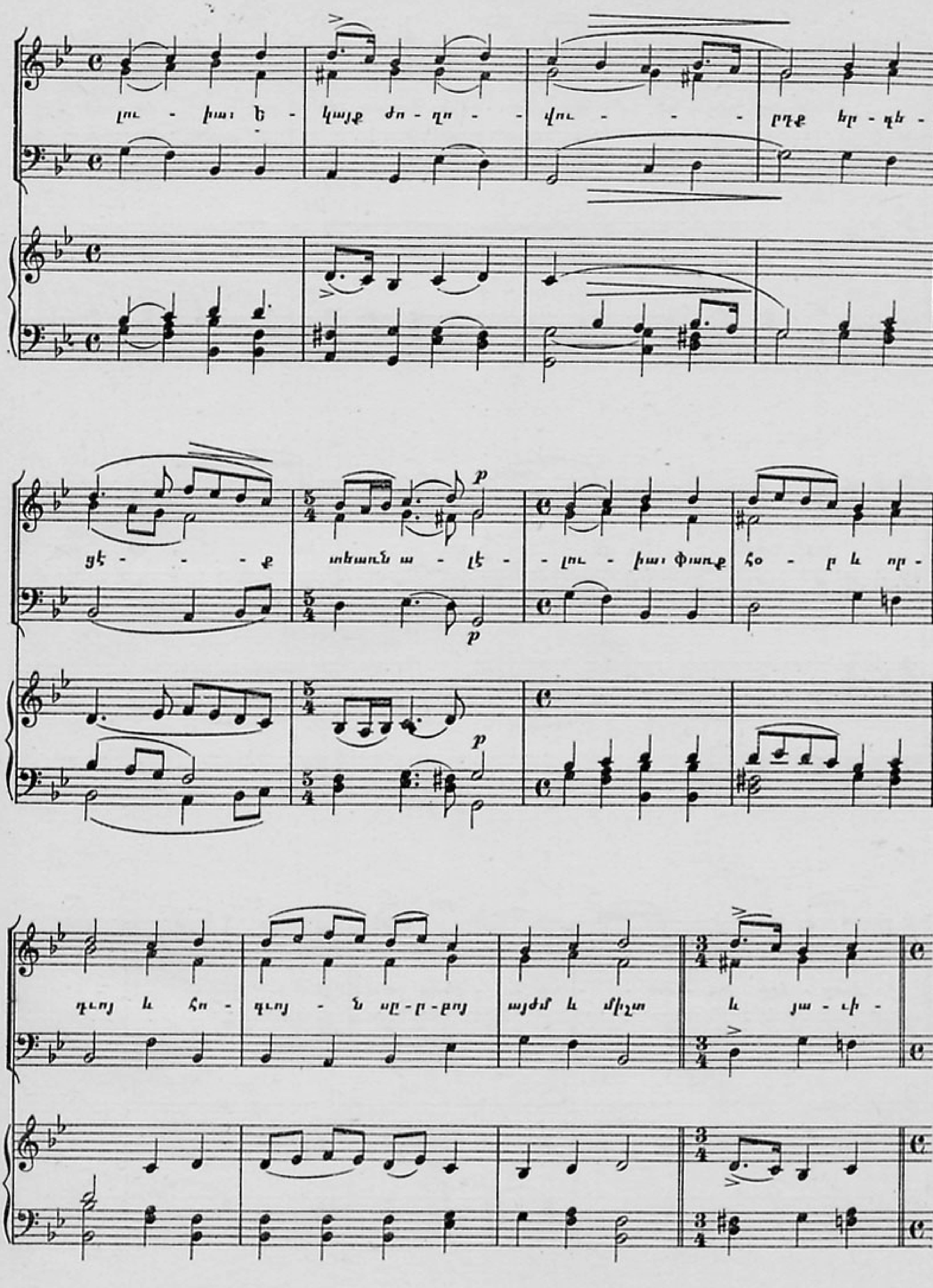
լու - իա՛ Ե - կայք ժո - ղո - վու - - - րդք եր - գե -
ցէ - - - ք տեառն ա - լէ - - լու - իա՛ փառք հօ - ր և որ -
դւոյ և հո - գւոյ - ն սը - ր - բոյ այժմ և միշտ և յա - ւի -

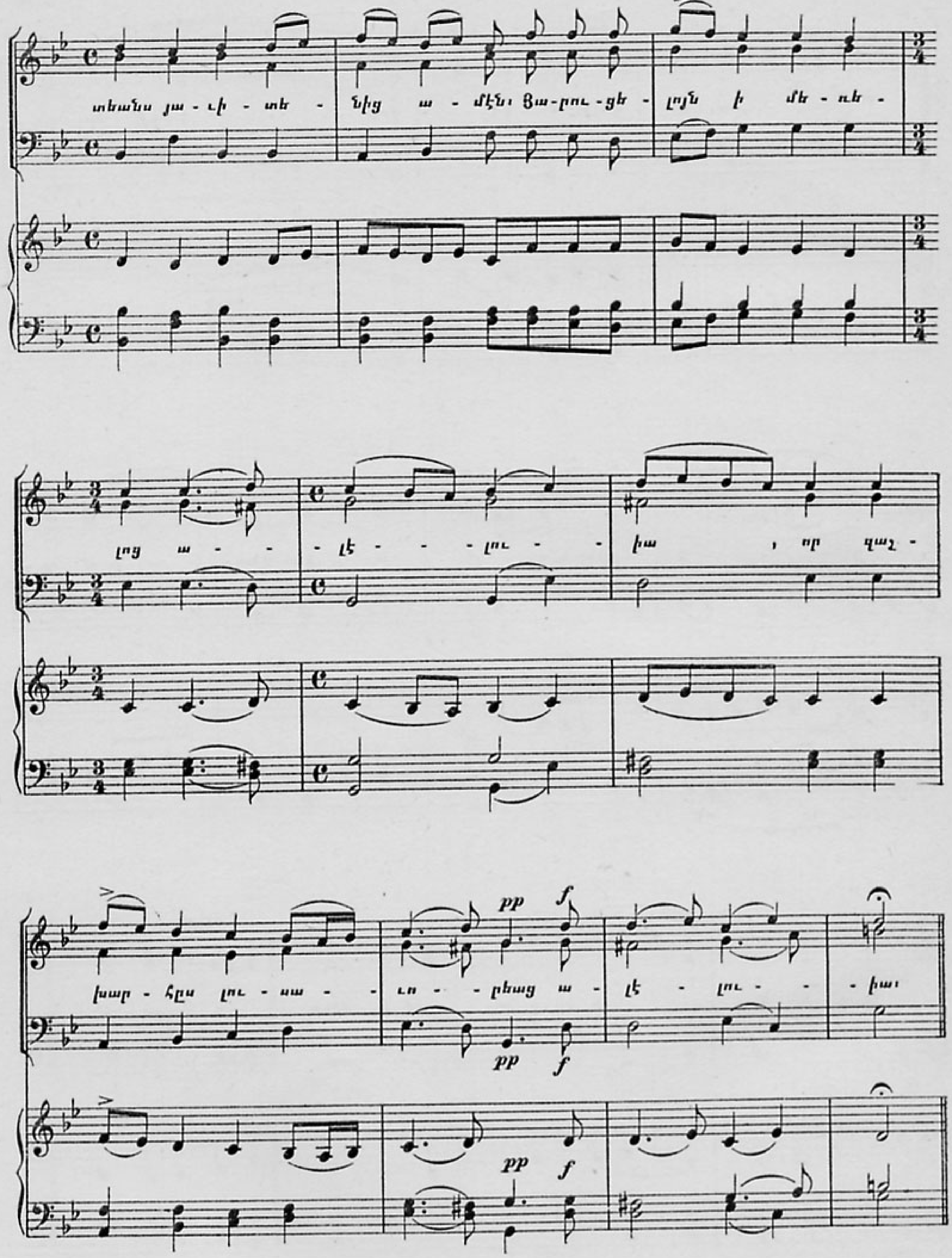
տեանս յա-ւի-տե-նից ա-մէն։ Յա-րու-ցե-լոյն ի մե-ռե-
լոց ա-ւե-լու-խա, որ պաշ-
խար-հըս լու-սա-ւո-րեաց ա-ւե-լու-խա։
pp
f